N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 29 mars 1900, kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvaret.

(1:a U. A.)

Ordinarie anslag.

Aflöning för flottans kårer och stater.

Angående aflöning för flottans kårer och stater. [1, 2.]

1:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel i propositionen angående statsverkets tillstånd och behof den 15 januari 1900 föreslagit Riksdagen *dels* uti punkten 1 att godkänna stater för flottans officerskår, för reservofficersaspiranter vid flottan, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår, för flottans skeppsgossekår, för flottans maringeniörstat, för flottans läkarestat, för de militära befattningar vid flottan, hvilkas innehafvare, derest de icke åtnjöte boställe i kronans hus, erhölle inqvarteringsbidrag i penningar, samt å dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare vid flottan från anslaget till aflöning för flottans kårer och stater, af den lydelse bilagorna n:is 7—15 vid statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 13 januari innevarande år utvisade, att tillämpas i den mån Riksdagen dertill beviljade anslag,

dels ock i punkten 2 att — med uteslutande ur riksstaten af anslaget å 114,000 kronor till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län — för genomförande under år 1901 af nyssnämnda stater för personal vid flottan, med undantag af staten för skeppsgossekåren, i den omfattning bilagorna n:is 16—23 vid samma protokoll utvisade, i riksstaten för år 1901 höja anslaget till aflöning för flottans kårer och stater från 1,773,452 kronor till 2,544,482 kronor, eller med 771,030 kronor.

Förenämnda statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden innehåller beträffande de utredningar och skäl, som ligga till grund för Kongl. Maj:ts nu förevarande framställningar följande (sid. 2—47.)

Uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 september 1899 hade marinförvaltningen beträffande anslaget till aflöning för flottans kårer och stater anfört följande.

Om gällande stater toges till utgångspunkt, kunde de till denna titel hänförliga utgifter för år 1901 beräknas till följande belopp, nemligen:

officerskåren, fast lön	384,000: —	
tillkomme lönetillägg	2,000: —	386,000: —
reservbefäl		13,350: —
underofficerskåren		233,840: —
sjömanskåren		683,470: 05
skeppsgossekåren		11,972: —
mariningeniörstaten, med iakttagande af den jemkning, som i anledning af anmärkningen i staten beräknades,		74,780: —
civilstaten		128,100: —
ecklesiastikstaten		8,550: —
läkarestaten		28,600: —
poliskåren		27,800: —
inqvarteringsstaten		68,500: —
reserv- och indragningsstater		61,943: 82
dagaflöning och arfvoden till officerare, underofficerare och läkare vid flottan m. fl. från anslaget till aflöning för flottans kårer och stater, 1899 års statssumma		199,935: 50
	Summa kr.	1,926,841: 37

Då tillgångarna å denna anslagstitel beräknades på följande sätt:

1900 års anslag till aflöning för flottans kårer och stater	1,773,452: —	
d:o till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län	114,000: —	
samt tillgång i följd af vakanser m. m.	39,389: 37	1,926,841: 37,

så skulle för år 1901 disponibla tillgångar kunna antagas förslå till betäckande af utgifterna, under förutsättning att till aflöningsanslagets förstärkning fortfarande finge tagas i anspråk anslaget till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län å 114,000 kronor.

Härvid hade, enligt hvad marinförvaltningen framhållit, icke tagits hänsyn till den förändring af löneförhållandena för en del af flottans personal, hvarom fråga dels blifvit väckt genom framställning af en del tjenstemän vid flottans civilstat om löneförbättring samt genom framställning från varfspolisen i Karlskrona i enahanda syfte, dels ock komme att väckas genom ett från chefen för flottans stab förväntadt yttrande angående ökning af flottans stampersonal m. m. Sedan nödig utredning i de två förstnämnda ärendena och i enlighet med den i nyssnämnda skrifvelse marinförvaltningen meddelade anmodan blifvit verkställd, ville marinförvaltningen fördenskull framdeles afgifva det förslag beträffande förändring af ifrågavarande anslagsbelopp, hvartill kunde finnas anledning.

Marinförvaltningen hade alltså hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes hos nästkommande Riksdag föreslå, att hvad af anslaget till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län icke redan på grund af 1872 och 1876 årens riksdagsbeslut borde inräknas bland tillgångarna till aflöning för flottans kårer och stater måtte liksom föregående år få jemväl under år 1901 användas till fyllande af medelsbehofvet under nu ifrågavarande anslagstitel, samt — så vida icke framställning om ökande af anslaget till flottans kårer och stater till Kongl. Maj:t inkomme så tidigt, att derom kunde göras proposition till Riksdagen — att detta anslag måtte för år 1901 bibehållas vid oförändradt belopp.

Genom den tillökning af flottans fartygsmateriel, som dels redan egt rum, dels ock under den närmaste framtiden ytterligare kunde beräknas skola ske, hade enligt hvad departementschefen härefter framhållit, behofvet af ökad personal för materielens bemanning allt starkare

framträdt. Med afseende härå hade han till chefen för flottans stab aflåtit en embetsskrifvelse, hvaruti denne anmodats att verkställa utredning och inkomma med yttrande angående ej mindre den ökning af i senast fastställda organisationsplaner upptagen stampersonal, som kunde befinnas nödig för att vid mobilisering behofvet af sådan personal skulle kunna fyllas, än äfven de åtgärder, hvilka ansågs erforderliga för denna öknings möjliggörande; och skulle vid arbetets utförande iakttagas bland annat:

att personalbehofvet, hvad stridsfartygen beträffade, skulle beräknas särskildt för den materiel, hvilken kunde antagas vara tillgänglig vid 1902 års ingång, nemligen:

10 st. 1:a kl. pansarbåtar,
4 » 2:a » » ,
7 » 3:e » » ,
5 » torpedkryssare,
15 » 1:a kl. torpedbåtar,
11 » 2:a » » ,
8 » 1:a » kanonbåtar,
1 » 2:a » kanonbåt,
2 » torpedverkstadsfartyg,

och särskildt för den materiel, som kunde beräknas vara färdig vid utgången af hvarje år från och med 1902 till och med det år, under hvilket, med en årlig materieltillökning från och med 1902 af 0,5 st. 1:a kl. pansarbåt, 1,5 st. 1:a kl. torpedbåt och 1 st. 2:a kl. torpedbåt, antalet fartyg af dessa certer uppbringats till respektive 15, 30 och 20;

att från och med år 1902 en 1:a kl. kanonbåt borde antagas blifva utrangerad hvarje år; samt

att, för nedbringande i möjligaste mån af ökningen af stampersonalen, reserv och beväring borde i största möjliga utsträckning beräknas ingå i bemanningen.

På grund häraf hade chefen för flottans stab, för utredning af i hvad mån nu gällande organisationsplaner vid mobilisering kunde fylla flottans behof af stampersonal, med embetsskrifvelse den 14 sistlidne november öfverlemnat

dels beräkning (bil. n:o 1 A och 1 B vid statsrådsprotokollet) öfver antalet vid flottans stam och reserv anställd samt f. d. stamanställd personal, som, efter det senast fastställda organisationsplaner blifvit fullständigt genomförda, kunde antagas blifva påräknelig för flottans mobilisering,

dels ock sammandrag (bil. n:r 2 A och 2 B vid berörda protokoll) och detaljberäkningar öfver behofvet af personal för flottans mobilisering med den materiel, som kunde antagas vara tillgänglig vid 1902 års ingång, äfvensom öfver den ökning i behofvet, som från och med år 1902 enligt nyss angifna grunder skulle uppstå.

I bil. n:o 1 B angåfves jemväl för hvarje af sjömanskårens afdelningar den ökning i antalet vid mobilisering disponibla stam- och f. d. stamanstälda, som kunde beräknas uppstå, om staten ökades med 100 man inom 2:a—4:e lönegraderna, och i bil. n:o 2 A dels den brist å stam- och f. d. stamanstäld personal, som enligt för stammen nu gällande organisationsplaner kunde beräknas uppstå vid mobilisering af den materiel, som borde antagas tillgänglig vid 1902 års ingång, dels den ökning af staterna för stampersonalen, som beräknades vara erforderlig för fyllande af denna brist, samt i bil. n:o 2 B den ökning af stampersonalen, som årligen under åren 1902—1911 kunde beräknas erforderlig för nytillkommande materiel.

Vid uppgörandet af bil. n:r 1 A och 1 B hade, enligt hvad stabschefen i berörda skrifvelse meddelat, för beräknande af den för mobilisering tillgängliga stampersonalen det i staterna enligt senast fastställda organisationsplaner upptagna antalet minskats med 5 procent för sjuka, rymda, vakanta och af annan orsak vid mobilisering ej påräknelig personal. Denna procent kunde tyckas väl hög, men öfverskredes likvisst under större delen af året. Beräkningen rörande f. d. stamanstälda beväringsmän samt den procent af dessa, som beräknades uteblifva vid mobilisering, vore uppgjord med ledning af den erfarenhet, som vunnits beträffande värfvade stammens permitterade årsklasser, samt statistiska uppgifter rörande flottans beväringsmän. De ändamål, för hvilka bemanning beräknats, likasom ock grunderna för personalens fördelning framginge af bil. n:r 2 A och 2 B. I sistnämnda afseende hade chefen för flottans stab anfört, bland annat, följande.

Vid bemanningsbehofvets beräknande hade stam och f. d. stamanstäld beväring upptagits tillsammans, och hade i öfrigt personal af reserven och beväringen, äfvensom stampersonal af lägre grad, än besättningslistorna upptoge, afsetts att fylla så stor del af behofvet, som kunde ske utan att fartygets eller minpositionens stridsvärde nedsattes. Med undantag för torpedbåtarna, som beräknades hufvudsakligen böra bemannas med stampersonal, skulle sålunda stridsfartygens bemanning till mera än hälften utgöras af dels f. d. stamanstälda, dels öfriga beväringsmän. Bemanningsbehofvet för de handelsfartyg, som behöfde förhyras för att obevärade användas för sjuk- och koltransport m. fl.

ändamål, hvartill enligt gällande reqvisitionslag reqvirerade fartyg kunde begagnas, vore med undantag af personal för signalering och viss ekonomi- och sjukvårdstjenst, för hvilken särskild utbildning vore nödig, upptaget att fyllas genom beväring eller förhyrda.

Ersättningspersonalen vore upptagen till 25 procent af behofvet för staber, fartyg, minpositioner och befästningar. Af stam och f. d. stamanställd personal hade i ersättningspersonalen beräknats skola ingå, af officerare 5 procent och af underbefäl och gemenskap 10 procent af för staber, fartyg, minpositioner och befästningar upptagen stam- och f. d. stamanställd personal samt af sjögående reservofficerare ett antal af 20 procent af det för staber, fartyg, minpositioner och befästningar upptagna behofvet af stamofficerare. Aterstående behofvet af ersättningspersonal vore upptaget att fyllas af beväring.

Som i beräkningen af personalbehofvet för stationerna icke inginge befäl, underbefäl och instruktörer, hvilka erfordrades för utbildning af den beväring, som inginge i ersättningspersonalen, utan dessa vore afsedda att uttagas bland den stampersonal, som vore upptagen att ingå bland ersättningspersonalen, syntes någon nedsättning i antalet af den för ersättningspersonalen beräknade stampersonalen icke utan väsentliga olägenheter kunna ega rum.

En del af den såsom ersättningspersonal upptagna stampersonalen vore under mobiliseringstiden jemväl erforderlig för tjenstgöring å flottans stationer och varf.

Chefen för flottans stab hade härefter lemnat för hvarje särskild kår eller stat en öfversigt af tillgång och behof samt erforderlig ökning, äfvensom af de åtgärder, som ansåges nödiga för ökningens genomförande.

Hvad först anginge *officerare af stammen* hade stabschefen anfört följande.

Af stammens i stat upptagna 3 flaggmän, 30 regementsofficerare, 62 kaptener samt 80 löjtnanter och underlöjtnanter beräknades 95 procent, nemligen 3 flaggmän, 28 regementsofficerare, 59 kaptener samt 76 löjtnanter och underlöjtnanter, eller sammanlagdt 166 officerare vara att påräkna såsom tillgång vid mobilisering. Af bil. n:o 2 A vid statsrådsprotokollet framginge, att, oaktadt reservofficerare upptagits att ersätta stamofficerare å alla de poster, der sådant utan nedsättande af materielens stridsvärde eller rubbning af tjenstens behöriga gång läte sig göra, beräknades vid mobilisering af den materiel, som skulle vara tillgänglig vid 1902 års ingång, uppstå en brist af 1 flaggman, 12 regementsofficerare, 33 kaptener samt 39 löjtnanter och underlöjtnanter,

eller sammanlagdt 85 stamofficerare. Från och med år 1902 och intill dess flottans styrka blifvit på förut angifvet sätt ökad, komme bristen att *årligen* ökas med 0,6 regementsofficerare, 1,9 kaptener samt 3 löjtnanter och underlöjtnanter, eller tillsammans 5,5 officerare af stammen.

Beträffande nyss angifna brister vore att märka, att för fyllande af en del poster i land vid stationerna samt kustsignal- och sjötransportväsendet beräknats ett större antal regementsofficerare och kaptener af reserven, än som i allmänhet kunde påräknas vara till tjenstgöring vid mobilisering disponibla, så att bristen, särskildt inom de högre graderna, i verkligheten antagligen skulle blifva något större än nu angifvits.

Vid bedömandet af, huru den oundgängliga ökningen af officerskåren borde fördelas på de olika graderna, syntes det vara nödvändigt att jemväl taga hänsyn dertill, att sjökriget stälde synnerligen höga fordringar på personalens tjenstbarhet och att det för erhållande af dugliga fartygschefer vore af största vigt, att befordringen till regementsofficer icke skedde vid alltför framskriden ålder. Sedan den af 1887 års Riksdag beslutade öfverföringen af till flottans permanenta reservstat anslagna medel till aflöning af stamofficerare nu blifvit genomförd, skulle antagligen befordringen till regementsofficer med nu gällande proportion mellan graderna komma att ega rum vid betydligt mera framskriden ålder, än under de senare åren varit fallet; och sannolikhetsberäkningar gåfve vid handen, att befordran till regementsofficer vid flottan inom få år icke skulle komma att ske förr än efter uppnådda 50 års ålder. Under sådant förhållande hade chefen för flottans stab velat framhålla vigten deraf, att ökningen fördelades inom de olika graderna i sådan proportion, att befordringsutsigterna icke väsentligen försämrades.

Enligt nu gällande stater vore tillgången af stamofficerare, efter afdrag af 5 procent, 166, och som bristen vid 1902 års ingång utgjorde 85, eller 51 procent af nuvarande tillgången, borde ökningen i nuvarande stater sålunda blifva 1 (egentligen 1,5) flaggman, 15 regementsofficerare, 32 kaptener och 41 löjtnanter och underlöjtnanter, eller tillsammans 89 stamofficerare. Då emellertid ekonomisk hänsyn gjorde det nödvändigt att inskränka ökningen inom hvarje grad till det antal, som oundgängligen erfordrades för bristens fyllande, ansåge sig chefen för flottans stab, efter noggrann pröfning af hvarje särskildt behof, böra föreslå, att för fyllande af den brist, som beräknades uppstå vid 1902 års ingång, ökningen af staterna för flottans officerskår inskränktes till

flaggman	1
kommendörer	2
kommendörkaptener af 1:a graden	5
» » 2:a »	5
kaptener af 1:a klass	22
» » 2:a »	10
löjtnanter	26
underlöjtnanter	14
tillsammans	85.

Enligt detta förslag skulle sålunda antalet regementsofficerare ökas med 12 i stället för 15, antalet kaptener och subalterner med 72 i stället för 73, eller med andra ord kaptens- och subalterngraderna komma att ökas i större proportion än regementsofficersgraderna. Då härigenom tjenstetiden i kaptens- och subalterngraderna skulle komma att blifva längre än enligt nuvarande stater, syntes billigheten fordra, att samtidigt med en sådan ökning flottans officerare efter 30 års tjenstetid, i likhet med officerarne vid armén, erhölle rätt att redan vid 50 års ålder afgå med fyllnadspension. Genom en sådan åtgärd skulle flottans officerare blifva likstälda med arméns officerare i fråga om möjligheten att erhålla afsked med pension vid en ålder, då utsigt ännu förefunnes att genom anställning i enskild tjenst förvärfva sig de inkomster utöfver pensionen, som erfordrades för deras uppehälle. För flottan skulle en sådan åtgärd icke medföra minskning i tillgången af officerare vid mobilisering, i det dels den pensionerade vid krig eller större rustning vore skyldig tjenstgöra i land och intet syntes hindra att såsom vilkor för pensionsrättens inträde vid 50 år föreskrifva, att den pensionerade intill utgången af det år, under hvilket han fyllde 55 år, under krig eller vid större rustning skulle vara skyldig att i händelse af behof jemväl tjenstgöra till sjös, dels respittiden för kaptenernas obligatoriska afskedstagande skulle kunna bestämmas till 55 års ålder. I detta sammanhang borde erinras, att då flottans pensionsförhållanden ordnades, hade ännu funnits flottans permanenta reservstat, och att tillfälle derigenom varit beredt att genom öfverflyttning till denna stat frigöra stammen från officerare, som af en eller annan anledning icke vore lämpliga att kommenderas till sjös.

I bil. n:o 3 till statsrådsprotokollet lemnades en öfversigt af antalet flaggmän, regementsofficerare samt kaptener, löjtnanter och underlöjtnanter inom olika mariner äfvensom den för obligatoriskt afskedstagande för olika grader bestämda åldern, samt i bil. n:o 4 vid samma protokoll

en öfversigt af officerskårens vid flottan i stat bestämda styrka vid olika tidpunkter af 1800-talet.

Beträffande *officerare af sjögående reserven* hade chefen för flottans stab anfört följande.

Under åren 1889—1897 hade reservofficersaspiranternas medelålder vid utnämningen till reservunderlöjtnanter varit mellan 24 och 25 år. Beräknades allt fortfarande 10 reservofficersaspiranter årligen antagas, skulle reservofficersorganisationen enligt kongl. kungörelserna den 13 juli 1887 och den 26 maj 1899, med antagande af 7 procents afgång under första året (under aspirantkursen) och derefter af 3 procents årlig afgång, lemna sammanlagdt 109 reservlöjtnanter och reservunderlöjtnanter, af hvilka omkring 65 procent eller ett antal af 71 beräknades blifva vid mobilisering disponibla. Vid 1899 års ingång hade funnits i rullorna upptaget ett antal af 84 reservofficerare, utnämnda på grund af kongl. kungörelsen den 13 juli 1887. Enligt förutnämnda beräkningsgrund skulle antalet varit 82. Om antalet officerare af sjögående reserven, som vid 1899 års ingång tillhörde flottans reserv af annan anledning än utnämning enligt sistberörda kungörelse, nemligen 8 kaptener samt 13 löjtnanter och underlöjtnanter, ansåges motsvara det antal sådana officerare, som för framtiden komme att vara i rullorna uppfördt, och detta antal för till sjöfart permitterade, vid lotsverket tjenstgörande, sjuka och otjenstbara m. m. minskades med 35 procent, beräknades af dessa ett antal af 5 kaptener och 9 löjtnanter vara vid mobilisering disponibelt, hvadan hela antalet vid mobilisering för sjökommendering disponibla officerare af reserven enligt nuvarande organisation beräknades blifva 5 kaptener samt 80 löjtnanter och underlöjtnanter.

Som mobiliseringsbehofvet af sjögående reservofficerare vid 1902 års ingång för fartyg, minpositioner, kustsignalväsende m. m. beräknades till 3 kaptener samt 70 löjtnanter och underlöjtnanter och för ersättningspersonal till 42 löjtnanter och underlöjtnanter, men tillgången endast kunde beräknas till 5 kaptener samt 80 löjtnanter och underlöjtnanter, skulle nuvarande reservofficersorganisationen såsom ersättningspersonal kunna lemna endast 10 i stället för det i bil. n:o 2 A såsom behof beräknade antalet af 42 reservofficerare.

Nu nämnda mobiliseringsbehof af reservofficerare vore beräknadt under förutsättning, att reservofficerare afsåges att fylla endast de poster, der de utan nedsättning af materielens stridsvärde kunde användas. Emellertid kunde officerare af stammen enligt nu gällande stater fylla endast två tredjedelar af de poster, för hvilka stamofficerare vid 1902 års ingång borde afses.

I den mån den erforderliga ökningen af stammen med 85 officerare

vid ingången af år 1902 icke hunnit genomföras, måste bristen på stamofficerare vid mobilisering fyllas med officerare af flottans sjögående reserv, hvadan behofvet af dylika vid en mobilisering år 1902 måste blifva väsentligt större, än nyss angifvits. Under åren 1902—1911 beräknades behofvet för nytillkommande materiel till 2,3 reservofficerare om året.

Under sådant förhållande föresloge stabschefen, att antalet reservofficersaspiranter, som årligen anställdes, måtte ökas, och borde denna ökning, sedan ökningen af stammen blifvit genomförd, kunna inskränkas till 5, eller från 10 till 15 årligen; men för att den brist å stamofficerare, som under de närmaste åren vore att motse, i möjligaste mån skulle kunna fyllas med reservofficerare, hemställdes, att antalet reservofficersaspiranter, som årligen skulle antagas, för de närmaste åren måtte bestämmas till 20.

Beträffande *den icke sjögående reserven* ansåge chefen för flottans stab, att vid nu ifrågavarande öfversigt tillgången af officerare å permanenta reservstaten och Kongl. Maj:ts flottas nya reservstat icke borde tagas i betraktande, hvarför nu endast berördes tillgången af tjenstskyldiga officerare å pensionsstat.

Vid 1899 års ingång hade antalet tjenstskyldiga sådana officerare varit 3 flaggmän, 12 regementsofficerare och 8 kaptener. Om 25 procent af dessa beräknades vid mobilisering ej vara disponibla, blefve ett antal af 11 flaggmän och regementsofficerare samt 6 kaptener disponibelt för tjenstgöring i land, under det att för fyllande af poster i land af ej sjögående reserven i bil. n:o 2 A vid statsrådsprotokollet upptagits 15 regementsofficerare och 9 kaptener.

Då officerare af flottans reserv numera, utom för stationstjenstgöring, vid mobilisering toges i anspråk såsom bevakningschefer vid kustsignalväsendet, motsvarade denna tillgång sålunda ej fullt behofvet. För fyllande af denna brist syntes dock ingen annan åtgärd vara erforderlig än att, såsom förut anförts, flottans officerare likställdes med officerarne vid armén i fråga om rätt att efter 30 tjensteår vid 50 års ålder afgå med fyllnadspension.

Mobiliseringsbehofvet af *ingeniörer*, anstälda vid flottans stam eller reserv, vore i nämnda bil. n:o 2 A vid 1902 års ingång beräknadt till 27, hvilket antal öfverstege det i gällande stat för mariningeniörstaten upptagna med 8. I fråga om åtgärder för tillgodoseende af detta behof hänvisades till ett af chefen för flottans stab med embetsskrifvelse den 16 juli 1897 afgifvet förslag till omorganisation af mariningeniörstaten. Bristen komme att ökas med en ingeniör för hvarje efter ingången af år 1902 tillkommande 1:a kl. pansarbåt.

Frågan om erforderlig ökning af *civilstaten* ansåge chefen för flottans stab böra göras till föremål för särskild utredning.

Det ökade behofvet vid mobilisering af personal vid *ecklesiastikstaten* ansåges utan svårighet kunna fyllas på frivillighetens väg.

Af merberörda bil. n:o 2 A framginge, att behofvet af *läkare* för flottans mobilisering vid ingången af år 1902 beräknades till 68, hvilket antal med 45 öfverstege den tillgång af 23 läkare, som flottans läkarekår, efter afdrag af en ej disponibel, kunde antagas lemna vid mobilisering.

Vid sagda bilagas utarbetande hade särskildt tagits i öfvervägande, huru stor del af denna brist, som skulle kunna fyllas med värnpligtiga eller frivilligt anstälda läkare. Med hänsyn dertill, att värnpligtiga eller först vid mobilisering anstälda läkare icke hade någon erfarenhet såsom fartygsläkare eller af de särskilda förhållanden, under hvilka sjukvården å fartyg bestredes, och vid mobilisering först flera dagar efter mobiliseringens början och sedan fartygen lemnat sina utrustningsorter, kunde påräknas blifva för tjenstgöring disponibla, hade detta antal icke kunnat sättas högre än till 30, hvadan vid mobilisering en brist af 15 läkare skulle uppstå. För att delvis fylla denna brist hade chefen för flottans stab genom embetsskrifvelse den 3 december 1895 afgifvit förslag till bestämmelser rörande bildande af en reserv af läkare för flottan. Enligt svenska arméns rulla för år 1899 funnes vid fältläkarekåren anstälda 171 och vid den, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den för flottan föreslagna reserven af läkare organiserade fältläkarekårens reserv 43 läkare, eller 25 procent af det vid fältläkarekåren anstälda antalet. Om för flottan bildades en reserv af läkare, och förhållandet mellan antalet läkare i stammen och reserven vid flottan antoges blifva detsamma som vid armén, borde flottans reserv komma att utgöras af 6 läkare, och om 5 af dessa beräknades som tillgång vid mobilisering, skulle ändock återstå en slutlig brist af 10 läkare, som endast kunde fyllas genom ökning af antalet vid flottans stam anstälda läkare.

På grund häraf föresloges, att flottans läkarestat måtte ökas med 10 läkarestipendiater.

Genom den utrangering af 1:a kl. kanonbåtar, som beräknades komma att ega rum från och med år 1902, kunde för dessa fartyg nu afsedda läkare i stället påräknas för 1:a kl. pansarbåtar, som komme att byggas efter ingången af nämnda år.

För utredning af den ökning i *underofficers- och sjömanskårerna*, som kunde befinnas nödig för att tillgodose mobiliseringsbehofvet för den materiel, som borde vara tillgänglig vid 1902 års ingång, lemnades till

en början i bil. n:o 1 B vid statsrådsprotokollet en beräkning öfver antalet vid flottans underofficers- och sjömanskårer stam- och f. d. stamanstälda, som kunde antagas blifva påräkneliga för flottans mobilisering, sedan den af 1898 års Riksdag godkända organisationen blifvit fullständigt genomförd.

Som underofficers- och sjömanskårernas ändamål vid mobilisering numera vore inskränkt till att, jemte f. d. stamanstälda beväringsmän, fylla flottans behof af underbefäl och förhandsfolk, under det att akterhandsposterna skulle fyllas med öfriga beväringsmän, vore det nödvändigt, att beräkningarna öfver de vid mobilisering disponibla stam- och f. d. stamanstälda för hvarje af sjömanskårens afdelningar noggrant angåfve dels det antal, som funnes *utbildadt,* dels det antal, som vore eller varit *under utbildning,* men icke kunde afses att vid mobilisering fylla någon förhandspost ombord å flottans fartyg.

De i flottans stab samlade statistiska uppgifterna gåfve vid handen, att procenten af de vid sjömanskåren anstälda, som under sin anställningstid hunne utbildas till högre tjenstbarhetsklass, väsentligt vexlade, icke blott under olika år, inom olika yrkesgrenar och å de olika stationerna, utan framför allt beroende på rekryteringskällan. Inom matrosafdelningen hade sålunda de, som under senare åren karlskrifvits från skeppsgossekåren, så godt som utan undantag blifvit utbildade till högre tjenstbarhetsklass, under det att af de under åren 1896—98 genom kontrakt för 2 år 4 månaders eller 2 år 8 månaders tjenstgöring vid matrosafdelningen anstälda i medeltal blott 55 procent blifvit utbildade till högre tjenstbarhetsklass. Af dem, som under åren 1888—92 enligt 1887 års organisation för 3 år 5 månaders tjenstgöring anstälts vid värfvade stammens minörafdelning, hade i medeltal vid Karlskrona station 62 procent och vid Stockholms station 45 procent blifvit utbildade till 1:a kl. eller förhandsminörer. Af eldarna åter hade under de senare åren omkring 67 procent af ursprungligen antagna styrkan under tjenstetiden utbildats till 1:a kl. eldare.

Man hade dock ansett sig kunna i beräkningen öfver mobiliseringstillgången, särskildt inom matrosafdelningen, antaga, att ett något högre procenttal blefve utbildadt, än hvad hittills varit fallet.

I fråga om beräkningen öfver tillgången vore att märka, att tillgången vore beräknad vid den tidpunkt på året, då skjutskolan och öfriga ombord å flottans fartyg förlagda kurser blifvit afslutade, hvadan tillgången af yrkesutbildade vid tidigare på året skeende mobilisering måste blifva ej obetydligt mindre.

Af berörda bil. n:o 2 A framginge, att sedan den af 1898 års Riks-

dag godkända organisationen af underofficers- och sjömanskårerna blifvit genomförd, beräknades vid mobilisering af den materiel, som antoges vara färdig vid 1902 års ingång, bristen af stam- och f. d. stamanstälda uppgå till 82 underofficerare och underofficerskorpraler samt 464 yrkesutbildade af matrosafdelningen, 2 underofficerare och underofficerskorpraler samt 14 gemenskap af ekonomiafdelningen, 100 underofficerare och underofficerskorpraler, samt 83 1:a kl. och 79 2:a och 3:e kl. sjömän af eldareafdelningen, 15 underofficerare och underofficerskorpraler samt 35 gemenskap af handtverksafdelningen, 25 underofficerare och underofficerskorpraler samt 17 1:a kl. och 60 2:a och 3:e kl. sjömän af minörafdelningen, eller sammanlagdt 224 underofficerare och underofficerskorpraler och 752 gemenskap.

För den materiel, som antoges komma att nyanskaffas under 10-årsperioden 1902—1911, beräknades jemlikt bil. n:o 2 B uppstå ett ökadt behof af 84 underofficerare och underofficerskorpraler, 247 yrkesutbildade och 26 ej yrkesutbildade af matrosafdelningen, 29 gemenskap af ekonomiafdelningen, 90 underofficerare och underofficerskorpraler, 138 1:a kl. och 120 2:a och 3:e kl. sjömän af eldareafdelningen samt 16 underofficerare och underofficerskorpraler af handtverksafdelningen, hvaremot ett öfverskott förefunnes af 3 underofficerare å ekonomistaten och 6 gemenskap af handtverksafdelningen, hvadan det ökade behofvet blefve 187 underofficerare och underofficerskorpraler samt 554 gemenskap.

Den ökning i staterna för underofficers- och sjömanskårerna, som chefen för flottans stab ansåge erforderlig för fyllande af bristen *vid 1902 års ingång*, uppginge till sammanlagdt 121 underofficerare, 100 underofficerskorpraler och 600 gemenskap af sjömanskåren, sålunda fördelade:

af *underofficerskåren:*

60	flaggunderofficerare	(styrmän, konstaplar eller skeppare),
29	»	(maskinister),
5	»	(rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
27	underofficerare af 2:a graden	(maskinister);
= 121;		

af *sjömanskåren:*

100	man i 1:a lönegraden,	(underofficerskorpraler),
400	» » 2:a »	,
200	» » 3:e »	.
= 700;		

Den ökning i samma stater, som beräknades erforderlig för ökadt behof *under 10-årsperioden 1902—1911* uppginge till sammanlagdt 100 underofficerare och 555 gemenskap, sålunda fördelade:

af *underofficerskåren:*

15	flaggunderofficerare	(styrmän, konstaplar eller skeppare),
15	»	(maskinister),
3	»	(rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
30	underofficerare af 2:a graden	(styrmän, konstaplar eller skeppare),
30	» » »	(maskinister),
7	» » »	(rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän);
=100;		

af *sjömanskåren:*

100	man i 1:a lönegraden,
200	» » 2:a » ,
255	» » 3:e » .
=555;	

Som emellertid Riksdagen vid godkännande år 1898 af den förändrade organisationen af sjömanskåren fäst det vilkor, att densamma finge genomföras endast i den mån då utgående anslag dertill lemnade tillgång, och visst belopp af aflöningsanslaget till och med år 1902 komme att tagas i anspråk för aflöning af permitterade årsklasser af sjömanskåren enligt 1887 och 1894 års organisationer, kunde 1898 års organisation först från och med år 1903 fullständigt genomföras; och då dertill komme, att en vidtagen ökning af staterna för sjömanskåren först efter flera års förlopp medförde den beräknade ökade tillgången af yrkesutbildad stam- och f. d. stamanställd personal, komme 1898 års organisation att vid 1902 års ingång lemna en väsentligt mindre tillgång än den i ofvanberörda bil. n:o 1 B angifna. Det vore derför af synnerlig vigt, att den erforderliga ökningen af underofficers- och sjömanskårernas stater med det snaraste genomfördes.

Som det för fyllandet af underbefäls- och korpralsposterna å den moderna sjökrigsmaterielen och särskildt å våra endast under en kortare tid och med ovant akterhandsfolk utrustade fartyg fordrades vida större erfarenhet inom örlogstjenstens och sjömansyrkets olika grenar, än som kunde hinna förvärfvas under den för bibringande af den första yrkesutbildningen afsedda första anställningstiden, måste sjömanskårens organisation i hvarje fall vara sådan, att densamma till väsentlig del utgjordes af manskap, som qvarstode i tjenst efter den obligatoriska

första anställningstidens utgång. För att vid genomförandet af en ökning af sjömanskåren tillförsäkra flottan en duglig bemanning, vore det derför af synnerlig vigt, att åtgärder vidtoges icke blott för att öka den årliga rekrytkontingenten, utan äfven för att i flottans tjenst bibehålla erforderlig del af det manskap, som afslutat sin första skolutbildning.

För att tillförsäkra flottan en ökad rekrytering ansåge chefen för flottans stab att, bland andra, följande åtgärder borde tagas i öfvervägande:

a) ökning af skeppsgossekåren;

b) bättre ordnande af rekryteringen af genom kontrakt antaget manskap;

c) höjning af anslaget till rekryteringskostnader och lega; samt

d) höjning af aflöningen för det yngre manskapet.

Som erfarenheten visat, att det från skeppsgossekåren karlskrifna manskapet såväl i uppförande som i förmåga att tillgodogöra sig utbildningen stode väsentligt öfver det genom kontrakt antagna manskapet, vore det för erhållande af dugligt förhandsfolk af synnerlig vigt, att sjömanskårens ökning icke uteslutande genomfördes genom att öka rekrytkontingenten af det medelst kontrakt antagna manskapet.

Det ringa antal karlskrifna, som skeppsgossekåren årligen lemnade, hade emellertid haft till följd, att karlskrifna skeppsgossar under senare åren endast undantagsvis kunnat tilldelas annan afdelning än matrosafdelningen. Som skeppsgossekåren dock borde bidraga till rekryteringen äfven af sjömanskårens öfriga afdelningar, särskildt ekonomi- och minörafdelningarna, hade densamma redan med nuvarande styrka af sjömanskåren visat sig lemna en mindre rekrytkontingent, än som för en god rekrytering af sjömanskåren vore önskvärdt.

För utredning af det antal karlskrifna, som skeppsgossekåren med sin i nu gällande stat bestämda styrka kunde påräknas årligen lemna, bifogades en uppgift å antalet under åren 1887—99 antagna och karlskrifna skeppsgossar. Af densamma framginge, att i medeltal blott 49 procent af de sökande blifvit antagna till skeppsgossar och att af de till skeppsgossar åren 1887—96 antagna i medeltal blott 61 procent eller 72 om året blifvit karlskrifna.

Den nuvarande skeppsgossekåren med en numerär af 320 skeppsgossar kunde sålunda, under förutsättning att alla vakanser hvarje år blefve fyllda, icke påräknas lemna mera än omkring 100 karlskrifna om året.

Emellertid hade under åren 1895—99, sedan antagningen på hösten egt rum, i medeltal funnits 95 vakanser, och 1899 års höst hade af

150 vakanser endast 78 blifvit fyllda, hvadan skeppsgossekåren under nuvarande förhållanden i verkligheten syntes komma att lemna ett väsentligt mindre antal karlskrifna än det nyss angifna af 100 om året.

Af det anförda framginge, att det för att erhålla ett större antal karlskrifna icke vore tillräckligt att öka skeppsgossekårens i stat upptagna antal, utan att åtgärder jemväl måste vidtagas för att öka antalet vid skeppsgossekåren inträdessökande. Sedan en af anledningarna till det minskade antalet inträdessökande genom inträdesålderns sänkande från 16 till 15 år bortfallit, syntes nästa steg för att öka tillströmningen till skeppsgossekåren böra vara att höja aflöningsförmånerna för flottans manskap, i hvilket afseende hänvisades till hvad i det följande komme att derom anföras.

Under förutsättning att en ökning af sjömanskåren blefve beslutad, hade chefen för flottans stab hemstält, att åtgärder måtte vidtagas för skeppsgossekårens ökande till sådan styrka, att 200 skeppsgossar kunde årligen karlskrifvas.

Stabschefen hade låtit upprätta en kortfattad redogörelse för de grunder, efter hvilka värfningen för närvarande förrättades vid Svea lifgarde, Göta lifgarde samt första och andra Svea artilleriregementen. Af densamma framginge, att väsentligt högre belopp än vid flottan vore vid dessa truppförband anslagna till rekryteringskostnader och att ersättning till värfvarne för hvarje antagen rekryt utgjort minst 40 kronor, men i vissa fall utgått med ända till 70 à 90 kronor.

Då det under de senare åren visat sig omöjligt att för sjömanskåren värfva det antal rekryter, som fordrats för vakansernas fyllande, och erfarenheten vid armén gåfve vid handen, att möjligheten att erhålla rekryter mera vore beroende på den ersättning, som lemnades värfvaren, än på en höjning af den till rekryten utgående legan, hade stabschefen hemstält, att den genom kongl. kungörelsen den 20 maj 1898 bestämda ersättningen af 20 kronor för vid flottan antagen rekryt måtte höjas.

Då denna ersättning icke alltid borde behöfva utgå med lika högt belopp, syntes rekryteringskostnaden böra beräknas efter det belopp, som under normala förhållanden ansåges erforderligt, och den ökning af ersättningen till värfvaren, som under vissa år kunde befinnas nödvändig, böra bestridas med för ändamålet särskildt anvisade medel, och föresloge stabschefen, att rekryteringskostnaden för hvarje vakans måtte beräknas till 60 kronor, hvaraf i regeln högst 50 kronor skulle utgå till värfvaren.

Under förutsättning af bifall till hvad i det följande komme att

föreslås rörande lega för allt manskap utom dem, som vore tjenstskyldiga på grund af karlskrifning från skeppsgossekåren, till ett belopp af 10 kronor per år, skulle legan för de genom kontrakt för 2 år 8 månader anställda utgå med 30 kronor och för de för 3 år 8 månader anställda med 40 kronor, hvilket belopp syntes fullt tillräckligt, särskildt om 3:e och 4:e lönegraderna sammansloges, så att den nyantagne från anställningens början erhölle aflöning i 3:e lönegraden.

Från sjömanshusen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Helsingborg, Sundsvall och Karlskrona hade infordrats uppgifter rörande beloppen af de månadshyror, som under åren 1895—99 varit gängse för besättningarna å svenska handelsfartyg, hvilka vid nämnda sjömanshus påeller afmönstrats. Af sagda uppgifter hade framgått, att månadshyrorna för det i handelssjöfarten anställda manskapet från år 1895 till år 1899 i genomsnitt stigit med 5 kronor samt att månadshyran för det lägst aflönade manskapet, nemligen lättmatroser och kollämpare, i regeln utgjorde 35 à 40 kronor samt för matroser och eldare vexlade mellan 45 och 55 kronor, och att endast undantagsvis någon å handelsfartyg tjenstgörande åtnjöte så låg månadshyra som 30 kronor.

Dessutom åtnjöte manskapet å handelsfartyg samma förmåner in natura som flottans manskap, med undantag af beklädnad, hvilken flottans manskap erhölle af kronan till ett värde af högst 108 kronor per år eller 9 kronor per månad.

Om värdet af beklädnaden lades till den aflöning per månad, som gemenskapen vid flottan enligt gällande stat erhölle, funne man, att manskapet i 4:e lönegraden erhölle 20 kronor, i 3:e lönegraden 31 samt i 2:a lönegraden 44 kronor, af hvilka belopp dock respektive 2, 4 och 5 kronor innehölles och insattes i postsparbanken.

Då den låga kontanta aflöning af 9 kronor per månad, som sålunda för närvarande utbetalades i 4:e lönegraden, uti hvilken det manskap, som genom kontrakt anställdes vid sjömanskåren, enligt nu gällande organisation under större delen af sin anställningstid komme att qvarstå, säkerligen utgjorde en af de förnämsta orsakerna till de svårigheter, som mötte att rekrytera sjömanskåren genom verkligt godt folk, hade chefen för flottans stab hemstält, att sjömanskåren, utom den för underofficerskorpralerna afsedda 1:a lönegraden, måtte omfatta endast två lönegrader med månadslön och dagaflöning i likhet med nuvarande 2:a och 3:e lönegraderna, så att de, som antoges vid sjömanskåren, redan från anställningens början erhölle aflöning i 3:e lönegraden.

Ett ytterligare stöd för denna framställning hade chefen för flottans stab funnit uti de undersökningar, som under sommaren 1899 blifvit

verkstälda angående de vilkor, under hvilka beväringsmän kunde befinnas villiga att taga anställning vid sjömanskåren, och af hvilka framgått, att ingen kunde ifrågasättas vara villig att taga anställning vid sjömanskåren mot lägre kontant aflöning än 30 kronor per månad.

De fordringar, som måste uppfyllas, för att manskapet skulle blifva villigt att efter den obligatoriska första anställningstidens slut taga förnyad anställning vid flottan, syntes i hufvudsak kunna sammanfattas sålunda:

a) att manskapet under fritiderna åtnjöte all den frihet, som med bibehållande af god ordning och disciplin vore förenlig;

b) att det äldre manskapet i största möjliga utsträckning medgåfves rätt att bo i qvarter utom kasern;

c) att underofficerskorpralernas ställning förbättrades; samt

d) att aflöningsförmånerna för underbefälet och det äldre manskapet åtminstone icke understege lefnadskostnaderna, och att skilnaden mellan aflöningsförmånerna vid flottan och vid motsvarande anställning i enskild tjenst, särskildt inom handelsflottan, icke vore så stor, att manskapet af ekonomiska skäl lemnade sin anställning vid flottan.

Rättigheten att bo i qvarter utom kasern tillämpades i ganska stor utsträckning vid Karlskrona station, der enligt uppgifter från år 1895 inberäknadt underofficerskorpraler, 64 procent af sjömanskårens å stationen närvarande styrka bodde i qvarter. Vid Stockholms station bodde deremot vid samma tid endast omkring 20 procent utom kasern.

För att ett utsträckt medgifvande att bo utom kasern skulle, med nuvarande höga hyreskostnader, kunna genomföras, vore emellertid nödvändigt att öka icke blott antalet utan äfven beloppet af de till manskapet från flottans underhållsanslag utgående inqvarteringsbidragen, hvilka för närvarande på grund af kongl. brefvet den 14 november 1873 utginge med ett belopp per månad af 3 kronor vid Karlskrona station och 4 kronor vid Stockholms station. Som det med nuvarande låga inqvarteringsersättning för flertalet af flottans manskap icke vore möjligt att begagna sig af dem tilläfventyrs medgifven rätt att bo utom kasern, och detta förhållande icke vore utan betydelse i fråga om manskapets villighet att taga förnyad anställning, hade chefen för flottans stab hemstält, att inqvarteringsbidragen för manskapet måtte bestämmas till sådant antal, att samtliga underofficerskorpraler och 1:a kl. sjömän, som sådant önskade och hvilka icke af disciplinära skäl borde vara förlagda i kasern, kunde medgifvas rätt att bo i qvarter, samt att inqvarteringsbidragens belopp per månad måtte höjas för underofficers-

korpraler till 15 kronor vid Stockholms och 12 kronor vid Karlskrona station samt för 1:a kl. sjömän till 10 kronor vid Stockholms och 8 kronor vid Karlskrona station.

I sammanhang härmed hade föreslagits, att inqvarteringsbidragen för underofficerare måtte utgå under hela året och höjas till sådant belopp, att de bättre motsvarade det med dem afsedda ändamålet, och syntes desamma fördenskull böra utgöra, för flaggunderofficer 300 kronor vid Stockholms och 250 kronor vid Karlskrona station samt för underofficer af 2:a graden 250 kronor vid Stockholms och 200 kronor vid Karlskrona station.

För belysande af manskapets vid flottan befordringsutsigter samt underofficerskorpralernas ställning gent emot arméns underbefäl lemnades följande sammandrag af från stationsbefälhafvarna, sekundcheferna för Svea och Göta lifgarden samt chefen för första Svea artilleriregemente meddelade uppgifter rörande antalet, medelåldern och medeltjenstetiden för dem, som under åren 1887—98 vid hvardera stationen eller regementet utnämnts eller uppflyttats till respektive flaggunderofficer, underofficer af 2:a graden och underofficerskorpral samt fanjunkare, sergeant och distinktionskorpral.

	Vid uppflyttning till underofficerskorpral eller distinktionskorpral.			Vid utnämning till underofficer af 2:a graden eller sergeant.			Vid utnämning till flaggunderofficer eller fanjunkare.		
	Antal åren 1887—98 uppflyttade.	Medelålder i år.	Medeltjenstetid i år.	Antal åren 1887—98 utnämnde.	Medelålder i år.	Medeltjenstetid i år.	Antal åren 1887—98 utnämnde.	Medelålder i år.	Medeltjenstetid i år.
Karlskrona station	223	31,6	11,8	131	36,9	17,9	48	51,4	31,2
Stockholms station	137	27,2	7,6	66	32,0	12,4	32	46,3	26,5
Antal och medelålder	360	29,4	9,7	197	34,5	15,1	80	48,8	28,8
Svea lifgarde	120	24,1	5,0	25	27,8	8,1	18	43,0	22,6
Göta lifgarde	106	23,8	4,2	12	26,1	6,7	5	43,6	25,4
Första Svea artilleriregemente	140	22,4	3,5	19	27,2	8,5	9	38,6	16,6
Antal och medelålder	366	23,4	4,2	56	27,0	7,1	32	41,7	21,5

Af detta sammandrag framginge, att utnämning till *underofficerskorpral* vid flottan i allmänhet egde rum vid en mera framskriden såväl lefnads- som tjensteålder än befordran till *sergeant* vid nämnda regementen, d. v. s. den grad, som motsvarade underofficer af 2:a graden vid flottan. Af uppgifterna framginge dessutom, att under det medelåldern för de vid sagda regementen befordrade från 1887 till 1898 något sjunkit, hade ett motsatt förhållande egt rum vid flottan, der befordringsåldern varit i jemnt stigande och sålunda för befordran till underofficerskorpral stigit vid Karlskrona station från 29 till 34 år och vid Stockholms station från 26 till 29 år.

Rörande höjning af underofficerskorpralernas aflöning hänvisades till hvad i det följande derom anfördes.

Den erforderliga ökningen af 221 underbefäl hade i nu föreliggande förslag fördelats mellan underofficerare och underofficerskorpraler i sådan proportion, att antalet underofficerskorpraler efter ökningens genomförande skulle, i öfverensstämmelse med den hittills följda principen, vara lika stort som antalet underofficerare.

I fråga om aflöningsförmånerna för flottans manskap kunde det visserligen tyckas, att den, som vore berättigad att af kronan erhålla såväl beklädnad som portion och inqvartering in natura, skulle vara oberoende af vexlingarna i lefnadskostnaderna. Dervid vore dock att märka, att en stor del af det manskap, som ifrågakomme att taga förnyad anställning vid flottan, uppnått den ålder, då de vore i begrepp att bilda eget hem, och att dessa, om de icke erhölle aflöningsförmåner, som motsvarade lefnadskostnaderna för den utom kasernen boende, hellre sökte anställning i enskild tjenst.

Då jemväl erfarenheten visat, att ett stort antal af flottans äldre manskap under senare åren lemnat sin anställning vid flottan, emedan aflöningsförmånerna numera icke motsvarade de så väsentligt höjda lefnadskostnaderna, hade chefen för flottans stab velat framhålla vigten deraf, att åtgärder vidtoges för att höja aflöningen för flottans stammanskap, och syntes det för bedömande af denna fråga vara nödvändigt att jemväl taga hänsyn till den långa tid, som förflöte, innan gemenskapen vid flottan vunne befordran till underofficerskorpral och underofficer.

För att möjliggöra en bättre rekrytering hade föreslagits en sammanslagning af 3:e och 4:e lönegraderna, så att manskapet redan från början af sin anställning vid sjömanskåren skulle erhålla något högre aflöning; och för att de, som fullgjort fordringarna för uppflyttning i 1:a sjömansklassen, icke allför länge skulle komma att qvarstå i lägsta

lönegraden, hade vid beräknande af kostnaderna för erforderlig ökning af flottans stampersonal förutsatts en proportionsvis större ökning af antalet löner i 2:a än i 3:e lönegraden.

Då emellertid, enligt hvad förut anförts, det äldre manskapet vid flottan vore i oundgängligt behof af sådan tillökning i aflöningsförmånerna, att dessa komme att motsvara lefnadskostnaderna, hade det synts önskvärdt att för denna aflöningsförbättring kunna erhålla sådan form, att den, utan rubbning af de för de olika lönegraderna nu fastställda aflöningsbeloppen, icke blott bidroge att öka antalet af dem, som toge förnyad anställning, utan på samma gång utgjorde ett medel att vid flottan qvarhålla företrädesvis det manskap, som utmärkt sig genom godt uppförande.

På grund häraf hade chefen för flottans stab hemstält, att ökningen i manskapets aflöningsförmåner måtte genomföras på det sätt, att dels allt manskap utom det, som vore tjenstskyldigt på grund af karlskrifning från skeppsgossekåren, erhölle lega à 10 kronor per år, att till dem, som toge förnyad anställning, kontant utbetalas, då aftalet om förnyad anställning träffades, dels de, som tillhörde uppmuntringsklass, erhölle uppmuntringspenningar jemväl under tjenstgöring i land.

Som befordran till underofficer utgjorde målet för manskapets vid flottan sträfvande, måste de förmåner, som tillkomme underofficerare, utöfva ett väsentligt inflytande på manskapets större eller mindre villighet att qvarstå i flottans tjenst. Af hvad förut anförts framginge, att befordran till lägsta gradens underofficer vid flottan vunnes vid väsentligt mera framskriden ålder eller i medeltal vid Karlskrona station 9,9 och vid Stockholms station 5 år senare än vid gardena och första Svea artilleriregemente.

Man skulle under sådant förhållande kunna antaga, att proportionen mellan flaggunderofficerare och underofficerare af 2:a graden åtminstone icke vore ofördelaktigare än proportionen mellan motsvarande grader vid den garnisonerade armén. Så vore dock ingalunda förhållandet. Enligt den af 1898 års Riksdag godkända staten för flottans underofficerskår skulle densamma utgöras af 36 flaggunderofficerare och 243 underofficerare af 2:a graden, eller 1 flaggunderofficer mot 6,7 underofficerare af 2:a graden, under det att enligt arméns stater vid hvardera lifgardet funnes 10 fanjunkare och 20 sergeanter, eller 1 fanjunkare mot 2 sergeanter, och å artilleriregementena 12 styckjunkare och 22 sergeanter, eller 1 styckjunkare mot 1,8 sergeant.

Då billigheten, särskildt med hänsyn till den högre befordringsåldern vid flottan, syntes fordra, att flottans underofficerare i nu be-

rörda afseende icke skulle vara sämre stälda än underofficerarne vid armén, hade i kostnadsberäkningarna den erforderliga ökningen af underofficerskåren förutsatts fördelad mellan flaggunderofficerare och underofficerare af 2:a graden på det sätt, att underofficerskåren efter ökningen skulle till en tredjedel utgöras af flaggunderofficerare och till två tredjedelar af underofficerare af 2:a graden.

I fråga om underofficerares pensionering syntes hvad förut anförts rörande pensionsåldern för kaptener vid flottan jemväl vara tillämpligt å flottans underofficerare, och syntes i sammanhang med pensionsålderns sänkande böra tagas under ompröfning, huruvida icke flottans underofficerare i likhet med underofficerarne vid värfvadt garnisonsregemente och fortifikationen kunde medgifvas pensionsrätt efter 25 tjensteår.

I fråga om behöflig ökning af flottans personal hade slutligen chefen för flottans stab hänvisat till följande yttrande i det af 1880 års sjöförsvarskomité den 10 augusti 1882 afgifna betänkande (sid. 77):

»Såsom ofvan är nämndt bör till grund för beräkningen af flottans personal läggas den materiel samt de öfriga flottan tillhörande inrättningar, för hvilka denna personal är afsedd.

Komitén har för detta ändamål uppgjort särskilda specialtabeller bil. A. n:is 9—11, hvilka utvisa den personalfördelning, komitén i sådant hänseende förutsatt. Enligt hvad af dessa framgår, har komitén i fråga om flottans fartyg icke ansett berörda beräkning böra grunda sig ensamt på de typer komitén till framtida anskaffning föreslagit, enär tidpunkten för en så fullständig förändring af vår sjökrigsmateriel, att densamma uteslutande af sådana utgjordes, i alla händelser syntes alltför aflägsen samt försigtigheten torde bjuda att förutsätta möjligheten af en långt förr inträffande mobilisering. Komitén har i stället trott sig kunna taga till utgångspunkt materielens tillstånd vid den tid, då jemlikt det uppgjorda, ofvan omförmälda byggnadsprogrammet en första uppsättning af pansarbåtarna A, eller tre sådana båtar, hunnit anskaffas, samt har fördenskull beräknat den för flottans fartyg erforderliga personalen efter en materiel, bestående, jemte dessa tre pansarbåtar A, af större delen utaf flottans nu egande stridsfartyg, med uteslutande af sådana, hvilka ansetts allför gamla eller otidsenliga för att i krig med fördel kunna användas och bemannas.»

Härefter hade chefen för flottans stab lemnat följande öfversigt af den materiel, för hvilken 1880 års komité jemlikt den nyss åberopade till dess betänkande fogade bil. A n:o 9 beräknat bemanning, och den materiel, för hvilken bemanning vore erforderlig dels under år 1899, dels vid 1902 års ingång.

Materielens benämning.	Antal		
	för hvilken 1880 års komité beräknat bemanning.	färdig år 1899.	färdig vid 1902 års ingång.
pansarbåtar A numera 1:a kl. pansarbåtar	3	6	10
monitorer » 2:a » »	4	4	4
mindre pansarbåtar » 3:e » »	7	7	7
mindre pansarbåtar » afsedda för minpositionsförsvar	3	2	2
1:a kl. torpedbåtar	—	13	15
minbåtar A numera 2:a kl. torpedbåtar	9	9	11
minbåtar B » bevakningsbåtar	[1]30	[1]7	[1]36
1:a kl. kanonbåtar	9	9	8
korvetter	2	—	—
minfartyg numera torpedverkstadsfartyg	1	1	2
depotfartyg » handminefartyg	2	2	2
torpedkryssare	—	5	5
Svensksund	—	1	1

[1]) En del af dessa utgjordes af förhyrda privata ångslupar.

Vidare hade chefen för flottans stab anfört följande.

Uti det förslag till normalstat för ordinarie anslag under riksstatens femte hufvudtitel, som funnes afgifvet i bil. A n:o 24 af komiténs betänkande och som å sid. 133 i samma betänkande angåfves vara den ordinarie utgiftsstat komitén föresloge att slutligen tillämpas — men som, enligt hvad komitén å sid. 144 anförde, under öfvergångstiden för aflöning af å reserv- och indragningsstater qvarvarande personal samt ännu ej vakanssatte båtsmän beräknades blifva öfverskriden med å sagda sida närmare angifna belopp — upptoges följande anslag till aflöning åt flottans personal samt beklädnadsersättning åt underofficerare, hvilken för närvarande utginge från aflöningsanslaget, nemligen:

aflöning åt flottans kårer och stater	kr.	1,680,314: 85
inqvarteringsbidrag till officerare och underofficerare	»	24,800: —
premier åt värnpligtigt reservbefäl och underbefäl	»	4,000: —
lega till stamrekryter af värnpligtige	»	20,000: —
beklädnad åt underofficerare	»	47,400: —
Summa kronor		1,776,514: 85
Om derifrån afdroges såsom dagaflöning åt värnpligtige beräknade	kr.	33,205: —
återstode för aflöning enligt 1882 års komitéförslag	kronor	1,743,309: 85

Enligt de för år 1899 fastställda staterna vore anvisadt:

till aflöning för flottans kårer och stater	kr.	1,729,052: —
till ersättning för vakanta rusthåll	»	114,000: —
Summa kronor		1,843,052: —

Enligt för år 1899 fastställda stater beräknades:

till aflöning för reserv- och indragningsstater	kr. 71,663: 15		
till dagaflöning och inqvartering för officerare vid reservstaten	» 20,855: —		
till aflöning af båtsmän	» 10,020: —	kr. 102,538: 15	
Om detta belopp frånräknades, återstode		kr. 1,740,513: 85	kr. 1,740,513: 85
hvilket belopp med			kr. 2,796: —

understege det af 1880 års komité i dess förslag till normalstat för aflöning åt flottans kårer och stater beräknade beloppet.

Härvid syntes böra bemärkas, att slutsumman af de för år 1899 fastställda staterna öfverstege det af Riksdagen anvisade beloppet med kronor 48,078: 70, men att denna brist påräknades utjemnad genom den tillgång, som beräknades uppstå till följd af vakanser m. m., under det att 1880 års komité redan vid de särskilda staternas uppgörande iakttagit att minska densamma med ett belopp af tillsammans 38,277 kronor 55 öre, som på grund af vakanser beräknades icke komma att utgå.

Af det anförda framginge, att den af 1880 års komité föreslagna organisationen icke varit afsedd att fylla bemanningsbehofvet för den af sagda komité till anskaffning föreslagna materielen (14 större och 10 mindre pansarbåtar samt 80 torpedbåtar) utan endast för en materiel, väsentligt understigande den nu befintliga, samt att, ehuru komitén förutsatt, att flottans personal skulle ökas i den mån behofvet af bemanning för materielen sådant kräfde, vore för år 1899 till aflöning af flottans personal icke anvisadt större belopp än som af 1880 års komité beräknats erforderligt vid en tidpunkt, då personalbehofvet väsentligt understigit det nuvarande.

Departementschefen har förklarat sig anse den utredning, som af chefen för flottans stab sålunda lemnats, till fullo ådagalägga det oafvisliga behofvet af en väsentlig *ökning af flottans personal.*

Af beräkningarna i bil. n:o 2 A och 2 B vid statsrådsprotokollet framginge, att personal af reserven och beväringen i största möjliga utsträckning afsetts att vid mobilisering ingå i flottans bemanning. Sålunda skulle t. ex., med tillämpning af de för år 1902 föreslagna staterna, stampersonal fylla endast 37 procent af stridsfartygens — torpedbåtarna undantagna — behof af gemenskap, under det att återstående behofvet beräknats skola fyllas genom f. d. stamanstälda och öfriga beväringsmän. Vid sådant förhållande ansåge departementschefen någon minskning af den proportion, hvaruti stampersonal beräknats skola ingå i flottans bemanning, icke kunna vidtagas utan att materielens stridsvärde derigenom i betänklig grad nedsattes.

Emellertid hade, enligt hvad departementschefen vidare erinrat, Kongl. Maj:t, sedan stabschefens förevarande förslag afgifvits, den 17 november 1899 tillsatt en komité med uppdrag att verkställa utredning rörande ny organisation af kustartilleriet och fasta minförsvaret jemte sammanhang härmed egande frågor, hvarvid Kongl. Maj:t tillika föreskrifvit, att utredningen, som borde omfatta till nämnda vapenslag afsedd personals antagning och utbildning, skulle verkställas med tillämpning af vissa angifna grunder, bland hvilka jemväl ingått, att det fasta minförsvaret skulle öfverflyttas till kustartilleriet. Med afseende härå syntes den del af den föreslagna personalökningen för år 1902, som vore afsedd för tjenstgöring vid fasta minförsvaret och å befästningarna vid Karlskrona, nu icke böra upptagas; hvaremot den personal från flottans kårer, som nu vore för nämnda tjenstgöring afsedd, måste för de närmaste åren och således äfven för år 1902 oförminskad bibehållas.

Med afseende härå kunde den enligt stabschefens förslag vid 1902 års ingång erforderliga ökningen af stampersonal minskas med

6 kaptener,
4 löjtnanter och underlöjtnanter,
10 underofficerare (minörafdelningen) och
100 gemenskap (deraf 50 vid matros- och 50 vid minörafdelningen);

hvarjemte 10 underofficerskorpraler, hvilka upptagits såsom ökning inom minörafdelningen, borde öfverföras till handtverksafdelningen.

Med iakttagande af detta afdrag och i sammanhang dermed gjord mindre jemkning i underofficerarnes fördelning å stater skulle den vid ingången af år 1902 erforderliga ökningen af personal sålunda utgöra för

officerskåren:

1 flaggman,
2 kommendörer,
5 kommendörkaptener af 1:a graden,
5 » » 2:a » ,
18 kaptener af 1:a klass,
8 » » 2:a » ,
26 löjtnanter,
10 underlöjtnanter,
= 75;

reservofficersaspiranter:

10 aspiranter;

läkarestaten:

5 läkarestipendiater med 600 kronors stipendium,
5 » » 500 » » ,
= 10;

underofficerskåren:

45 flaggunderofficerare (styrmän, konstaplar eller skeppare),
29 » (maskinister),
7 » (rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
27 underofficerare af 2:a graden (maskinister),
3 » » » » (rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
= 111;

sjömanskåren:

100 i 1:a lönegraden,
400 i 2:a » ,
100 i 3:e » ,
=600;

skeppsgossekåren:

80 skeppsgossar.

År 1912 skulle antagligen, derest kustartilleriets och fasta minförsvarets omorganisation genomfördes på det sätt, som nu ifrågasatts, personalen vid kustartilleriet hafva öfvertagit minförsvaret och sjöbevakningen vid kustbefästningarna, hvadan den för denna tjenstgöring af chefen för flottans stab beräknade personal från flottans kårer borde kunna frånräknas den af stabschefen föreslagna ökningen. Med anledning häraf kunde den personal, som af chefen för flottans stab beräknats såsom ytterligare erforderlig vid ingången af år 1912, minskas med

3 regementsofficerare,
12 kaptener,
12 löjtnanter och underlöjtnanter,
31 underofficerare (deraf 17 vid matros- och 14 vid minörafdelningen),
31 underofficerskorpraler (deraf 17 vid matros- och 14 vid minörafdelningen),
305 öfrigt manskap (deraf 180 vid matros- och 125 vid minörafdelningen).

Följaktligen skulle den ytterligare ökning, som hade beräknats böra genomföras under åren 1902—1911, med en mindre jemkning af underofficerarnes fördelning på stater, utgöra för

officerskåren:

1 kommendör,
1 kommendörkapten af 1:a graden,
1 » » 2:a » ,
5 kaptener af 1:a klass,
2 » » 2:a » ,
12 löjtnanter,
6 underlöjtnanter,
= 28;

underofficerskåren:

5 flaggunderofficerare (styrmän, konstaplar eller skeppare),
16 » (maskinister),
2 » (rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
9 underofficerare af 2:a graden (styrmän, konstaplar eller skeppare),
32 » » » » (maskinister),
5 » » » » (rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
= 69;

sjömanskåren:

69 i 1:a lönegraden,
50 i 2:a » ,
100 i 3:e » ,
=219;

skeppsgossekåren:

100 skeppsgossar.

Då, såsom chefen för flottans stab framhållit, en ökning af personalen först efter flera års förlopp medförde den dermed åsyftade ökningen i tillgång på yrkesutbildad stam- och f. d. stamanställd personal, vore det önskligt att redan under år 1901 kunna genomföra den för år 1902 erforderliga personalökningen; men då det icke vore möjligt att på en gång uppsätta hela den ökade personal, som enligt det nyss anförda skulle erfordras vid 1902 års början, ansåge departementschefen, att medel borde af innevarande års Riksdag äskas endast för så stor del deraf, som under år 1901 syntes kunna uppsättas, nemligen af

officerskåren:

1 kommendör,
1 kommendörkapten af 1:a graden,
2 kommendörkaptener af 2:a graden,
6 kaptener af 1:a klass,
3 » » 2:a » ,
9 löjtnanter,
3 underlöjtnanter,
= 25;

reservofficersaspiranter:

10 aspiranter;

läkarestaten:

5 läkarestipendiater med 600 kronors stipendium,
5 » » 500 » » ,
= 10;

underofficerskåren:

25 flaggunderofficerare (styrmän, konstaplar eller skeppare),
19 » (maskinister),
5 » (rustmästare, torpedmästare eller qvartersmän),
9 underofficerare af 2:a graden (maskinister);
= 58;

sjömanskåren:

50 i 1:a lönegraden,
200 i 2:a » ,
50 i 3:e » ,
= 300.

Beträffande den behöfliga ökningen af *marininge niörstaten,* hvartill chefen för flottans stab nu icke afgifvit förslag, ville departementschefen i det följande yttra sig.

Den grund för beräkningen af den under åren 1902—1911 behöfliga ökningen af flottans personal, som omförmäldes i departementschefens ofvannämnda embetsskrifvelse till chefen för flottans stab och efter hvilken samma beräkning blifvit af stabschefen verkställd, hänförde sig till den plan för sjökrigsmaterielens ökning, som framlagts af 1892 års komité för utredning af vissa frågor rörande denna materiel. Att ökningen skulle fortgå långsammare än enligt denna plan borde icke kunna ifrågasättas. Uppenbart vore emellertid, att om sjökrigsmaterielens ökning under ifrågavarande period skulle komma att ega rum snabbare eller eljest i annan ordning, än nu förutsatts, ökningen af personalen måste derefter rättas.

Den af chefen för flottans stab väckta frågan om *pensionering vid lägre ålder* än den nu bestämda för såväl officerare som underofficerare syntes departementschefen vara förtjent af synnerlig uppmärksamhet, men då densamma utan tvifvel kräfde en rätt vidlyftig utredning, ansåge han, att med dess upptagande till vidare behandling borde anstå.

I afseende på de förslag chefen för flottans stab framlagt beträffande *personalens aflöningsförhållanden m. m.*, ansåge departementschefen, i likhet med bemälde stabschef, nödvändigt att, om den erforderliga ökningen af flottans sjömanskår skulle kunna genomföras, något förbättra aflöningsförmånerna för underofficerare och manskap samt att jemväl i öfrigt vidtaga åtgärder för att underlätta rekryteringen och öka manskapets villighet att qvarstanna i tjenst vid flottan utöfver den vid första antagningen aftalade tjenstetiden. De af stabschefen i sådant syfte gjorda framställningarna syntes derför förtjena synnerligt afseende och — med de hufvudsakligen af ekonomisk hänsyn föranledda undantag, som nedan omförmäldes, — böra bifallas.

Beträffande *förslaget att från lönegraderna vid sjömanskåren utesluta den lägsta, 4:e lönegraden,* så att manskapet genast vid inträdet i tjenst erhölle de aflöningsförmåner, som nu vore bestämda för 3:e lönegraden, skulle genomförandet af detta förslag i hela dess utsträckning medföra så dryga utgifter, att dess godkännande icke syntes böra ifrågasättas, förr än man erfarit verkningarna af andra dels redan vidtagna, dels af chefen för flottans stab föreslagna och af departementschefen förordade åtgärder för rekryteringens underlättande. Dock syntes dagaflöningen för manskapet i 4:e lönegraden kunna höjas från 20 till 30 öre, hvarjemte möjlighet borde beredas att uppflytta manskapet i 3:e lönegraden, så snart det fullgjort fordringarna för uppflyttning i 2:a sjömansklassen. Då dessa fordringar i allmänhet vore fullgjorda vid utgången af juni månad året efter det, under hvilket tjenstgöringen vid flottan börjat borde tilldelandet af lön i den högre lönegraden ske vid samma tidpunkt och staten i enlighet dermed uppställas.

För underofficerare och dem af sjömanskårens manskap, som erhållit tillstånd att bo utom kasern, hade stabschefen föreslagit *inqvarteringsbidrag* till följande belopp:

		vid Karlskrona station	vid Stockholms station
flaggunderofficer årligen	kr.	250: —	300: —
underofficer af 2:a graden årligen	»	200: —	250: —
underofficerskorpral per månad	»	12: —	15: —
1:a kl. sjöman » »	»	8: —	10: —;

hvarjemte chefen för flottans stab föreslagit, att inqvarteringsbidragen till underofficerare måtte få utgå under hela året.

De föreslagna beloppen hade departementschefen dels af sparsamhetshänsyn dels för vinnande af en lämpligare afvägd fördelning ansett kunna jemkas på följande sätt:

		vid Karlskrona station	vid Stockholms station
flaggunderofficer årligen	kr.	240: —	300: —
underofficer af 2:a graden årligen	»	180: —	240: —
underofficerskorpral per månad	»	10: —	15: —
1:a kl. sjöman » »	»	5: —	10: —

Samtliga dessa inqvarteringsbidrag ansåges böra utgå enligt nu gällande grunder, dock med den ändring, att den, som vore gift eller ock enkling med minderårigt barn, skulle åtnjuta inqvarteringsbidrag äfven under tjenstgöring utom den station, han tillhörde. Sistnämnda bestämmelse — hvilken borde gälla för både underofficerare och manskap — påkallades af hänsyn dertill, att den, som hade familj, måste bibehålla bostad vid stationen äfven under tjenstgöring utom stationen, hvarjemte det syntes önskvärdt, att på detta sätt bereda underofficerare och manskap, som bildat familj, någon afsevärd förmån under sjökommendering. Om nemligen inqvarteringsbidrag under sådan kommendering måste af den, som bildat familj, frånträdas, skulle de i öfrigt höjda aflöningsförmånerna under sjötjenstgöringen motvägas af förlusten utaf inqvarteringsbidraget.

Om, såsom stabschefen föreslagit, manskapet i vidsträcktare omfattning än hittills skulle beredas tillfälle att bo utom kasern, befriades man i motsvarande grad från omsorgen att bereda ökadt kasernutrymme för sjömanskåren.

Då departementschefen såsom förut anförts, icke ansett sig kunna föreslå, att aflöningen till det nyantagna manskapet måtte höjas till det af chefen för flottans stab föreslagna belopp, kunde han icke heller tillstyrka den nedsättning i den till det genom kontrakt antagna manskapet nu utgående *lega,* som stabschefen, under förutsättning af aflöningens höjning, föreslagit. Den ifrågasatta nedsättningen af legan till nyantaget manskap skulle enligt departementschefens mening antagligen inverka ogynsamt på rekryteringen, och hvad anginge den föreslagna legan till rekapitulerande manskap, skulle denna näppeligen kunna utöfva sådant inflytande på manskap, som redan en tid varit i tjenst samt derunder haft tillfälle att lära känna och bedöma aflöningsförmåner, befordringsutsigter m. m., att staten derför borde åtaga sig den häraf betingade ökade utgiften.

Deremot instämde departementschefen till fullo uti hvad chefen för flottans stab anfört rörande beloppet af den *ersättning, som bör utbetalas för anskaffande af rekryter.*

Likaledes syntes det departementschefen lämpligt, att de af manskapet, hvilka särskildt ådagalade godt uppförande, måtte äfven under tjenstgöring i land erhålla en särskild förmån i form af *uppmuntringspenningar.* Dessa ansåges dock, då det vore önskvärdt, att aflöningsförmånerna under den mera ansträngande och maktpåliggande sjötjenstgöringen måtte förblifva i afsevärd mån högre än under tjenstgöring i land, icke böra bestämmas till samma belopp som uppmuntringspenningarna under sjötjenstgöring, och hade departementschefen ansett dem lämpligen kunna utgå med hälften af sistnämnda belopp, således med 15 öre i 1:a, 10 öre i 2:a och 5 öre i 3:e uppmuntringsklassen, allt per dag.

Mot hvad chefen för flottans stab föreslagit i fråga om fördelningen af den erforderliga nya personalen mellan graderna inom officerskåren, graderna och staterna inom underofficerskåren samt lönegraderna inom sjömanskåren hade departementschefen icke, utöfver hvad af det förut anförda framginge, funnit något att erinra.

Likaså funne departementschefen stabschefens förslag i fråga om reservofficersaspiranterna och läkarestaten i allo välbetänkta och utförbara, hvarvid han likväl ansåge sig böra erinra, att ökningen af det årligen antagna antalet reservofficersaspiranter framdeles komme att nödvändiggöra en ökning af anslaget till repetitionsöfningar för reservofficerare.

I fråga om skeppsgossekåren ansåge departementschefen, att den år 1902 borde ökas med 80 skeppsgossar och derefter med ytterligare 100.

Genom den af departementschefen förordade ökningen af officerskåren med 75 officerare skulle flottans officerskår komma att till 1,6 procent utgöras af flaggmän, till 16,8 procent af regementsofficerare och till 81,6 procent af kapteuer och subalternofficerare, under det att motsvarande procenttal enligt för stammen nu gällande stater vore 1,7, 17,1 och 81,2. Efter genomförandet af denna ökning skulle sålunda befordringsutsigterna inom flottans officerskår komma att ställa sig något ofördelaktigare än enligt nu gällande organisationsplan. Befordringsutsigterna, jemförda med de hittillsvarande, komme dock i verkligheten att ställa sig ännu ofördelaktigare, än af det anförda framginge, då nemligen, såsom bil. n:o 4 vid statsrådsprotokollet utvisade, procenttalet af regementsofficerare, på grund af tillvaron af reservstater, varit väsentligt högre än det senast angifna. Af bil. n:o 3 vid samma

protokoll syntes, att proportionen mellan lägre och högre grader efter ökningen jemväl skulle blifva, med hänsyn till befordringsutsigter, ogynsammare, än i allmänhet vore fallet inom de utländska marinerna.

Af berörda bil. n:o 4 framginge, att antalet officerslöner vid flottan å aktiva kårens stat vid 1800-talets början öfverstigit 300 och att antalet officerare, om reserv- och indragningsstaterna medräknades, ända till år 1866 öfverstigit den nu föreslagna staten af 250 officerare.

Enligt det nu förevarande förslaget skulle för såväl underofficerare som manskapet deremot vinnas en afsevärd förbättring i fråga om befordringsutsigter.

Härefter har departementschefen anmält, att han genom embetsskrifvelse den 28 sistlidne november anmodat marinförvaltningen att uppgöra särskilda beräkningar öfver kostnaden för den ökning af flottans personal, som af chefen för flottans stab beräknats såsom erforderlig *dels*, utöfver den personal, som upptoges i af Riksdagen senast godkända stater, för bemanning af den materiel, som vid ingången af år 1902 antoges vara färdigställd, *dels ock*, utöfver den för år 1902 behöfliga ökningen, för bemanning af den ytterligare materiel, som vid ingången af år 1912 antoges vara färdigställd, allt med iakttagande af de i det föregående angifna jemkningar. Derjemte skulle särskildt uppgifvas kostnaden för den del af den för år 1902 enligt nämnda grunder erforderliga personalökningen, som beräknades kunna uppsättas under år 1901 och för hvilken medel sålunda borde äskas för år 1901. Kostnadsberäkningarna borde för hvarje fall uppgöras dels under förutsättning att samtliga aflöningsförmåner bibehölles oförändrade, dels ock under förutsättning att de af chefen för flottans stab föreslagna förändringar i desamma med de af mig förordade jemkningar komme till stånd. Tillika skulle uppgöras förslag till stater för åren 1902 och 1901. Slutligen hade marinförvaltningen anmodats att inkomma med yttrande angående den ökning af mariningeniörstatens personal, som ansåges böra ega rum under hvartdera af åren 1902, 1912 och 1901 samt angående de ändringar i denna personals aflöning, som kunde vara behöfliga, äfvensom med härpå grundade stater för hvartdera af åren 1902 och 1901.

Departementschefen ginge nu att redogöra för marinförvaltningens med anledning af hans sistberörda skrifvelse afgifna yttrande i fråga om erforderlig ökning af mariningeniörstaten. Uti embetsskrifvelse den 8 sistlidne december hade marinförvaltningen i detta ämne anfört följande.

Vid behandlingen af denna fråga hade marinförvaltningen äfven tagit under omprövning det af chefen för flottans stab i embetsskrif-

velse den 16 juli 1897 afgifna och af dåvarande chefen för sjöförsvarsdepartementet med embetsskrifvelse den 31 i samma månad till marinförvaltningen remitterade förslag till ombildning af mariningeniörstaten.

Mariningeniörstaten bestode nu, om byggmästare samt torped- och miningeniörer frånräknades, af 1 öfverdirektör, 2 direktörer, 5 ingeniörer, 4 extra ingeniörer (i 2 lönegrader) samt 2 underingeniörer, hvilka sistnämndas befattningar dock under en lång följd af år varit obesatta på grund af det låga arfvode, 1,000 kronor, som för en hvar af dessa vore bestämdt.

Att under den ökade verksamhet, som till följd af materielens ökning de senare åren uppstått inom alla grenar af flottans förvaltning, det varit möjligt för en så fåtalig mariningeniörstat att fullgöra det ökade arbete, som särskildt kommit på denna stats del, hade berott på att tillfälliga arbetskrafter i ganska stor utsträckning anlitats för en del förekommande ingeniörsarbeten. Med hänsyn till det ur flera synpunkter mindre lämpliga häruti hade behofvet af statens ökande under en följd af år gjort sig högst känbart, hvilket varit så mycket naturligare, som genom tillkomsten af senare tiders komplicerade krigsmateriel på mariningeniörstaten stälts kraf, hvilka knappast kunde vara förutsedda vid tiden för statens bildande. Härtill komme, att ingeniörer erfordrades till större antal än förr till öfvervakande och kontroll af tillverkningen vid enskilda verkstäder af beställd fartygsmateriel. Framför allt gjorde det af ökningen af fartygsmaterielen föranledda behofvet af sjökommenderade mariningeniörer behofvet af statens ökande synnerligen trängande. Visserligen hade sedan 1874 en ökning i personalen egt rum, men den hade afsett endast beredandet af ingeniörskrafter vid min- och torpedväsendet, och de tjenstemän, som af sådan anledning tillkommit, hade endast undantagsvis kunnat tagas i anspråk för den allmänna ingeniörsverksamheten vid flottan.

Enligt gällande mobiliseringsplan skulle vid mobilisering från och med år 1902 erfordras följande personal vid mariningeniörstaten:

tjenstgörande i marinförvaltningen	4
» å varfvet i Karlskrona	7
» » » » Stockholm	6
samt för sjökommendering en ingeniör eller extra ingeniör å hvarje 1:a kl. pansarbåt och således på 10 dylika fartyg, färdiga år 1902	10
Summa	27

Då mariningeniörstatens stat upptoge en numerär, som, med inberäknande af de obesatta två underingeniörsbefattningarna, uppginge till 19, uppstode sålunda en brist af 8, hvilken brist marinförvaltningen ansåge böra fyllas derigenom, att aflöning anvisades till följande nya befattningar vid nämnda stat, nemligen

till en direktör, öfverdirektörsassistent i marinförvaltningen	kr. 6,000: —	
med fast arfvode	» 500: —	kr. 6,500: —
till 2 ingeniörer, hvardera		» 4,000: —
» 2 » »		» 3,500: —
samt till 3 extra ingeniörer hvardera		» 2,000: —

På grund deraf, att underingeniörsbefattningarna länge varit obesatta och af förut nämnd anledning ej kunde besättas, utgjorde den verkliga bristen 10 i stället för 8 personer; men skulle den här ifrågasatta ökningen i staten beviljas, ansåge sig marinförvaltningen likväl kunna föreslå, att de nu befintliga arfvodena till 2 underingeniörer, utgörande tillsammans 2,000 kronor, indroges, detta så mycket hellre som marinförvaltningen i det följande gjorde framställning om bildande af en mariningeniörstatens reserv för att bereda en ytterligare tillgång af ingeniörer vid flottan.

I afseende på den föreslagna nya direktörsbefattningen och de tre extra ingeniörerna hade marinförvaltningen anfört följande.

Enligt instruktionen för öfverdirektören vid mariningeniörstaten den 13 juni 1896 skulle, under den tid öfverdirektören åtnjöte semester eller tjenstledighet eller befunne sig på tjensteresa, hans tjenst uppehållas af en öfverdirektörsassistent. På grund af såväl detta assistentens åliggande som af de vigtiga och ansvarsfulla uppdrag, som tillkomme denne tjensteinnehafvare, vore det lämpligast och hade efter institutionens tillkomst i allmänhet varit fallet, att assistentbefattningen skötts af en af de vid mariningeniörstaten anstälda direktörerna. Under vissa tider hade väl assistentbefattningen varit förenad med befattningen såsom chef för ingeniördepartementet vid flottans härvarande station, men icke utan olägenhet, och då på grund af de ökade göromålen inom marinförvaltningens ingeniörafdelning assistentens tid helt och hållet erfordrats för göromålen derstädes, hade annan person förordnats att uppehålla chefsbefattningen tillika med verkstadsföreståndaretjensten vid nämnda varfsdepartement. Då emellertid jemväl för denna chefsbefattning borde, såsom alltid afsetts, vara anställd en direktör, enär verkstadsföreståndaren uteslutande erfordrades för sina särskilda göromål i

denna egenskap, ansåge marinförvaltningen nödvändigt, att, förutom ökadt antal ingeniörer, äfven en ny direktör tillkomme. Dessutom och då direktörerna vid stationerna, mot afstående af 500 kronor å aflöningen, åtnjöte förmånen af boställe, hvilken torde kunna värderas till minst 1,000 kronor, men den i marinförvaltningen tjenstgörande öfverdirektörsassistenten, om han vore direktör, ginge i mistning af denna förmån, hvilket alltså torde kunna betraktas såsom en minskning i hans aflöning af 500 kronor, hade marinförvaltningen tillika ansett nödvändigt, att i staten för kåren, i sammanhang med upptagandet af aflöning för en ny direktörstjenst, också upptoges såsom arfvode åt öfverdirektörsassistenten i marinförvaltningen ett belopp af 500 kronor såsom ersättning för den öfriga direktörer tillkommande förmånen af fri bostad.

Äfven om den tillökning i mariningeniörstatens personal, som sålunda ifrågasatts, komme till stånd, skulle dock i en ej långt aflägsen framtid behof af ytterligare ingeniörspersonal gifva sig till känna, särskildt vid mobiliseringar af större omfattning. De svårigheter, som i detta afseende kunde vara att motse, syntes kunna undvikas genom inrättandet af en mariningeniörstatens reserv, hvilken skulle rekryteras derigenom, att underingeniörer efter viss anställningstid vid flottan skulle afgå från den aktiva staten, med skyldighet att inträda i reserven. Marinförvaltningen ansåge sig böra biträda detta af chefen för flottans stab väckta förslag så mycket hellre, som för dess genomförande icke kräfdes andra kostnader än arfvoden till aspiranterna för den utbildningstid, under hvilken de borde vara aktivt anstälda vid flottan.

Emellertid ansåge marinförvaltningen sjelfva benämningen underingeniör ej vara fullt lämplig, utan syntes dessa böra benämnas extra ingeniörer. Bemälda underingeniörer skulle enligt stabschefens förslag, mot 1,200 kronors fast arfvode och dagaflöning till beräknadt belopp af 720 kronor om året, anställas på förordnande med 6 månaders uppsägningstid i likhet med nu anstälda extra ingeniörer. Anställningen skulle afse en tid af 4 år och tjena såsom pröfvo- och utbildningstid. Enligt marinförvaltningens mening vore dock det föreslagna sättet för aflöningens utgående mindre lämpligt och utbildningstiden väl lång; och ansåge marinförvaltningen, att dessa extra ingeniörer borde vara tre till antalet och anställas en för hvarje år samt upptagas i aflöningsstaten med ett fast arfvode af 2,000 kronor för hvardera med skyldighet dels att efter tre års tjenstetid vid flottan afgå till reserven, dels ock att intill fyllda 40 år på kallelse — allt enligt närmare föreskrifter, som framdeles kunde varda i detta och andra afseenden meddelade angående mariningeniörstatens reserv —

infinna sig till tjenstgöring i flottans öfverstyrelse eller å dess stationer och fartyg.

Beträffande öfriga vid kåren anställda direktörer och ingeniörer ansåge marinförvaltningen, utom hvad anginge deras antal, ingen annan ändring erforderlig än att de samtliga, såsom chefen för flottans stab föreslagit, borde tillsättas medelst fullmakt. För närvarande tillsattes en del af ingeniörerna medelst förordnande.

För att bilda sig ett omdöme, huru nu föreslagna antal ingeniörer komme att ställa sig till antalet ingeniörer i andra med vår marin jemförliga europeiska mariner, syntes man kunna utgå från den förutsättningen, att behofvet af teknisk personal borde vara beroende på flottmaterielens storlek, hvilken i sin ordning kunde uttryckas dels med totala tontalet af alla till de respektive marinerna hörande fartygen, dels med totala maskinkraften.

Delades dessa hufvudsummor med antalet tjenstgörande ingeniörer, erhölles siffror, hvilka för de särskilda marinerna relativt angåfve, huru behofvet af teknisk personal blifvit tillgodosedt. För anställande af sådan jemförelse ville marinförvaltningen såsom exempel anföra, huru förhållandena i berörda hänseende stälde sig vid österrikiska, holländska, danska samt svenska marinerna. Om man vid sådana jemförelser inom samtliga mariner uteslöte de medlemmar af den tekniska personalen, hvilka tillhörde torped-, min- samt väg- och vattenbyggnadsväsendet, äfvensom för samtliga mariner upptoge tontalet och maskinkraften af såväl befintliga som under byggnad varande sjögående fartyg, erhölles med tillhjelp af de officiella uppgifter, som för år 1899 funnes att tillgå, följande resultat i afrundade tal:

	Summa deplacement i ton af sjögående fartyg.	Summa indikerade hästkrafter.	Summa teknisk personal af officers värdighet med undantag af torped-, min- samt väg- och vattenbyggnadsingeniörer.	Tontal per teknisk individ.	Hästkraft per teknisk individ.
Sverige	61,000	108,000	20	3,050	5,400
Danmark	46,000	68,000	55	836	1,236
Holland	135,000	156,000	60	2,250	2,600
Österrike	149,000	277,000	210	709	1,319

Häraf framginge, att den tekniska personalen vore i förhållande till totala tontalet afsevärdt större inom nyss angifna utländska mariner än den, som, om nu föreslagen tillökning bifölles, komme att finnas i den svenska; och äfven med kännedom om det i allo förtjenstfulla sätt, hvarpå maskinistpersonalen i vår flotta hittills fyllt sina åliggan-den och på grund hvaraf behofvet af sjögående ingeniörer vid mobilisering kunde, jemfördt med anförda utländska mariners, något inskränkas, blefve dock underlägsenheten i antalet ingeniörer vid svenska flottan, jemfördt med sagda utländska mariners, påfallande.

I enlighet med den uppfattning, marinförvaltningen uttalat rörande den ökning i mariningeniörstaten, som vore oundgänglig och borde kunna åstadkommas, hade marinförvaltningen uppgjort och öfverlemnade nu förslag till ny stat för flottans mariningeniörstat, slutande på ett belopp af 100,500 kronor.

Denna stat vore att anse såsom normalstat, utvisande ställningen vid den tidpunkt, då nu föreslagna omorganisation af mariningeniörstaten blifvit genomförd, eller år 1903. Af de der upptagna tre extra ingeniörerna komme nemligen endast en att antagas för hvarje år, hvadan fulla antalet uppnåddes först med år 1903, medan 2 i staten upptagna arfvoden till extra ingeniörer å tillhopa 4,000 kronor ej komme att utgå för år 1901 och ett dylikt arfvode å 2,000 kronor ej utginge förr än år 1902. Förslag till stat för åren 1902 och 1901 äfvensom för år 1903 bifogades jemväl.

I afseende på de enligt statförslaget ifrågasatta aflöningsförhöjningarna efter 5 och 10 års tjenstgöring ville marinförvaltningen erinra, att enligt nu gällande stat sådan förhöjning för torped- och mininge-niörerna utginge allenast med 500 kronor efter 5 års väl vitsordad tjenstgöring; men då dessa ingeniörer hade föga utsigt till befordran vid staten, hade marinförvaltningen ansett billigt och rättvist, att de, likasom ingeniörer i högsta lönegraden och statens civila tjenstemän i allmänhet, erhölle två löneförhöjningar, den ena efter 5 och den andra efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring; och hade marinförvaltningen i enlighet härmed föreslagit två löneförhöjningar för dem, hvaremot marinförvaltningen icke för ingeniörerna i de två lägsta lönegraderna föreslagit mera än en löneförhöjning, enär dessa tjenstemän genom erhållande af en andra löneförhöjning skulle bekomma aflöning, lika stor med eller större än den, som tillkomme ingeniörer i högre lönegrad utan sådan förhöjning.

För bestridande af de ökade utgifter från anslaget till ålders-tillägg, hvilka skulle ifrågakomma för beredande af de föreslagna löne-

förhöjningarna, syntes någon ökning af detta anslag, som vore förslagsanslag, ej vara erforderlig, utan borde det vara tillräckligt att erhålla Riksdagens medgifvande dertill, att i sammanhang med den ändring i staten för mariningeniörstaten, som af bifall till ifrågavarande framställning blefve en följd, finge meddelas bestämmelse om den aflöningsförhöjning, hvarom nu vore sagdt.

På grund af det nu anförda hade marinförvaltningen hemställt, att till nästkommande Riksdag blefve aflåten proposition derom, att Riksdagen måtte, med godkännande af nu afgifna förslag till stat för mariningeniörstaten, bevilja den för statens tillämpning erforderliga ökning af anslaget till aflöning för flottans kårer och stater.

Med embetsskrifvelse den 8 sistlidne december hade marinförvaltningen vidare öfverlemnat infordrade kostnadsberäkningar och förslag till stater.

Af kostnadsberäkningarna hade upprättats sammandrag, hvilka vore såsom bil. n:o 5 och n:o 6 fogade vid statsrådsprotokollet.

Beträffande kostnadsberäkningarna och de föreslagna staterna hade marinförvaltningen i sin sistnämnda skrifvelse anfört följande.

Reserv- och indragningsstater samt båtsmän hade i beräkningarna sammanförts i en post, emedan samtliga dessa kategorier inom en nära framtid komme att utgå ur flottans bemanning. I kostnaden för ifrågavarande personal hade jemväl inräknats dagaflöning och inqvarteringsbidrag för de officerare af reserven, hvilka för närvarande tjenstgjorde, en såsom befälhafvare för uppfordrade båtsmän och andra såsom båtsmanskompanichefer. Berörda kostnad hade för år 1900 beräknats till sammanlagdt 86,300 kronor. Denna summa syntes, med ledning af hvad som hitills egt rum, kunna beräknas genom afgången å ifrågavarande stater och fortgående vakanssättning nedgå med i medeltal 10,000 kronor om året, hvadan det medelsbehof, hvarom nu vore fråga, kunde antagas blifva minskadt år 1901 till 76,300 kronor och för år 1902 till 66,300 kronor. I enlighet härmed skulle från år 1910 icke erfordras medel till aflöning af reserv- och indragningsstaterna samt båtsmän, på grund hvaraf den för år 1912 beräknade ökningen af anslagsbehofvet reducerats med motsvarande belopp.

Hvad *staten för sjömanskåren* anginge, hade dagaflöningskostnaden minskats med det af varfvets medel till aflöning af sjömanskårens manskap utgående belopp, hvilket förslagsvis beräknats till 30,000 kronor. Antalet arfvoden till korpraler, hvilket för närvarande vore 84, hade förutsatts blifva ökadt till 100. Vid beräknande af i denna stat

jemväl uppförda inqvarteringsbidrag för sjömanskårens manskap hade med ledning af uppgifter, som infordrats från stationerna, blifvit förutsatt, att vid Karlskrona station 95 procent af underofficerskorpralerna och 50 procent af 1:a klass sjömännen samt vid Stockholms station 75 procent af underofficerskorpralerna och 25 procent af 1:a klass sjömännen vore gifta eller enklingar med minderåriga barn; och hade för dessa beräknats inqvarteringsbidrag för hela året. Till öfrigt manskap hade, då inqvarteringsbidraget utginge för hel månad, oafsedt om tjenstgöringen i land varat en eller flera dagar i månaden, beräknats inqvarteringsbidrag för 10 månader eller 1 månad mera än den tid, för hvilken dagaflöning i land vore för sjömanskårens manskap beräknad.

Å *inqvarteringsstaten* vore upptagna inqvarteringsbidrag för såväl officerare som underofficerare. Vid beräknande af kostnaderna för inqvarteringsbidrag till officerare hade förutsatts, att officerare af följande grader innehade de befattningar, som funnes upptagna i den af 1899 års Riksdag godkända staten för de militära befattningar vid flottan, hvilkas innehafvare åtnjöte boställe eller inqvarteringsbidrag i penningar, nemligen vid Karlskrona station 10 flaggmän och regementsofficerare och 22 kaptener samt vid Stockholms station 18 flaggmän och regementsofficerare och 34 kaptener, äfvensom att 3 kaptener, tjenstgörande vid sjökarteverket, från dettas stat åtnjöte inqvarteringsbidrag. Det belopp, som skulle utgå såsom inqvarteringsbidrag i penningar till innehafvare af de i inqvarteringsstaten upptagna militära befattningar, vore med hänsyn dertill, att chefen för underbefäls- och exercisskolorna samt en kompanichef vid sjömanskåren å Stockholms station från och med den 1 oktober 1899 icke åtnjöte boställe, upptaget till 38,300 kronor.

Vid sådant förhållande hade det återstående antalet officerare vid stammen, för hvilka inqvarteringsbidrag enligt anmärkning 1 i inqvarter ngsstaten borde beräknas, förutsatts dels år 1901 blifva vid Karlskrona station 2 regementsofficerare, 3 kaptener och 47 löjtnanter och underlöjtnanter samt vid Stockholms station 7 regementsofficerare, 9 kaptener och 45 löjtnanter och underlöjtnanter, dels år 1902 blifva vid Karlskrona station 5 regementsofficerare, 8 kaptener och 56 löjtnanter och underlöjtnanter samt vid Stockholms station 13 regementsofficerare, 21 kaptener och 60 löjtnanter och underlöjtnanter, och hade inqvarteringsbidrag för dessa beräknats att utgå under samma antal dagar som dagaflöningen i land, eller 335 dagar för regementsofficerare, 305 dagar för kaptener och 275 dagar för löjtnanter och underlöjtnanter.

Till inqvarteringsbidrag för dessa officerare hade efter denna grund upptagits ett belopp af 30,945 kronor för år 1901 och 45,740 kronor för år 1902.

I den senast godkända staten för inqvarteringsbidrag för vissa militära befattningar beräknades 14 underofficerare, nemligen 3 i Karlskrona och 11 i Stockholm, åtnjuta boställe. Vid beräknande af kostnaderna för inqvarteringsbidrag till underofficerare hade en tredjedel af nyssnämnda underofficerare förutsatts vara flaggunderofficerare, och de öfriga underofficerare af 2:a graden. Enligt uppgifter, som infordrats från stationerna, hade af de underofficerare, som icke åtnjöte boställe, 95 procent förutsatts vara gifta eller enklingar med minderåriga barn; och hade för dessa beräknats inqvarteringsbidrag för hela året. För öfriga underofficerare hade inqvarteringsbidrag beräknats utgå under samma tid som den, för hvilken dagaflöning i land beräknats, eller 305 dagar. Sålunda hade för åren 1901 och 1902 beräknats erforderligt respektive 70,590 och 83,200 kronor.

I förslaget till *dagaflöningsstat* hade, likasom i den nu gällande staten, uppförts den från aflöningsanslaget utgående dagaflöningen för officerare och underofficerare af stammen samt för läkare. Dagaflöningen vore för alla officerare och de underofficerare, som vore styrmän, konstaplar eller skeppare, beräknad för hela året, eller 365 dagar. Den dervid erhållna summan vore förslagsvis minskad dels med det belopp, som beräknades blifva inbesparadt derigenom, att dagaflöning under sjökommendering icke utginge från aflöningsanslaget, dels med dagaflöning för dem af nyssnämnda officerare och underofficerare, som tjenstgjorde å varfven, hvilken dagaflöning förslagsvis beräknats för de förra till 20,000 kronor, dervid besigtningsmännen ej antagits vara stamofficerare, samt för de senare till 8,000 kronor, dels ock med de belopp, respektive 2,400 kronor och 1,900 kronor, hvilka enligt 1899 års stater beräknades att till aflöning åt stamofficerare utgå från anslagen till sjökrigsskolan och sjökarteverket.

Det belopp, som inbesparades under sjökommendering, vore beräknadt efter följande grunder. Enligt uppgifter, som erhållits från flottans stab, hade under femårsperioden 1895—99 sjötiden i medeltal per år utgjort för flaggman och regementsofficer 45 dagar, för kapten 75 dagar samt för löjtnant och underlöjtnant 127 dagar. Som den för personalen föreslagna ökningen vore proportionsvis större än den ökning i öfningsanslaget, som inträdde från och med innevarande år, hade vid beräkningen af den minskning i dagaflöningskostnaden, som efter genomförandet af personaltillökningen kunde påräknas genom sjö-

kommendering, sjötiden förutsatts blifva för flaggman och regementsofficer 30 dagar, för kapten 60 dagar samt för löjtnant och underlöjtnant 90 dagar. Enligt förutnämnda från flottans stab erhållna uppgifter hade under 5-årsperioden 1895—99 sjötiden för underofficer i medeltal utgjort 70 dagar; men hade af nyss antydt skäl denna sjötid vid beräkningen af minskningen i dagaflöningskostnaden efter personalökningens genomförande antagits blifva 60 dagar.

För maskinist-, rustmästare-, torpedmästare- och qvartersmansstaterna vore dagaflöningen i land enligt hittills följda grunder beräknad att bestridas af varfvens medel. Dagaflöningen till uppbördsmän för i 2:a beredskap förlagda fartyg, hvilken för närvarande utginge från underhållsanslaget, hade beräknats i stället skola utgå från aflöningsanslaget, enär dylik kommendering, sedan materielens förläggande i beredskap numera hufvudsakligen komme att bestämmas med hänsyn till de militära krafven på en snabb mobilisering, borde få anses vara en militär tjenstgöring snarare än varfstjenstgöring.

Aflöningen för underofficerare å månadslönarestat och varfsmaskinister inginge ej i beräkningarna.

Efter att sålunda hafva redogjort för marinförvaltningens yttrande och beräkningar har departementschefen vidare anfört följande.

De af marinförvaltningen framstälda förslag beträffande mariningeniörstaten, ansåge han böra godkännas, dock med den ändring beträffande ingeniörernas anställning, att de vid första antagandet skulle anställas endast tillsvidare med uppsägningstid af sex månader, såsom för närvarande förfores vid anställandet af torped- och miningeniörer. Under det att de, som utbildades till officerare, upprepade gånger underkastades bedömande i afseende på deras lämplighet för framtida anställning vid flottan, innan de erhölle fullmakt såsom officerare, kunde pröfning i sådant hänseende i allmänhet ej ega rum beträffande ingeniörerna före deras anställning vid flottan. Efter förloppet af ett år borde fullmakt kunna utfärdas för den sålunda endast tills vidare anstälde, derest han under sin tjenstgöring befunnits för densamma lämplig.

Hvad beträffade de af marinförvaltningen uppgjorda förslagen till stater för mariningeniörstaten, syntes hvad marinförvaltningen derom anfört icke innefatta giltigt skäl att till Riksdagens godkännande framlägga särskilda stater för åren 1902 och 1903, utan borde den i förslaget till stat för sistnämnda år upptagna personalen få anses angifva personalbehofvet vid ingången af år 1902. Likaledes syntes anledning saknas att bibehålla den skilnad i fråga om skyldighet att afstå

viss del af lönen, då fri bostad åtnjutes, som i gällande stat förefunnes mellan byggmästare och ingeniör, i det att byggmästare i nämnda fall afstode 360 kronor men ingeniör endast 300 kronor. Byggmästare, som i fråga om aflöningsförmånernas belopp vore likställd med ingenör, syntes ej böra afstå större del af lönen än ingeniör.

Öfver chefens för flottans stab förslag i fråga om läkarestaten hade infordradt yttrande den 8 sistlidne december afgifvits af medicinalstyrelsen, som dervid till alla delar anslutit sig till de af stabschefen i ämnet uttalade åsigter. Dessutom hade medicinalstyrelsen i särskilda skrifvelser till Kongl. Maj:t den 14 september 1898 och den 25 september 1899 föreslagit ökande af antalet läkarestipendier vid flottan, såsom behöfligt jemväl under fredstid, hvilket förslag af marinförvaltningen blifvit tillstyrkt. Departementschefen ville i detta sammanhang erinra derom, att Kongl. Maj:t den 8 sistlidne december utfärdat förordning om upprättande af en läkarestat i flottans reserv, hvarigenom en af de utaf stabschefen föreslagna åtgärderna redan blifvit vidtagen.

Mot de af marinförvaltningen öfverlemnade förslag till stater för flottans officerskår, för reservofficersaspiranter vid flottan, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår, för flottans skeppsgossekår, för flottans läkarestat, och å dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare vid flottan från anslaget till aflöning för flottans kårer och stater, alla afseende den vid ingången af år 1902 erforderliga personalen, äfvensom till motsvarande stater att tillämpas år 1901 hade departementschefen icke funnit något att i sak erinra. Förslaget till stat för de militära befattningar, hvilkas innehafvare åtnjöte boställe eller inqvarteringsbidrag i penningar, hade måst underkastas vissa jemkningar med hänsyn till det den 8 december 1899 — samma dag som marinförvaltningens förslag afgifvits — fastställda nya reglementet för flottan, utan att dock härigenom de för ändamålet beräknade kostnaderna behöft höjas.

De från anslagen under hufvudrubriken flottans personal å femte hufvudtiteln utgående kostnaderna för den vid ingången af år 1902 erforderliga personalen skulle enligt de af marinförvaltningen verkställda beräkningar och de detta protokoll bilagda förslag till stater utgöra från *anslaget till aflöning för flottans kårer och stater:*

för officerskåren (stat bil. n:o 7 vid statsrådsprotokollet)	kr.	545,500: —
» reservofficersaspiranter (stat bil. n:o 8 vid statsrådsprotokollet)	»	26,700: —
» underofficerskåren (stat bil. n:o 9 vid statsrådsprotokollet)	»	369,600: —
» sjömanskåren (stat bil. n:o 10 vid statsrådsprotokollet)	»	1,136,825: —
» skeppsgossekåren (stat bil. n:o 11 vid statsrådsprotokollet)	»	14,965: —
» mariningeniörstaten (stat bil. n:o 12 vid statsrådsprotokollet)	»	100,500: —
» civilstaten (enligt nu gällande stat)	»	128,100: —
» ecklesiastikstaten (enligt nu gällande stat)	»	8,550: —
» läkarestaten (stat bil. n:o 13 vid statsrådsprotokollet)	»	34,100: —
» poliskåren (enligt nu gällande stat)	»	27,800: —
» inqvarteringsstaten för officerare och underofficerare (stat bil. n:o 14 vid statsrådsprotokollet), förslagsvis	»	167,240: —
» reserv- och indragningsstaterna samt båtsmän, förslagvis	»	66,300: —
» dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare (stat bil. n:o 15 vid statsrådsprotokollet), förslagsvis	»	273,540: —
Summa kronor		2,899,720: —

Om härifrån droges det för år 1900 för aflöning åt flottans kårer och stater tillgängliga belopp	kr.	1,887,452: —
så blefve den erforderliga ökningen	kr.	1,012,268: —

Den från *anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna* utgående kostnaden för den år 1902 erforderliga personalen skulle utgöra		
för sjömanskåren	kr.	333,000: —
» skeppsgossekåren	»	29,200: —
Summa kronor		362,200: —

Då anslaget för innevarande år utgjorde	kr.	286,550: —
blefve ökningen på detta anslag	kr.	75,650: —

I *anslaget till naturaunderhåll* påkallades för den vid ingången af år 1902 erforderliga personalen en ökning af ..... kr. 157,058: 30

För den vid ingången af år 1902 erforderliga personalen skulle den ökning, som kräfdes i nämnda tre anslag, följaktligen belöpa sig till sammanlagdt kronor *1,244,976: 30.*

Kostnaden för den ytterligare personalökning, som beräknades böra genomföras under åren 1902—1911, skulle enligt ofvanberörda bil. n:o 5 utgöra

från aflöningsanslaget	kr.	207,358: 75
» beklädnadsanslaget	»	31,609: —
» naturaunderhållsanslaget	»	76,448: —
Summa kronor		315,415: 75

Den enligt marinförvaltningens beräkningar och bilagda förslag till stater för år 1901 erforderliga kostnaden skulle utgöra från *anslaget till aflöning för flottans kårer och stater:*

för officerskåren (stat bil. n:o 16 vid statsrådsprotokollet)	kr.	437,800: —
» reservofficersaspiranter (stat bil. n:o 17 vid statsrådsprotokollet)	»	26,700: —
» underofficerskåren (stat bil. n:o 18 vid statsrådsprotokollet)	»	318,440: —
» sjömanskåren (stat bil. n:o 19 vid statsrådsprotokollet)	»	1,015,815: —
» skeppsgossekåren (enligt nu gällande stat)	»	11,972: —
» mariningeniörstaten (stat bil. n:o 20 vid statsrådsprotokollet)	»	96,500: —
» civilstaten (enligt nu gällande stat)	»	128,100: —
» ecklesiastikstaten (enligt nu gällande stat)	»	8,550: —
» läkarestaten (stat bil. n:o 21 vid statsrådsprotokollet)	»	34,100: —
» poliskåren (enligt nu gällande stat)	»	27,800: —
Transport	kr.	2,105,777: —

Transport	kr.	2,105,777: —
för inqvarteringsstaten för officerare och underofficerare (stat bil. n:o 22 vid statsrådsprotokollet), förslagsvis	»	139,835: —
» reserv- och indragningsstater samt båtsmän förslagsvis	»	76,300: —
» dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare (stat bil. n:o 23 vid statsrådsprotokollet), förslagsvis	»	222,570: —
Summa kronor		2,544,482: —

Jemfördes denna summa med summan af för innevarande år till aflöning för flottans kårer och stater tillgängliga medel ..... kr. 1,887,452: —

så visade sig, att för år 1901 erfordrades en ökning af ifrågavarande anslag å ..... kr. 657,030: —

Den från *anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna* utgående kostnaden skulle för år 1901 utgöra

för sjömanskåren	kr. 299,700: —		
» skeppsgossekåren	» 23,360: —	kr.	323:060: —
Då samma anslag för år 1900 utgjorde		»	286,550: —
skulle ökningen å detta anslag för år 1901 uppgå till		kr.	36,510: —
Å *anslaget till naturaunderhåll* skulle ökningen för år 1901 utgöra		kr.	72,598: 40

Sammanlagda ökningen för år 1901 af ifrågavarande tre anslag skulle således utgöra kronor *766,138: 40.*

Den nu föreslagna ökningen af flottans personal påkallade ej höjning af andra anslag under femte hufvudtiteln än de nu omförmälda. Hvad särskildt anslaget till flottans nybyggnad och underhåll beträffade, vore visserligen ett större belopp än för närvarande beräknadt att från detta anslag utgå såsom dagaflöning till personal, tjenstgörande å varfven, men denna ökning ansåges till fullo uppvägas af motsvarande minskning

i summan af den aflöning, som under nuvarande förhållanden från samma anslag utginge till särskildt anstälde daglönare å varfven. Dessutom uppkommer en verklig minskning i utgifterna å underhållsanslaget, derest såsom föreslagits, inqvarteringsbidrag till manskap vid sjömanskåren komme att utgå från aflöningsanslaget. De för detta ändamål erforderliga utgifter bestredes för närvarande från underhållsanslaget och vore i senast fastställda stat för fördelning af detta anslag beräknade till 25,286 kronor. Om sistnämnda belopp frånräknades den nyss angifna ökade kostnaden för år 1901, erhölles den verkliga ökade kostnaden för sagda år.

Då aflöning till permitteradt manskap, tillhörande sjömanskåren enligt 1887 och 1894 års organisationer, komme att utgå äfven under åren 1901 och 1902, kunde staterna för underofficers- och sjömanskårerna under sistnämnda två år genomföras endast i den mån afgången bland sagda permitterade manskap sådant medgåfve.

Då det vidare syntes uppenbart, att det under riksstatens femte hufvudtitel uppförda anslag af 114,000 kronor till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län, hvilket anslag under de senare åren, på grund af Riksdagens för hvarje år särskildt fattade beslut, fått inräknas bland tillgångarna till aflöning för flottans kårer och stater, fortfarande komme att blifva för fyllande af behofvet under denna anslagstitel erforderligt, ansåge departementschefen skäl saknas att vidare bibehålla detta ersättningsanslag såsom en särskild titel i riksstaten, utan syntes detta kunna ur riksstaten utgå, mot det att anslaget till aflöning för flottans kårer och stater höjdes med motsvarande belopp.

På det att nödiga förberedelser måtte kunna vidtagas för möjliggörandet af den år 1902 erforderliga personalökningen, borde Riksdagens godkännande af de med hänsyn till personalbehofvet vid ingången af samma år uppgjorda förslagen till stater redan nu begäras; men då, på sätt ofvan anförts, det icke vore möjligt att under år 1901 uppsätta hela den år 1902 behöfliga ökade personalen, syntes anslag af innevarande års Riksdag böra äskas för sagda staters genomförande endast med afseende på den del af ifrågavarande ökade personal, som kunde under år 1901 uppsättas.

Kongl. Maj:ts nu förevarande framställningar åsyfta *dels* godkännande af ett flertal nya stater afseende förhållanden vid flottan efter

1902 års ingång, hvilka stater dock skulle för 1902 och följande år tillämpas endast i den mån Riksdagen dertill beviljade anslag. *Dels* har föreslagits till godkännande vissa öfvergångsstater för år 1901 samt anvisande af medel motsvarande dessa stater samt äldre oförändrade stater. Uti statsrådsprotokollet har derjemte redogjorts för de ökningar i personal och anslag, som skulle för åren 1903—1912 erfordras under förutsättning, att flottans materiel under sistnämnda period utvecklades på närmare angifvet sätt. Utskottet finner det vara synnerligen fördelaktigt, att Riksdagen, på sätt sålunda skett, blifvit satt i tillfälle att taga kännedom äfven om de utvidgningar och anslagsökningar, hvilka af Kongl. Maj:t anses nödvändiga för en mer aflägsen framtid än den närmaste statsregleringsperioden, enär derigenom vinnes en tydligare uppfattning af de framlagda förslagens inbördes sammanhang, ändamålsenlighet eller nödvändighet.

Af de sålunda lemnade utredningarna har utskottet visserligen funnit, att till följd af flottans ökade materiel en ökning af personalen är redan under år 1901 behöflig och att personalökningen säkerligen måste äfven derefter tillsvidare fortgå såväl för att fylla besättningsbehofvet för redan anskaffad eller beslutad materiel som ock i mån af materielens tilläfventyrs skeende ytterligare ökning. Dock har utskottet icke kunnat finna det nödvändigt att stater redan nu må af Riksdagen godkännas att gälla först från och med år 1902, helst dessa stater i allt fall skulle, på sätt ofvan blifvit nämndt, tillämpas endast i den mån, Riksdagen dertill beviljade anslag, och således träda i fullständig tillämpning först efter förloppet af kortare eller längre tid, som ansetts böra sättas i förhållande till den småningom fortskridande ökningen i tillgången å personal att fylla staternas numerär. Det lärer deremot enligt utskottets mening vara tillräckligt, att förslag till ökade stater blifva framdeles för Riksdagen framlagda allt efter som det må visa sig möjligt att erhålla personal till de erforderliga nya tjenstebefattningarnes besättande. Med hänsyn till hvad utskottet sålunda anfört, anser utskottet sig böra i sin hemställan afse endast det förslag Kongl. Maj:t för år 1901 framlagt, men då de stater, hvilkas godkännande utskottet kommer att här nedan föreslå, alltså icke kunna betraktas såsom öfvergångsstater till andra jemväl fastställda stater, har utskottet ur deras öfverskrift uteslutit orden »att tillämpas under år 1901».

Hvad alltså Kongl. Maj:ts förslag för år 1901 angående skilda delar af flottans personal beträffar, har utskottet efter noggrann pröfning af förslagen och efter inhemtande af ytterligare upplysningar i

ämnet funnit samma förslag vara i allmänhet väl grundade och böra i hufvudsak biträdas. Emot förslagen till stater för flottans officerskår, för reservofficersaspiranter vid flottan och för flottans underofficerskår har utskottet sålunda icke funnit skäl till erinran och tillstyrker derför desammas godkännande.

Hvad derefter beträffar förslaget angående sjömanskåren, har utskottet ansett, att den föreslagna ökningen med 50 sjömän i 3:dje lönegraden (s. k. 2:a klass sjömän) icke under år 1901 är fullt erforderlig, hvaremot utskottet icke funnit anledning till erinran mot ökningen med 50 sjömän i 1:sta och 200 i 2:dra lönegraden (underofficerskorpraler och 1:sta klass sjömän), hvilka lönegrader innefatta de vigtigaste förhandsmännen, som icke lämpligen torde kunna af mindre utbildadt manskap ersättas. De principer, som ligga till grund för Kongl. Maj:ts förslag att höja rekryteringskostnaden från 20 till 60 kronor för vakans, har utskottet icke kunnat biträda, ehuruväl utskottet uppmärksammat de skäl, som i statsrådsprotokollet (sid. 16 och 32) anförts för nämnda förslag. Det har nemligen synts utskottet icke vara en rigtig metod att, om rekryteringen visar sig möta svårigheter, söka afhjelpa dessa genom att medgifva bättre förmåner för dem, som värfva rekryter. Sant är visserligen, att det sätt, som utskottet alltså icke finner sig kunna gilla, allmänt tillämpas jemväl vid värfning till härens olika truppförband. Dock håller utskottet före, att på längden de reela förmåner, som åtfölja anställning vare sig vid hären eller flottan, böra, då de blifva mer allmänt kända, verka mer för rekryteringens underlättande än det stundom kanske ganska olämpliga nit hos mellanhänder, som kan uppväckas af en riklig värfningsersättning. Utskottet, som erfarit, att under senaste år det funnits nödigt att, utöfver det anslagna beloppet 20 kronor, af andra medel tillägga 10 kronor, så att värfvaren måtte erhålla 30 kronor, samt att omkostnaderna för rekrytens inställelse vid antagningstillfället m. m. enligt det nya antagningssystemet beräknats till 10 kronor, anser sig, då den kostnad, som sålunda visat sig oundgänglig, uppgår tillhopa till 40 kronor för vakans, af ofvan anförda skäl icke böra föreslå höjning till högre belopp än det sistnämnda, och håller derjemte före, att i staten bör inryckas uttryckligt stadgande, att häraf må till värfvaren utgå högst 30 kronor. Då till följd af de åt manskapet nu föreslagna inqvarteringsersättningar, ökade uppmuntringspenningar m. fl. förmåner, hvilkas beviljande utskottet anser sig böra tillstyrka, det är att hoppas, att äldre manskap skall i högre grad än hittills befinnas villigt att rekapitulera — hvarigenom ju sjömanskårens ökning skulle ske på ett för flottan fördel-

aktigare sätt än genom ökning uteslutande af antalet nyantaget manskap — samt äfven med den hittillsvarande rekryteringskostnaden antalet vakanser vid flottan icke varit anmärkningsvärdt stort, anser utskottet, att nämnda höjning torde visa sig fullt tillräcklig. Emot Kongl. Maj:ts förslag i öfrigt beträffande sjömanskåren har utskottet ej funnit skäl till erinran. Statens slutsumma har till följd af de af utskottet sålunda förordade ändringar kunnat minskas med 23,500 kronor till 992,315 kronor.

Hvad vidare angår Kongl. Maj:ts förslag i afseende på flottans mariningeniörstat, flottans läkarestat, staten för de militära befattningar vid flottan, hvilkas innehafvare, derest de icke åtnjuta boställe i kronans hus, erhålla inqvarteringsbidrag i penningar, samt staten å dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare vid flottan från anslaget till aflöning för flottans kårer och stater, har utskottet funnit dem samtliga böra till Riksdagens godkännande förordas.

Förslaget att ur riksstaten utesluta anslaget å 114,000 kronor till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län samt i stället öka aflöningsanslaget med motsvarande belopp har utskottet jemväl ansett böra tillstyrkas.

Till följd af ofvanberörda nedsättning med 23,500 kronor å sjömanskårens stat blifver den erforderliga anslagsökningen minskad med detta belopp eller från 771,030 kronor till 747,530 kronor.

Med anledning af hvad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställningar, att Riksdagen,

dels godkänner stater för flottans officerskår, för reservofficersaspiranter vid flottan, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår, för flottans mariningeniörstat, för flottans läkarestat, för de militära befattningar vid flottan, hvilkas innehafvare, derest de icke åtnjuta boställe i kronans hus, erhålla inqvarteringsbidrag i penningar, samt å dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare vid flottan från anslaget till aflöning för flottans kårer och stater af den lydelse bilagorna n:is 1—8 vid detta utlåtande utvisa,

dels ock — med uteslutande ur riksstaten af anslaget å 114,000 kronor till ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län — i riksstaten för år 1901 höjer an-

slaget till aflöning för flottans kårer och stater, nu 1,773,452 kronor, med 747,530 kronor till 2,520,982 kronor.

1:o a). Uti en till Riksdagen den 23 februari innevarande år aflåten proposition (n:o 51) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad Kongl. Maj:t i en annan samma dag aflåten proposition föreslogo angående ändring i grunderna för pensionering af löntagare vid flottans läkarestat, medgifva, att inqvarteringsbidrag måtte utgå till dem af nedannämnda läkare vid flottan, på hvilka de i nyssnämnda proposition föreslagna nya pensioneringsgrunderna skulle blifva tillämpliga och hvilka icke åtnjöte fri bostad i kronans hus, med följande årliga belopp, nemligen: Angående en Kongl. Maj:ts proposition.

för fältläkaren	kr.	600: —
» regementsläkare i Karlskrona	»	435: —
» » i Stockholm	»	600: —
» förste bataljonsläkare i Karlskrona	»	165: —
» » » i Stockholm	»	337: 50

Beträffande denna framställning kommer utskottet att framdeles afgifva utlåtande, hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna.

2:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att i riksstaten för år 1901 höja reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna från 286,550 kronor till 323,060 kronor, eller med 36,510 kronor. Angående höjning af anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna. [3.]

Departementschefen har beträffande denna förhöjning åberopat utredningen under punkten 1, till hvilken jemväl utskottet får hänvisa.

Med anledning af den af utskottet förordade inskränkning uti den för år 1901 ifrågasatta ökningen af sjömanskåren kommer höjningen å nu ifrågavarande anslag att minskas med kostnaden för beklädnad och sängservis för 50 man, utgörande efter 111 kronor per man, tillhopa 5,550 kronor, hvadan anslagsökningen skulle blifva 30,960 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, vid bifall till hvad utskottet under punkten 1:o härofvan föreslagit, i riksstaten för

år 1901 höja reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna från 286,550 kronor med 30,960 kronor till 317,510 kronor.

Naturaunderhåll.

Angående ökning af detta anslag. [4.]

3:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att i riksstaten för år 1901 höja förslagsanslaget till naturaunderhåll från 419,870 kronor till 492,470 kronor eller med 72,600 kronor.

Departementschefen har erinrat, hurusom af utredningen till punkten 1 framginge, att af der föreslagen ökning af flottans personal betingades jemväl ökning i nu förevarande anslag med 72,598 kronor 40 öre eller i jemnadt tal 72,600 kronor.

Till de 50 man i 3:dje lönegraden af sjömanskåren, hvilka utskottet föreslagit icke skola i staten nu upptagas, var af Kongl. Maj:t beräknad en kostnad för naturaunderhåll å 9,535 kronor. Frånrages detta belopp den nu ifrågasatta anslagsökningen 72,600 kronor, återstår en summa af 63,065 kronor, hvilken för jemnande af anslagets slutsumma torde böra höjas till 63,130 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, vid bifall till hvad utskottet under punkten 1:o härofvan föreslagit, i riksstaten för år 1901 höja förslagsanslaget till naturaunderhåll, nu 419,870 kronor, med 63,130 kronor till 483,000 kronor.

Flottans nybyggnad och underhåll.

Angående höjning af detta anslag. [5.]

4:o. Uti punkten 5 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll från 1,300,000 kronor till 1,725,000 kronor, eller med 425,000 kronor.

I denna fråga inhemtas af statsrådsprotokollet (sid 48—52) följande.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 september 1899 angående utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1901 hade marinförvaltningen beträffande anslaget till flottans nybyggnad och underhåll anfört följande.

Under en följd af år hade detta anslag visat sig otillräckligt för de ändamål, anslagets titel angåfve. Alltsedan det vid 1886 års riksdag höjdes från sitt förutvarande belopp 1,078,800 kronor till 1,200,000 kronor kunde knappt någon med anslagets medel bekostad nybyggnad sägas hafva förekommit.

Den vid statsrådsprotokollet såsom bilaga n:o 24 fogade uppgift visade, hvilken jemförelsevis ringa del af anslaget som blifvit under några år använd för arbeten, som möjligen borde hänföras till nybyggnad men med måhända lika stort skäl kunde betraktas som underhåll.

Anslaget hade således till allra största delen tagits i anspråk för flottans underhåll. Men äfven för detta ändamål hade anslagsbeloppet allt sedan år 1886 visat sig i en för hvarje år växande grad otillräckräckligt. Den under åren 1892—1896 beviljade ökning i anslagsbeloppet med tillhopa 100,000 kronor hade i sjelfva verket icke medfört någon förstärkning af anslaget, emedan ökningen endast utgjort ett knappt tillmätt vederlag för den ökning i utgifter, som åsamkats varfven derigenom, att till följd af båtsmanshållets vakanssättning den ytterst billiga arbetskraft man egde i båtsmännen måste utbytas mot mycket dyrare daglönare. Anslagets storlek i förhållande till de behof, som skolat dermed fyllas, kunde fördenskull sägas hafva förblifvit oförändrad från år 1887.

Sedan dess hade marinförvaltningen i sina årligen aflåtna skrifvelser med beräkning af anslagsbehofvet för andra året derefter framhållit otillräckligheten af anslagets belopp. Till belysning af förhållandet under 12-årsperioden 1888—1899 mellan anmälda behofvet af och tillgången å anslagsmedel för flottans underhåll hade marinförvaltningen låtit upprätta en tablå (bil. n:o 25 vid statsrådsprotokollet), utvisande ej blott de af varfscheferna vid fråga om fördelning af hvarje års underhållsanslag hos marinförvaltningen äskade belopp för underhåll dels af fartyg och båtar, dels af hus och byggnader samt för åtskilliga behof och för aflöning, utan äfven de belopp, som kunnat för hvartdera ändamålet anvisas, och skilnaden mellan de behöfliga och de anvisade beloppen.

Enligt de för anslagets användning gällande föreskrifter hade detsamma äfven skolat användas till varfsförrådens förstärkande; men dertill hade under ifrågavarande 12-årsperiod, åtminstone vid Karlskrona station, icke kunnat afses någon del af de betydliga summor, som varfschefen för ändamålet begärt.

Af förenämnda tablå visade sig, att, medan af varfscheferna anmälda behofvet utgjort 1,334,102 kronor 63 öre, hade kunnat anvisas endast 1,109,627 kronor 25 öre eller 83,17 procent af anmälda behofvet,

och att skilnaden mellan behof och anvisning utgjort 224,475 kronor 38 öre, allt i medeltal för hvarje år af ifrågavarande 12-årsperiod.

Att sådant oaktadt det varit möjligt att öfverhufvud bestrida flottans underhåll, hade berott hufvudsakligen derpå, att underhållet begränsats till det nödvändigaste, således i första rummet till stridsfartygen, men för öfrigt, särskildt i fråga om hus och byggnader, kajer m. m., fått, i den mån nödvändigheten att hålla sig inom anvisade medel sådant kräft, eftersättas.

Hvad anginge orsakerna till anslagets otillräcklighet, härrörde denna i första rummet deraf, att den år 1886 beviljade anslagsförhöjningen varit alltför ringa. Varfscheferna hade då beräknat den erforderliga höjningen till 430,780 kronor, men af marinförvaltningen hade tillstyrkts endast en förhöjning af 361,500 kronor. Enligt varfschefernas förslag skulle anslagssiffran hafva stigit till 1,508,780 kronor och enligt marinförvaltningens till 1,440,300 kronor. Af Kongl. Maj:t hade hos Riksdagen äskats i jemnadt tal 1,440,000 kronor; men Riksdagen hade höjt anslaget endast till 1,200,000 kronor.

Om anslaget således redan varit för litet för underhållet af den flotta, vi egde år 1887, hade otillräckligeten deraf blifvit ännu påtagligare inför den kraftiga tillväxt, hvaråt vår flotta derefter, isynnerhet under de senaste åren, haft att glädja sig. År 1887 hade vår första pansarbåt Svea blifvit färdig, och sedermera hade tillkommit dels ytterligare fem pansarbåtar af 1:a klass, hvarjemte ännu en dylik pansarbåt vore under byggnad, dels fem torpedkryssare, deraf likväl två ännu vore under byggnad, nio 1:a kl. torpedbåtar, deraf tre under byggnad, en 2:a kl. kanonbåt samt två öfningsskepp, om ett sådant ännu ej fullt färdigbygdt medräknades, äfvensom två 2:a kl. torpedbåtar. Underhållskostnaden för dessa fartyg — utom de två öfningsskeppen, om hvilka särskild uppgift saknades rörande deras underhållskostnad, — hade beräknats till sammanlagdt 283,800 kronor årligen. Förutom nu nämnda fartyg hade under ifrågavarande tidrymd tillkommit ett icke ringa antal för fasta minförsvaret, stationerna och varfven erforderliga småfartyg, hvilkas underhållskostnad icke heller blifvit särskildt beräknad.

Att underhållskostnaden för dessa till stor del mycket dyrbara fartyg måste vara betydlig, vore uppenbart. Det tekniska elementet i vår materiel hade blifvit alltmer förherskande. Det vore numera ej blott fråga om maskiner för fartygets framdrifning och styrande. Tornvridningsmekanismerna, anordningarna för ammunitionstransporten, för elektrisk kraftöfverföring och belysning samt för uppvärmning, hela

torpeddetaljen m. m. hade gjort nutidens stridsfartyg till ett system af invecklade maskiner, hvilkas underhåll fordrade ett i hög grad yrkesskickligt arbete. Att detta medfört stegrade kraf på arbetsmaskiner i varfvens verkstäder och yrkesskicklighet hos deras arbetare, vore tydligt, likasom att dessa kraf tagit sig uttryck i ökade utgifter.

I afsevärd mån hade äfven den senare tidens uppdrifna pris på både arbete och materialier medverkat till att göra ifrågavarande anslag otillräckligt.

I fråga om den erforderliga anslagsökningen hade varfscheferna lemnat utredning, hvaraf framginge, att nämnda ökning beräknats för Karlskrona stations varf till 344,689 kronor och för Stockholms stations varf till 199,807 kronor, eller till sammanlagdt 544,496 kronor.

Sistnämnda summa vore visserligen mycket större än skilnaden mellan de af varfscheferna under senaste 12-årsperioden i medeltal årligen anmälda behof och dem anvisade belopp, men detta förhållande berodde uppenbarligen derpå, att den hänsyn till sannolikheten att af det faktiskt tillgängliga anslaget erhålla äskadt belopp, hvilken vid årsbehofvets beräknande förefunnits, ej kunnat göra sig gällande vid nu ifrågavarande beräkningar.

Af det anförda hade marinförvaltningen funnit framgå, att en ökning af ifrågavarande anslag vore nödvändig; och hade marinförvaltningen med stöd af den gjorda utredningen ansett, att ökningens belopp ej kunde sättas lägre än 500,000 kronor; på grund hvaraf marinförvaltningen hemstält om proposition till Riksdagen angående anslagets höjande med sistnämnda belopp.

Efter denna redogörelse har departementschefen för egen del anfört, att hvad marinförvaltningen sålunda anfört syntes honom innefatta fullt giltiga skäl för den af marinförvaltningen föreslagna höjningen af ifrågavarande anslag. Af ofvanberörda bil. n:o 25 framginge, att skilnaden mellan de af varfscheferna anmälda behofven och de anvisade beloppen, i stort sedt, varit i ständigt stigande och för år 1899 uppgått till 542,065 kronor 96 öre, eller i det närmaste till samma siffra som den af marinförvaltningen såsom erforderlig uppgifna höjningen af anslaget, 544,496 kronor.

Emellertid gjorde hänsyn till andra anslagsbehof nödvändigt att såvidt möjligt inskränka höjningen af nu förevarande anslag. Från den af marinförvaltningen föreslagna höjningen 500,000 kronor ansåge departementschefen kunna afdragas nedan omförmälda belopp.

På grund deraf, att medel till aflöning för flottans poliskår från och med innevarande år anvisats under anslaget till aflöning för flottans kårer och stater, upphörde det hittills från underhållsanslaget till varfspolisens i Karlskrona aflöning anvisade belopp af 25,500 kronor att utgå från sistnämnda anslag.

Under förutsättning af bifall till hvad under punkterna [1, 2] hemstälts beträffande inqvarteringsbidrag åt manskapet vid sjömanskåren, hvilka inqvarteringsbidrag skulle utgå från aflöningsanslaget, skulle besparas de inqvarteringspenningar å tillhopa 25,286 kronor, som hittills anvisats på underhållsanslaget.

Varfschefen vid Stockholms station hade i de ökade underhållskostnaderna beräknat underhåll för 2 under byggnad varande 1:a kl. pansarbåtar. Detta vore i fråga om den ena af dessa pansarbåtar, Dristigheten, som beräknades vara färdig i slutet af innevarande år, fullt befogadt; men beträffande den andra — en af dem, som vore afsedda att anskaffas för det af 1899 års Riksdag beviljade anslaget å 13,200,000 kronor till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel — borde erinras, att denna tidigast i december 1901 kunde antagas vara färdig, hvadan medel för underhåll af densamma icke behöfde anvisas för sistnämnda år. Då underhållskostnaden för en 1:a kl. pansarbåt upptagits till 27,500 kronor, kunde den föreslagna höjningen i anslaget minskas med detta belopp.

Sedan Kongl. Maj:t den 22 sistlidne september beslutit, att brefdufveväsendet skulle såsom en flottans angelägenhet upphöra, kunde det för detta ändamål hittills afsedda belopp 2,400 kronor inbesparas.

De nu nämnda besparingarnas sammanlagda belopp uppginge till 80,686 kronor. Deremot tillkomme, såsom departementschefen anhölle att få under punkten [19] närmare utveckla, derest hans der gjorda hemställan rörande anskaffning och uppläggning af kol för mobilisering bifölles, en af marinförvaltningen i dess skrifvelse den 29 september 1899 icke beräknad ökad utgift från underhållsanslaget å tillhopa 5,600 kronor.

Den af marinförvaltningen föreslagna höjningen i samma anslag ansåge departementschefen således för närvarande kunna begränsas till i rundt tal 425,000 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts finner utskottet det vara af flere skäl oundgängligen erforderligt, att ifrågavarande anslag nu må blifva i afsevärd mån höjdt. Dels lärer nemligen, enligt hvad af statsrådsprotokollet framgår och utskottet haft tillfälle att i öfrigt inhemta, en mängd underhållsarbeten under de senare åren hafva måst eftersättas, hvilka arbeten dock varit både nödvändiga och af klok omtanke om

materielens bestånd och stridsduglighet betingade, men till hvilka det allt för knappa anslaget, som måst användas endast för de allra oafvisligaste behofvens tillgodoseende, icke räckt. Bland nämnda arbeten hafva särskildt uppgifvits sådana å regelbundna mellantider återkommande reparationer som omläggning af trädäck samt insättning af nya ångpannor å en mängd båtar. Varfsförråden hafva icke heller kunnat förstärkas på det sätt, som varit med detta anslag afsedt. Dels hafva höjda materialpris och i synnerhet höjda arbetslöner gjort anslagets ökning behöflig. Dels har under de senare åren tillkommit och skall under den närmaste tiden ytterligare tillkomma en betydlig mängd ny, delvis mycket dyrbar och med mycket invecklade maskinerier försedd fartygs- och annan materiel, hvilken kräfver omsorgsfullt underhåll och hvaraf såväl som af nödvändigheten af ett fortsatt noggrannare underhåll af den äldre materielen — utan hvilket betydliga underhållsbrister snart å nyo skulle uppkomma, — följer, att behofvet af höjdt underhållsanslag icke blott är tillfälligt, utan kommer att allt framgent fortfara. Då det derjemte synts utskottet vigtigt, att anslaget tillmätes med hänsyn dertill, att behöfliga reparationer må kunna ega rum i rätt tid, på det att materielen icke må genom deras uppskjutande hinna blifva i så hög grad försämrad, att reparationskostnaden blifver oskäligt dyr eller ock reparationen varder alldeles omöjliggjord, har utskottet icke ansett det lämpligt att under sådana förhållanden sätta anslagsökningen till lägre belopp, än Kongl. Maj:t föreslagit. Dessutom bör beaktas, att ju knappare underhållsanslaget tillmätes, ju färre fartyg lära kunna hållas i s. k. första beredskap, hvilket medför minskning i mobiliseringshastigheten och till följd deraf jemväl i försvarskraften.

Af dessa skäl finner utskottet sig böra tillstyrka Kongl. Maj:ts framställning och hemställer,

att Riksdagen må i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, nu 1,300,000 kronor, med 425,000 kronor till 1,725,000 kronor.

Skeppsgosseskolan.

5:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att dels, med godkännande af ny stat för skeppsgosseskolan af den lydelse bilagan n:o 26 vid förutnämnda statsrådsprotokoll utvisade, i riksstaten för år 1901 höja anslaget till skeppsgosseskolan från 8,780 kronor till 9,980 kronor, Angående höjning af detta anslag. [6.]

eller med 1,200 kronor, dels ock medgifva, att den nya staten finge tillämpas jemväl på de nuvarande skollärarne;

och skulle vid bifall härtill anslaget till undervisningsverken behöfva i sin helhet höjas från 50,920 kronor till 52,120 kronor.

Enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet erinrat, åtnjöte enligt gällande stat för skeppsgosseskolan en hvar af de tre skollärarne en lön af 1,000 kronor, hvarjemte till en hvar af dem utginge lönetillökning med 200 kronor efter 5 års och med ytterligare 200 kronor efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring. Slutaflöningen utgjorde sålunda 1,400 kronor.

Hos Kongl. Maj:t hade skollärarne vid skeppsgosseskolan i särskilda ansökningar af den 26 maj och den 6 november 1899 anhållit om förbättring i deras aflöningsvilkor, öfver hvilka ansökningar såväl stationsbefälhafvaren vid flottans station i Karlskrona som ock marinförvaltningen afgifvit utlåtanden.

I sistnämnda ansökning hade skollärarne till stöd för sin framställning hufvudsakligen anfört.

Sökandenas löner, sådana de nu vore, hade fastställts på en tid, då lefnadsomkostnaderna varit betydligt billigare än nu. Under de senare åren hade hushyror, arbetslöner, skatter, priset på födoämnen m. m. stigit i betydlig grad, hvaraf blifvit en följd, att den inkomst, som förut varit någorlunda tillräcklig, numera blifvit särdeles knapp.

Bland folkskolelärarepersonalen i Karlskrona vore sökandena de svagast aflönade. En lärare vid amiralitetsförsamlingens folkskola började sin tjenstgöring från och med år 1900 med 1,400 kronor i årlig lön samt erhölle 1,600, 1,800 och 2,000 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring, under det sökandena, med en begynnelselön af 1,000 kronor, efter 10 års förlopp icke nådde högre lön än 1,400 kronor. Utom den högre årliga inkomsten, som en folkskolelärare sålunda åtnjöte, hade han äfven den fördelen, att församlingen inbetalade hans afgifter till folkskolelärarnes pensionsinrättning utan afdrag å hans lön.

Visserligen vore läsåret vid skeppsgosseskolan icke fullt så långt som vid stadens folkskolor; men just denna kortare arbetstid gjorde, att arbetet i skeppsgosseskolan, hvarest lärjungeantalet, åtminstone i de större lärosalarne, plägade uppgå till 90—100, måste bedrifvas med större omsorg och kraft, för så vidt de för skolan bestämda lärokurserna skulle medhinnas. När härtill komme ett betydligt hemarbete med korrigerandet af gossarnes rättskrifningsöfningar regelbundet hvarje

vecka under läsåret, kunde med fog påstås, att arbetet vid skeppsgosseskolan vore minst lika ansträngande som i en folkskola, hvarest elevantalet i förhållande till lärarnes antal i allmänhet vore betydligt mindre.

För sökandena vore det särdeles svårt att erhålla någon biförtjenst, emedan de, som möjligen behöfde ett biträde, föredroge att anställa en person, som vore disponibel hela året, hvilket sökandena icke kunde vara.

På grund af det anförda hade sökandena anhållit att med afseende å löneförmåner blifva likstälda med amiralitetsförsamlingens folkskolelärare, så att begynnelselönen för lärarne vid skeppsgosseskolan blefve höjd till 1,400 kronor med 3 ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring.

Vid ansökningen hade funnits fogadt ett af pastor i Karlskrona amiralitetsförsamling den 6 november 1899 utfärdadt intyg, att nämnda församling å kyrkostämma den 1 nästförutgångna oktober bestämt lönerna för församlingens folkskolelärare till 1,400, 1,600, 1,800 och 2,000 kronor, af hvilka belopp det förstnämnda skulle utgöra deras begynnelselön och de följande skulle utgöra de lönebelopp, som tillkomme dem efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring.

Uti skrifvelse den 6 november 1899, hvarmed rektor vid skeppsgosseskolan till stationsbefälhafvaren i Karlskrona öfverlemnat ifrågavarande ansökning, hade rektor i anledning af ansökningen anfört följande.

Sökandenas löner vore i och för sig alltför små för att sökandena af dem kunde hafva den bergning, som en lärare behöfde åtnjuta för att kunna odeladt egna sig åt sitt lärarekall. Jemförde man vidare skeppsgosselärarnes aflöningsförmåner med andra, dem likstälda lärares, så framträdde de förstnämndas ogynsamma ställning synnerligen skarpt. I de flesta städer hade eller finge med 1900 års ingång de ordinarie folkskolelärarne en begynnelselön, som uppginge till 1,400 kronor — i Malmö och Helsingborg vore den 1,500 kronor —; och lefnadskostnaderna vore i Karlskrona högre än i de flesta andra landsortsstäder.

Men äfven ett annat skäl talade kraftigt för en höjning af skeppsgosselärarnes begynnelselön. Om en ny lärarebefattning vid skeppsgosseskolan skulle inrättas eller en af de nuvarande lärarne afginge och skulle ersättas, så ansåge rektor, att det skulle blifva omöjligt att få kompetenta sökande till den lediga platsen, såvida ej begynnelselönen vid skeppsgosseskolan sattes lika hög som nämnda lön vid folkskolorna i Karlskrona och i andra jemförliga städer.

Stationsbefälhafvaren hade vid den gjorda ansökningen icke funnit något att erinra.

Marinförvaltningen hade i utlåtande den 21 nästlidne december anfört, att marinförvaltningen ansåge beredande af likställighet i löneförmåner mellan lärarne vid skeppsgosseskolan och folkskolelärarne i Karlskrona vara ej endast en handling af billighet och rättvisa mot de förra, utan äfven en nödvändig klokhetsåtgärd, enär eljest syntes blifva osäkert, huruvida lärareplatserna vid skeppsgosseskolan vid blifvande ledighet kunde återbesättas; och hade marinförvaltningen på grund häraf hemstält om aflåtande af proposition i ämnet till Riksdagen i enlighet med sökandenas framställning; dervid marinförvaltningen tillika uttalat, att femte hufvudtitelns anslag till ålderstillägg, från hvilket anslag de nu föreslagna ålderstilläggen skulle utgå, ansåges, såsom varande förslagsanslag, icke behöfva ökas, derest nyssnämnda ålderstillägg blefve beviljade.

Lika med marinförvaltningen har departementschefen ansett sökandenas ofvan anförda framställning böra bifallas.

Af hvad sålunda förekommit finner utskottet visserligen framgå, att ökning af lärarnes vid skeppsgosseskolan löneförmåner är erforderlig, men har trott sig finna, att så stor ökning icke torde behöfva medgifvas, som Kongl. Maj:t nu i öfverensstämmelse med lärarnes derom gjorda framställning föreslagit. För denna uppfattning har utskottet funnit stöd i den omständigheten, att den årliga undervisningstiden vid skeppsgosseskolan är ganska kort, nemligen endast omkring 27 veckor, i någon mån vexlande till följd af sjöexpeditionernas olika afgångs- och hemkomsttider, med 32 timmar i hvarje vecka och sålunda för hela året omkring 864 timmar, under det att undervisningen vid amiralitetsförsamlingens i Karlskrona folkskola, med hvars lärare de nu ifrågavarande lärarne jemfört sig, fortgår under icke mindre än 37 veckor årligen med 30 timmar i veckan, hvilket gör för hela året en undervisningstid af 1,110 timmar. Utskottet har derför funnit sig böra tillstyrka en förhöjning i begynnelselönen för lärarne vid skeppsgosseskolan med endast 200 kronor, eller från 1,000 till1,200 kronor, samt derjemte velat förorda förslaget om beredande åt dem af ett tredje ålderstillägg å 200 kronor, hvarigenom slutlönen skulle komma att blifva tillhopa 400 kronor högre än nu. Dessa ändringar äro iakttagna i det vid detta utlåtande fogade förslaget till stat. (Bil. 9). Den erforderliga anslagshöjningen blifver till följd häraf endast 600 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må dels, med godkännande af ny stat för skeppsgosseskolan af den lydelse bilagan n:o 9

vid detta utlåtande utvisar, i riksstaten för år 1901 höja anslaget till skeppsgosseskolan från 8,780 kronor med 600 kronor till 9,380 kronor, dels ock medgifva, att den nya staten må tillämpas jemväl på de nuvarande skollärarne.

Vid bifall härtill kommer anslaget till undervisningsverken att i sin helhet höjas från 50,920 kronor till 51,520 kronor.

Lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna.

Angående anslaget till lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna. [7.]

6:o. Kongl. Maj:t har föreslagit, att det till lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna erforderliga penningeanslag måtte upptagas till enahanda belopp, hvartill inkomsten af titeln fyr- och båkmedel af Kongl. Maj:t beräknats, eller 1,500,000 kronor, och följaktligen, med inberäkning af deri ingående friheter och ersättningar 409 kronor, utföras med 1,500,409 kronor; hvarvid Kongl. Maj:t tillika förutsatt, att de å inkomsttiteln fyr- och båkmedel uppkommande öfverskott fortfarande måtte såsom hittills få användas för de med anslaget afsedda ändamål.

Under erinran, att Kongl. Maj:ts nu gjorda framställning öfverensstämmer med de grunder, som i afseende å förevarande anslag blifvit vid föregående riksdagar godkända, hemställer utskottet,

att, under förutsättning att inkomsttiteln fyr- och båkmedel blifver af Riksdagen beräknad till 1,500,000 kronor, Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Undervisningsanstalter för sjöfart.

7:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att dels med godkännande af förändrad stat för navigationsskolorna i riket af den lydelse, bilagan n:o 27 vid ofvanberörda statsrådsprotokoll utvisade, i riksstaten för år 1901 höja anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart från 86,150 kronor till 101,300 kronor, eller med 15,150 kronor, dock under vilkor, att den föreslagna höjningen i anslaget, i hvad den föranleddes af inrättande af maskinistafdelning vid navigationsskolan i Hernösand, måtte utgå endast, om nämnda stad förbunde sig att upplåta och för framtiden underhålla tjenlig lokal äfven för maskinistafdelning vid sagda

skola, dels ock medgifva, att den nya staten måtte tillämpas jemväl å nuvarande tjensteinnehafvare vid navigationsskolorna.

Statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 13 januari 1900 innehåller i detta ämne (sid. 55—67) följande.

Genom kongl. bref den 15 oktober 1897 hade Kongl. Maj:t uppdragit åt särskilda komiterade att, jemte de sakkunniga biträden, som af cheferna för sjöförsvars- och civildepartementen komme att tillkallas, i vissa uti det kongl. brefvet omförmälda afseenden samt i hvad dermed kunde ega samband företaga revision af, bland andra författningar, reglementet för navigationsskolorna i riket den 6 juni 1890; och hade komiterade med skrifvelse den 29 september 1898 till Kongl. Maj:ts pröfning öfverlemnat utarbetadt förslag till förnyadt reglemente för navigationsskolorna.

Komiterade, som med anledning af marinförvaltningens skrifvelse den 26 november 1897 fått sig särskildt uppdraget att afgifva yttrande angående lämpligheten af att indraga en eller flera af navigationsskolorna i riket, hade i sistberörda fråga anfört följande.

Den komité, som efter uppdrag af dåvarande statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, meddeladt genom embetsskrifvelse den 22 december 1888, afgifvit det förslag, som låge till grund för nu gällande reglemente, hade föreslagit en minskning af nämnda skolors antal och dervid anfört, bland annat, att komitén för sin del skulle velat föreslå en betydlig minskning i antalet, men att till följd af de svårigheter, som antagits komma att deremot göras från de städers sida, hvilka fått sig förmånen af navigationsskola tillerkänd, mot skyldighet att bekosta lokal och bostad åt föreståndare, komitén ansett sig ej böra föreslå till indragning mera än tre skolor, nemligen de i Strömstad, Karlshamn och Vestervik. Orsaken, hvarför just dessa skolor föreslagits till indragning, hade angifvits vara, dels att nämnda städer ej uppbyggt särskilda skolhus och således ej ådragit sig den stora utgift, som uppbyggande af sådant förde med sig, dels beträffande särskildt Strömstad, att elevantalet der, allt sedan skolan inrättades, varit synnerligen litet, så att den kostnad, statsverket för skolan fått vidkännas, ej stode i något rimligt förhållande till den nytta, den kunde anses hafva gjort, dels beträffande Karlshamn och Vestervik, att vid rikets södra och sydöstra kuster allt för många skolor funnes hopade, hvadan en jemnare fördelning syntes skola åstadkommas, om skolorna i Karlshamn och Vestervik indroges. Såsom hufvudskäl för en minskning af skolornas antal hade komitén i öfrigt anfört, att derigenom skulle vinnas större likformig-

het i undervisning och examensfordringar samt möjlighet af en mera verksam inspektion.

Mot 1888 års komitéförslag i denna del hade afgifvits reservation af en bland komiténs ledamöter, dåvarande inspektören för navigationsskolorna, kommendören V. af Klint, som ansett den föreslagna indragningen icke vara förenlig med rättvisa och derjemte egnad att medföra andra olägenheter.

I utlåtande af den 12 mars 1889 hade marinförvaltningen förklarat sig instämma i komiténs förslag om indragning af vissa navigationsskolor.

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t den 11 januari 1890 af förslag till ny stat för navigationsskolorna hade föredragande departementschefen anfört, att i fråga om navigationsskolan i Karlshamn Kongl. Maj:t den 10 maj 1889 förklarat, att densamma med afseende på dess vigt och betydelse för den kringboende sjöfartsidkande befolkningen icke skulle till indragning ifrågakomma; att beträffande skolan i Vestervik framställningar från såväl ortens samtliga landstingsmän som stadsfullmägtige i Vestervik blifvit gjorda om skolans bibehållande med hänsyn till ortens talrika skärgårdsbefolkning och betydliga kontingent af lämpliga sjömän för handelsflottan, såsom bevis hvarå anförts, att elevantalet, hvad styrmansklassen anginge, varit större än i alla de öfriga med undantag för den i Göteborg; att med afseende härpå icke heller Vesterviks navigationsskola borde till indragning ifrågakomma; men att deremot, med afseende på hvad komiténs flertal anfört i fråga om navigationsskolan i Strömstad, denna syntes böra och jemväl utan synnerlig olägenhet kunna indragas.

Med anledning häraf hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta, det navigationsskolan i Strömstad skulle indragas vid utgången af augusti månad 1890.

I skrifvelse den 20 maj 1890 hade emellertid Riksdagen anmält, att Riksdagen ansett sig icke böra bifalla den ifrågasatta indragningen af navigationsskolan i Strömstad, samt såsom skäl härför anfört, att genom en sådan indragning skulle å den långsträckta vestkusten, som beboddes af landets mest sjöfartsidkande befolkning, endast komma att finnas *en* skola för utbildning i navigation, nemligen navigationsskolan i Göteborg; att detta dock icke syntes lämpligt, helst som lefnadskostnaderna måste ställa sig betydligt dyrare i Göteborg än i en mindre stad, och af det långa afståndet från den norra delen af vestkusten till Göteborg sannolikt vore att befara, att denna dels befolkning skulle vid indragning af skolan i Strömstad komma att se sig nödsakad att i Norge

söka vinna ökad utbildning för sjöfart; att härtill komme, att stadsfullmägtige i Strömstad den 31 januari 1890 beslutit, att, i betraktande deraf att navigationsskolan derstädes från sjöfartens synpunkt vore behöflig, staden skulle åtaga sig att, derest skolan komme att fortsättas, fortfarande upplåta fri lokal derför äfvensom bostad åt föreståndaren; samt att, om någon af de nuvarande navigationsskolorna ansåges böra indragas, Riksdagen snarare funne någon af de på östra kusten förlagda, exempelvis den i Visby eller den i Vestervik, böra i sådant hänseende ifrågakomma.

Sedan sålunda frågan om indragning af en eller flera navigationsskolor för den gången förfallit, hade marinförvaltningen i skrifvelse den 27 januari 1893 anfört, att vid det förhållande, att antalet elever i rikets navigationsskolor under årens lopp i afsevärd mån minskats, hvilket framginge deraf, att de inskrifna eleverna vid berörda skolor enligt verkställd undersökning utgjort 2,311 under femårsperioden 1877—1882, 1,920 under femårsperioden 1882—1887 samt under sista femårsperioden 1887—1892 allenast 1,376 personer, marinförvaltningen i anledning af de årligen yppade bristerna i anslagen till en del skolor, och vid öfvervägande jemväl af andra på frågan inverkande omständigheter, upptagit den af 1888 års komité för uppgörande af förslag till ändringar i då gällande reglemente för ifrågavarande skolor uttalade tanke, att en del navigationsskolor borde indragas; att marinförvaltningen hade för afsigt att, då frågan såväl härom som angående behöfliga ändringar i gällande reglemente för rikets navigationsskolor blifvit till fullo utredd, till Kongl. Maj:t afgifva förslag i detta ärende; samt att emellertid en sådan indragning såväl som förändrade anordningar i öfrigt beträffande dessa skolor skulle betydligt underlättas, derest hädanefter ledigblifvande befattningar vid skolorna tills vidare icke blefve definitivt återbesatta.

Med anledning af marinförvaltningens i sådant syfte gjorda hemställan hade också Kongl. Maj:t den 10 februari 1893 förordnat, att de föreståndare- och lärarebefattningar vid navigationsskolorna, hvilka derefter blefve lediga, skulle tills vidare uppehållas endast på förordnande, hvilken föreskrift ännu vore gällande.

Sedermera hade Riksdagens revisorer i sina berättelser för åren 1894 och 1896 framhållit önskvärdheten af att en minskning af navigationsskolornas antal blefve vidtagen.

Till stöd för yrkandet på en sådan åtgärd hade hufvudsakligen anförts, att, derest skolornas antal minskades från nu varande tio till exempelvis fyra eller fem, skulle antagligen undervisningen vid dessa

kunna ordnas på ett rationellare och mera likformigt sätt än nu vore förhållandet vid en eller annan af de smärre skolorna, bättre och rikhaltigare undervisningsmateriel kunna anskaffas, större säkerhet vinnas för att goda lärarekrafter alltid funnes att tillgå och inspektionen underlättas, allt utan att någon ökad utgift af statsmedel för navigationsundervisningen syntes behöfva ifrågakomma.

Men flera skäl talade också mot en sådan indragning, och dessa skäl, som hufvudsakligen vore af praktisk art, syntes komiterade vara starkare. Till en början kunde anmärkas, att den af marinförvaltningen i dess skrifvelse af den 27 januari 1893 åberopade fortgående minskningen af det sammanlagda elevantalet i navigationsskolorna under de senaste åren icke fortfarit, utan att tvärtom en ökning af elevantalet inträdt, så att det för femårsperioden 1892—1897 utgjort ungefär detsamma som för femårsperioden 1882—1887. Detta vore uppenbarligen en följd af de gynsammare konjunkturer för sjöfarten, som på senaste tiden inträdt; och då man hade anledning hoppas, att dessa konjunkturer skulle under den närmaste framtiden fortfara och ytterligare förbättras, så borde man hafva skäl att förvänta en ytterligare ökning af elevantalet uti ifrågavarande skolor.

Följaktligen borde man beräkna, att i de efter en eventuel indragning återstående skolorna undervisning måste meddelas åt ett elevantal, som icke komme att understiga, men antagligen öfverstiga det antal, som nu undervisades i samtliga navigationsskolorna. Detta skulle vid de återstående skolorna kräfva en ökad lärarepersonal; och detta skulle visserligen icke medföra någon svårighet. Men vida svårare stälde sig frågan om den utvidgning af skollokaler, som äfven skulle blifva behöflig. Jemlikt kongl. brefvet den 7 april 1841 skulle de städer, i hvilka navigationsskola inrättades, på egen bekostnad för skolan anskaffa och framgent underhålla tjenliga byggnader, hvarest borde finnas såväl tillräckligt utrymme för skolans särskilda afdelningar samt bok- och instrumentaliesamlingar som ock passande boställsrum för, såsom det då hette, ordinarie läraren, numera föreståndaren.

Nu hade det visserligen visat sig, att i de smärre städer, der navigationsskolor funnes inrättade, intresset för skolans bibehållande i staden varit så stort, att både kommunen och enskilda medlemmar af densamma ådagalagt mycken offervillighet för anskaffande af tjenlig lokal för skolan. Deremot torde näppeligen en sådan offervillighet vara att påräkna hos de större kommuner, för hvilka navigationsskolans befintlighet inom kommunen icke hade någon allmännare betydelse, under det att det för sjelfva navigationsundervisningen måste vara af betydelse att

hafva skolor förlagda inom just dessa kommuner. Med afseende å det nu anförda ville komiterade erinra om hvad som förekommit under handläggningen af ett ärende rörande ifrågastäld utvidgning af lokalen för skolan i Göteborg. Efter anmälan från skolans direktion, att lokalen vore otillräcklig för undervisningens behöriga gång, hade marinförvaltningen den 16 mars 1877 — under åberopande af kongl brefvet den 7 april 1841 — hemstält, huruvida Kongl. Maj:t icke skulle finna skäligt förelägga Göteborgs stad att inom viss tid anskaffa tillräckligt rymlig lokal för dervarande navigationsskola, vid äfventyr att, derest staden icke fullgjorde detta föreläggande, skolan komme att flyttas från Göteborg. Sedan Göteborgs stadsfullmägtige i anledning häraf fått yttra sig i ärendet och dervid anhållit, att marinförvaltningens hemställan icke måtte bifallas, hade Kongl. Maj:t den 31 maj 1878 förklarat, bland annat, att Göteborgs stad, på grund af dess jemlikt kongl. brefvet den 7 april 1841 gjorda åtagande, icke kunde tillförbindas att anskaffa erforderligt utrymme för skolan utöfver hvad nuvarande lokal erbjöde; hvarjemte Kongl. Maj:t föreskrifvit, att tills vidare högst 170 elever finge i skolan intagas.

Hvad i detta ärende förekommit hade synts komiterade utvisa, att en minskning af navigationsskolornas antal skulle medföra rätt betydliga svårigheter i fråga om anskaffande af lokaler för undervisningens meddelande — svårigheter, hvilka möjligen kunde leda derhän, att staten nödgades öfvertaga åtminstone någon del af kostnaden för anskaffning af ifrågavarande lokaler.

Den nuvarande anordningen med ett större antal navigationsskolor, spridda kring våra vidsträckta kuster, syntes också medföra åtskilliga beaktansvärda fördelar. De ynglingar och unge män, som sökte inträde vid navigationsskolorna, vore i de flesta fall föga bemedlade, och det vore med afseende härå för dem en gifven fördel, ej mindre att en skola funnes ej långt från hemorten, än äfven att skolor funnes i smärre städer med billiga lefnadskostnader. Men hvad komiterade i detta sammanhang särskildt ville betona vore det intresse för sjömansyrket, som tillvaron af en navigationsskola, synnerligen i en mindre stad, framkallade och underhölle hos den omgifvande traktens yngre manliga befolkning. I en tid, då man måste lägga mycken vigt på att för sjöfartsnäringens utöfvande skaffa dugligt och tillräckligt fartygsbefäl, borde denna synpunkt vara förtjent af den största uppmärksamhet.

Såsom en af de väsentligaste fördelar, som skulle kunna vinnas genom minskning af navigationsskolornas antal, hade särskildt framhållits, att en verksammare inspektion derigenom skulle möjliggöras,

med deraf följande större likformighet beträffande undervisning och examensbetyg m. m. Detta onekligen mycket vigtiga behof kunde dock, enligt komiterades tanke, mycket väl tillgodoses äfven utan minskning af skolornas antal. Ett steg till underlättande af inspektionen hade redan tagits genom kungörelsen den 25 september 1896, i hvilken meddelades ändrade bestämmelser rörande tiden för läsårets början och för examina i syfte att göra det möjligt för inspektören att närvara vid alla examina i navigationsskolorna. Uti det förslag, som komiterade nu öfverlemnade, hade också införts flera bestämmelser, hvilka afsåge att göra inspektionen fullt effektiv.

Slutligen hade komiterade erinrat, hurusom den behandling, som 1888 års komités förslag om indragning af tre uppgifna skolor undergått, syntes utvisa, att meningarna i ämnet, åtminstone då det blefve fråga om särskilda skolor, då varit synnerligen delade.

Af sålunda anförda skäl hade komiterade icke kunnat tillstyrka vidtagande af någon åtgärd för indragning af en eller flera bland nu befintliga navigationsskolor.

Mot hvad komiterade sålunda anförde hade marinförvaltningen, som den 17 oktober 1899 afgifvit infordradt utlåtande öfver komiterades förslag, icke funnit något att erinra; och ansåge departementschefen sig på grund af hvad sålunda förekommit icke heller böra ifrågasätta indragning af någon bland de nu befintliga navigationsskolorna.

Antalet vid navigationsskolorna inskrifna hade, enligt från marinförvaltningen lemnade uppgifter, utgjort:

Under läsåret	I navigationsafdelning			I maskinistafdelning		
	elever.	privatister.	summa.	elever.	privatister.	summa.
1892—1893	297	14	311	123	12	135
1893—1894	294	34	328	102	9	111
1894—1895	282	42	324	97	12	109
1895—1896	352	33	385	95	5	100
1896—1897	374	97	471	111	10	121
1897—1898	405	75	480	148	8	156
1898—1899	399	44	443	178	23	201

Komiterades förslag till förnyadt reglemente berörde endast i jemförelsevis få punkter skolornas organisation. För dessa punkter ville departementschefen nu redogöra.

För närvarande funnes maskinistafdelning endast vid skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Komiterade hade föreslagit inrättande af maskinistafdelning vid ytterligare en skola, nemligen den i Hernösand. Behofvet af denna åtgärd framginge — enligt hvad komiterade yttrat — deraf, att tilloppet af elever inom maskinistafdelningen vid skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö vore större, än hvad som med hänsyn till lokaler och lärarekrafter syntes vara förenligt med undervisningens ordentliga bedrifvande, och det hade vid en hvar af sistnämnda skolor inträffat, att så många sökande varit anmälda till inträde i maskinistafdelningen, att icke alla kunnat mottagas. Enligt hvad komitén inhemtat mötte ingen svårighet mot att inom den åt navigationsskolan i Hernösand upplåtna byggnad anordna lokal för en maskinistafdelning.

Komiterade hade vidare, med anledning af framställningar såväl från inspektören för navigationsskolorna i hans berättelse för läsåret 1896—1897 som ock från andra håll, föreslagit, att elektricitetslära måtte upptagas såsom särskildt läroämne, hvilket, enär skötseln af de elektriska maskinerna i allmänhet plägade anförtros åt maskinisterna å ångfartyg, der sådana maskiner förekomme, syntes böra förläggas till maskinistafdelningen. Då det icke i allmänhet kunde förutsättas, att endera af de båda öfriga extra lärarne vid maskinistafdelningen skulle ega kompetens att meddela undervisning i detta nya läroämne, hade komiterade ansett en särskild extra lärarebefattning böra för detsamma upptagas.

Det i nu gällande stat för navigationsskolorna upptagna anslag å 3,000 kronor »till extra lärarekrafter vid behof efter Kongl. Maj:ts bestämmande» hade komiterade ansett dels kunna ställas till marinförvaltningens förfogande, dels ock böra, enär det under senare tiden vid flera tillfällen visat sig otillräckligt, till beloppet något höjas.

Komiterade hade framhållit, att, enligt hvad de inhemtat, statsanslaget till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande äfvensom till reparationer, ved, ljus m. m. på senare tider visat sig i allmänhet så otillräckligt, att, äfven med anlitande af skolornas enskilda medel, behofvet icke kunnat på ett tillfredsställande sätt fyllas, hvarförutom införandet af elektricitetslära såsom läroämne utan tvifvel komme att ytterligare öka behofvet af undervisningsmateriel vid de skolor, der maskinistafdelning funnes.

Slutligen hade komiterade i fråga om aflöningsförhållandena för den i staten för navigationsskolorna upptagna personal anfört, dels att det till inspektören utgående arfvode af 1,500 kronor förefölle att vara väl knappt, synnerligen om, såsom komiterade föreslagit, det blefve honom ålagdt att i regel besöka alla navigationsskolor hvarje år samt, såvidt möjligt, närvara vid alla examina i dessa skolor, dels ock att det arfvode, som tillagts extra läraren i ångmaskinlära vid maskinistafdelning, icke syntes stå i rätt förhållande till de fordringar, som ställdes på denne lärare beträffande såväl behörighet som tjenstgöring, hvarför det syntes böra tagas i öfvervägande, om icke detta arfvode borde i någon mån höjas.

I sitt ofvannämnda, den 17 oktober 1899 afgifna utlåtande öfver komiterades förslag hade marinförvaltningen anfört, bland annat, följande.

I betraktande af de många olycksfall, som timade inom sjömansyrket, ansåge marinförvaltningen högeligen önskvärdt, att eleverna i sjökaptensklassen finge genomgå en kurs i helso- och förbandslära under ledning af derför särskildt anställd extra lärare. Helt visst skulle i många fall ombord å fartyg lif och lem kunna räddas, om redan vid olyckstillfället sakkunnig person vore till hands.

I komiterades uttalanden angående önskvärdheten af höjning af inspektörens och extra lärarnes i ångmaskinlära vid maskinistafdelning arfvoden samt ökning af anslagen till extra lärarekrafter och till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande m. m. kunde marinförvaltningen för egen del icke annat än på det lifligaste instämma. Vidkommande särskildt det i nu gällande stat för navigationsskolorna uppförda anslag till extra lärarekrafter hade marinförvaltningen genom kongl. bref den 22 nästförutgångna september fått sig anbefaldt att taga i öfvervägande, huruvida icke anslaget lämpligen borde höjas. Vid det förhållande, att ifrågavarande anslag för närvarande utginge endast med 3,000 kronor för år, under det att till extra lärarekrafter vid navigationsskolorna utbetalts år 1897 3,591 kronor 67 öre och år 1898 5,275 kronor, samt för täckande af den derigenom uppkomna bristen måst anlitas femte hufvudtitelns allmänna besparingar, ansåge marinförvaltningen, att ökning af anslaget vore af behofvet ovilkorligen påkallad; och syntes ökningen ej kunna sättas lägre än till 3,000 kronor.

Hvad anginge de i navigationsskolornas år 1890 tillkomna stat för närvarande upptagna anvisningar till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande m. m. eller de s. k. expensmedlen, hade dessa efter tillkomsten af denna stat visat sig vid en del skolor

vara otillräckliga, medan desamma vid andra skolor visat sig, med tillhjelp af de influtna terminsafgifterna, motsvara behofvet och vid några skolor medgifva något mindre belopps reserverande enligt § 34 mom. 1 i gällande reglemente för skolorna. Af detta förhållande skulle kunna synas, som borde hela det för ifrågavarande utgifter beräknade medelsbeloppet i staten upptagas i en summa för att årligen fördelas mellan skolorna i mån af hvarderas behof. Men då sådant torde komma att verka förlamande på direktionernas och föreståndarnes intresse att om möjligt handhafva dessa medel så, att någon besparing deraf för kommande år kunde vinnas, ansåge marinförvaltningen den nuvarande anordningen att i stat för hvarje skola upptaga ett visst belopp för ifrågavarande ändamål böra bibehållas, för så vidt anginge de skolorna för närvarande anvisade beloppen.

Utom för navigationsskolan i Hernösand, för hvilken med afseende å den föreslagna utvidgningen af skolan syntes böra anvisas samma expensmedelsbelopp som för öfriga fullständiga skolor och för hvilken alltså skulle i stat upptagas en ökning af 150 kronor uti dessa medel, hade marinförvaltningen beräknat följande ökningar deri vara erforderliga.

Till mötande af de från en del skolor årligen framstälda kraf på förstärkning af expensmedlen ansåge, med ledning af de senare årens erfarenhet, marinförvaltningen erfordras i medeltal årligen kr. 700: —

Af det föreslagna införandet af två nya läroämnen, nemligen vid fyra skolor elektricitetslära och vid alla skolor helso- och förbandslära, följde behof af ökad undervisningsmateriel, hvarför marinförvaltningen beräknat såsom erforderligt

för elektricitetslära 150 kronor vid hvarje skola eller för fyra skolor ..... » 600: —

och för helso- och förbandslära 100 kronor vid hvarje skola, tillhopa ..... » 1,000: —

Summa kronor 2,300: —

hvilket belopp marinförvaltningen emellertid, med hänsyn till svårigheten att på förhand noga beräkna hvad som deraf kunde för hvarje skola vara erforderligt, ansåge böra ställas till Kongl. Majts disposition, att i mån af behof för skolorna användas till bestridande af utgifter af ifrågavarande slag

Med anledning af hvad nu anförts skulle, för den händelse föreslagna ändringar och tillägg till reglementet vunne bifall, här nedan upptagna förhöjning i anslaget till navigationsskolorna blifva erforderlig, nemligen:

ökning i arfvodet till inspektören	kr.	1,000: —
» » » » 1 extra lärare i ångmaskinlära i maskinistafdelningen vid navigationsskolan i Stockholm	»	300: —
» » » » 1 d:o i Göteborg	»	300: —
» » » » 2 extra lärare, den ene i ångmaskinlära, den andre i matematik i maskinistafdelningen vid navigationskolan i Malmö	»	600: —
arfvode till 2 d:o i d:o vid skolan i Hernösand	»	3,600: —
ökning i arfvodet till föreståndaren vid skolan i Hernösand	»	500: —
arfvode till 4 extra lärare, à 600 kronor, i elektricitetslära vid skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hernösand	»	2,400: —
arfvode till 10 extra lärare, à 200 kronor, i helso- och förbandslära i sjökaptensklassen vid samtliga navigationsskolorna	»	2,000: —
ökning i anslaget till extra lärarekrafter	»	3,000: —
» » » » instrument, kartor, böcker, ved, ljus m. m. för skolan i Hernösand	»	150: —
» » » » Kongl. Maj:ts disposition	»	2,300: —
Summa förhöjning	kronor	16,150: —

Marinförvaltningen ansåge sig vidare böra framhålla önskvärdheten af att ett tredje ålderstillägg af 500 kronor efter 15 års väl vitsordad tjenstgöring kunde tilldelas föreståndarne vid de skolor, der maskinistafdelning funnes. Derigenom skulle åt dessa föreståndare, hvilka icke kunde vinna vidare befordran inom det kall, de valt, beredas en väl behöflig ökning i aflönings- och pensionsförmåner. De förra uppginge nu efter 10 års tjenstgöring till högst 4,300 kronor, och pensionen utginge med högst 2,800 kronor. Vid inträdet i pensionsåldern skulle, så framt ett tredje ålderstillägg beviljades åt föreståndarne vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hernösand, pensionen kunna komma att uppgå till 3,300 kronor, eller ett belopp, som ej alltför mycket understege det pensionsbelopp, som utginge till lektorer vid rikets allmänna läroverk.

Föreståndarne vid de sex öfriga navigationsskolorna hade utsigt att möjligen blifva förflyttade till någon af de s. k. fullständiga skolorna och att på sådant sätt ernå förbättrade löneinkomster och större pensioner, hvarför enligt marinförvaltningens förmenande ett tredje ålderstillägg för dessa icke vore af behofvet påkalladt.

På grund af det sålunda anförda och då förslaget om ett tredje ålderstillägg för en del navigationsskoleföreståndare icke behöfde föranleda ökning af anslaget till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart, hvilket vore förslagsanslag, hade marinförvaltningen hemstält om aflåtande af proposition till Riksdagen derom, att, med godkännande af förslag till stat för navigationsskolorna, Riksdagen måtte bevilja en förhöjning i ordinarie anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart med 16,150 kronor, eller från 86,150 kronor till 102,300 kronor.

Vid marinförvaltningens förslag har departementschefen funnit sig böra göra följande erinringar.

Den af marinförvaltningen med hänsyn till införandet af läroämnet helso- och förbandslära beräknade ökningen i utgifter, 100 kronor för hvarje skola, syntes väl hög och borde kunna begränsas till 50 kronor för hvarje skola, i följd hvaraf det i statsförslaget till Kongl. Maj:ts disposition upptagna belopp kunde minskas med 500 kronor.

Med hänsyn till hvad marinförvaltningen anfört rörande de belopp, som under åren 1897 och 1898 måst anvisas till extra lärarekrafter, borde höjningen i anslaget för detta ändamål kunna inskränkas till 2,500 kronor.

På sätt komiterade erinrat ankomme det på de städer, inom hvilka navigationsskolor inrättades, att, efter åtagande, på egen bekostnad för ifrågavarande skolor anskaffa och framgent underhålla tjenliga byggnader, hvaruti borde finnas såväl tillräckligt utrymme för skolans särskilda afdelningar, bok- och instrumentaliesamlingar som ock passande boställsrum för föreståndaren. Hvad nu beträffade förslaget om inrättande af maskinistafdelning vid navigationsskolan i Hernösand, der hittills endast funnits navigationsafdelning, hade visserligen direktionen för skolan i en vid marinförvaltningens utlåtande i ämnet fogad skrifvelse meddelat, att i den åt navigationsskolan i nämnda stad upplåtna byggnad funnes tillräckligt utrymme jemväl för en maskinistafdelning; men försigtigheten syntes dock bjuda, att, innan beslut fattades om inrättande af en maskinistafdelning derstädes, från stadsfullmägtige i Hernösand erhölles uttryckligt förklarande, att staden vore villig att upplåta och för

framtiden underhålla tjenlig lokal äfven för maskinistafdelning i nämnda stad.

Sedan marinförvaltningens utlåtande den 22 sistlidne december inkommit till sjöförsvarsdepartementet, hade departementschefen anmodat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesternorrlands län att från stadsfullmägtige i Hernösand inhemta yttrande i berörda afseende; men sådant yttrande hade den 13 januari ännu icke inkommit. Emellertid syntes denna omständighet icke böra hindra aflåtande af proposition i ämnet till Riksdagen.

För utskottet har under Riksdagens lopp företetts en från stadsfullmägtige i Hernösand till sjöförsvarsdepartementet inkommen förbindelse att för den föreslagna maskinistafdelningen vid dervarande navigationsskola, i händelse nämnda afdelning komme till stånd, uti den nuvarande navigationsskolebyggnaden upplåta och för framtiden underhålla fullt tjenlig lokal.

Kongl. Maj:ts förevarande framställning, hvilken berör förhållanden, som för den svenska sjöfartens gynsamma utveckling äro af stor betydelse, har utskottet funnit sig böra i allt väsentligt tillstyrka. Dock har utskottet ansett, att det föreslagna tredje ålderstillägget för föreståndarne vid de med maskinistafdelning försedda navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hernösand icke torde vara erforderligt, enär nämnda föreståndare, enligt hvad utskottet inhemtat, vid sidan af föreståndarebefattningen utöfva annan med aflöningsförmåner förenad verksamhet. Utskottet har icke heller kunnat finna den föreslagna ökningen med 1,000 kronor i arfvodet till inspektören, hvilket arfvode nu utgår med 1,500 kronor, vara af omständigheterna med nödvändighet påkallad. Anslagsökningen skulle enligt utskottets förslag kunna begränsas till 14,150 kronor.

Med anledning af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Riksdagen må,

dels med godkännande af förändrad stat för navigationsskolorna i riket af den lydelse bilagan n:o 10 vid detta utlåtande utvisar, i riksstaten för år 1901 höja anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart från 86,150 kronor med 14,150 kronor till 100,300 kronor;

dels ock medgifva, att den nya staten må tillämpas jemväl å nuvarande tjensteinnehafvare vid navigationsskolorna.

Öfriga ordinarie anslag.

Angående öfriga ordinarie anslag. [9.]

8:o. Beträffande öfriga ordinarie anslag, som i riksstaten för innevarande år finnas å femte hufvudtiteln uppförda, har Kongl. Maj:t icke föreslagit någon annan ändring, än att, för jemnande af hufvudtitelns slutsumma, förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., nu utgörande 47,019 kronor, måtte höjas med 65 kronor till 47,084 kronor.

Utskottet hemställer,

att samtliga de ordinarie anslagen under denna hufvudtitel, hvilka här ofvan icke blifvit särskildt omförmälda, må i 1901 års riksstat upptagas till oförändrade belopp, dock att anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. må få till beloppet jemkas i den mån, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderligt.

Extra anslag.

Nyanskaffning af krigsfartygsmateriel.

Angående anslag till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel. [10.]

9:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel i punkten 10 föreslagit Riksdagen, att af det anslag å 13,200,000 kronor, som af 1899 års Riksdag beviljats till anskaffning af ny krigsfartygsmateriel, anvisa på extra stat för år 1901 återstående 7,823,500 kronor.

Till stöd för denna framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 68—72) anfört följande.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 september 1899 hade marinförvaltningen i fråga om extra anslag till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel hemstält, att Kongl. Maj:t behagade föreslå 1900 års Riksdag att, till anskaffning af ny krigsfartygsmateriel, dels af det utaf 1899 års Riksdag beviljade anslag å 13,200,000 kronor anvisa på extra stat för år 1901 återstående 7,823,500 kronor, dels ock ytterligare bevilja 2,076,000 kronor och deraf å extra stat för år 1901 anvisa 1,638,000 kronor samt att till täckande af återstående medelsbehofvet för anskaffning af torpedbåten Komet bevilja ett extra ordinarie anslag å 103,424 kronor 30 öre.

Hvad först anginge *det af 1899 års Riksdag beviljade anslaget å 13,200,000 kronor* till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel erinrade departementschefen derom, att Kongl. Maj:t den 29 september 1899 antagit anbud å leverans af tre nya 1:a kl. pansarbåtar, hvilkas anskaffande, sedan infordrade leveransanbud inkommit, beräknats medföra en sammanlagd kostnad af 14,597,172 kronor. I denna kostnad inginge icke den utgift af omkring 1,122,000 kronor, som erfordrades för en andra utredning af torpeder och artilleriammunition till dessa fartyg. En sådan andra utredning inginge ej heller i den kostnadsberäkning, som med hänsyn till anskaffande af tre nya 1:a kl. pansarbåtar af marinförvaltningen framlagts i dess skrifvelse den 16 september 1898 angående utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1900 och som upptagits i den reservation till statsutskottets utlåtande angående femte hufvudtiteln vid 1899 års riksdag, hvilken föranledt ifrågavarande anslags beviljande. Följaktligen måste medel framdeles

af Riksdagen begäras för täckande af återstående anskaffningskostnaden för ifrågavarande tre 1:a kl. pansarbåtar och deras förseende med en andra utredning af torpeder och artilleriammunition. Anslag för sådan andra utredning borde emellertid icke behöfva äskas förrän år 1901, och det belopp, som i öfrigt erfordrades för fullbordande af de tre nya pansarbåtarna, kunde ännu icke med full noggrannhet uppgifvas. Följaktligen syntes någon framställning med anledning af nu omförmälda förhållanden icke böra göras till innevarande års Riksdag.

I sammanhang härmed erinrade departementschefen, att, enligt hvad marinförvaltningen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 18 maj 1899 anmält, kostnaden för de krigsfartyg, nemligen två 1:a kl. pansarbåtar, fyra torpedkryssare och sex 1:a kl. torpedbåtar, för hvilkas anskaffande de af Riksdagen för åren 1897 och 1898 anvisade extra anslag å tillhopa 11,780,000 kronor varit afsedda, med omkring 530,000 kronor (omkring 4,5 proc.) öfverstigit sistnämnda anslagsbelopp. Jemväl denna af höjda materialpriser och arbetslöner föranledda brist, som enligt Kongl. Maj:ts beslut den 9 sistlidne juni fått af marinförvaltningen täckas med omhänderhafvande medel, borde, sedan den blifvit till siffran känd, hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Lika med marinförvaltningen ansåge departementschefen, att hos innevarande års Riksdag borde begäras anvisande på extra stat för år 1901 af återstoden af det år 1899 beviljade anslaget å 13,200,000 kronor till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel, eller 7,823,500 kronor.

Härutöfver hade marinförvaltningen föreslagit, att för nyanskaffning af krigsfartygsmateriel måtte äskas ett belopp af 2,076,000 kronor. Enligt marinförvaltningens förslag skulle detta belopp afses till anskaffande dels af en torpedbåtförstörare, hvarför kostnaden beräknats till 1,200,000 kronor, dels af två 1:a kl. och två 2:a kl. torpedbåtar för en beräknad kostnad af tillhopa 876,000 kronor, i hvilka kostnadsberäkningar jemväl inginge två utredningar torpeder och artilleriammunition för hvarje fartyg.

På senaste tiden hade man i åtskilliga främmande mariner infört en fartygstyp, uteslutande afsedd för spaningstjenst samt till att jaga och förstöra torpedbåtar. Åt denna typ, som i den engelska marinen fått benämningen *torpedbåtförstörare*, hade man, i öfverensstämmelse med dess ändamål, sökt gifva den största möjliga fart, ända till öfver 30 knop. En sådan hastighet kunde emellertid icke uppnås utan att afstå från att gifva fartyget pansarskydd och kraftigare bestyckning samt från att förlägga maskineriet under fartygets vattenlinie. Från dessa fördelar hade man vid konstruerandet af svenska flottans torpedkryssare, hvilka delvis

varit afsedda för sådan tjenst, som departementschefen nyss antydt, icke kunnat afstå, enär hänsyn måst tagas äfven till andra ändamål. I följd häraf kunde sistnämnda fartyg, hvilkas konstruktion uppgjorts och hvilkas anskaffande beslutats, innan berörda nya fartygstyp framträdt, uppenbarligen icke med samma framgång som en fullt modern torpedbåtförstörare fylla den sistnämndas särskilda uppgifter.

Med afseende å dessa förhållanden hade departementschefen i skrifvelse den 12 juni 1899 anmodat marinförvaltningen att inkomma med yttrande, huruvida marinförvaltningen ansåge skäl föreligga att anskaffa åtminstone *en* sådan torpedbåtförstörare, samt med uppgift å ungefärliga kostnaden och anskaffningstiden för såväl fartyget som ock två utredningar torpeder och ammunition för detsamma. Med anledning häraf hade marinförvaltningen i skrifvelse den 29 sistlidne september — med uttalande, att flottans behof af torpedkryssare af hittills tillämpad typ syntes vara fyldt genom fullbordandet af de två nu under byggnad varande — anfört, att det inför de alltjemt stegrade anspråk på fart, som i främmande flottor blifvit tillgodosedda på såväl avisofartyg som torpedbåtar, syntes vara en nödvändighet att vid byggande af de lättare fartyg, hvaraf flottan ännu hade behof, skilja det egentliga avisofartygets uppgift från kryssarens samt att i fråga om fartyg, afsedda till spaningstjenst och till att förhindra egna skärgårdars undersökning af fiendtliga torpedbåtar, lägga hufvudsaklig vigt vid farten. I sådant syfte hade det synts marinförvaltningen, som om de hufvudsakligen i den engelska flottan införda s. k. torpedbåtförstörare, hvilka vid utförda eskaderöfningar visat sig så sjödugliga, att de äfven i Atlanten befunnits lämpliga för spaningstjensten, jemväl skulle lämpa sig synnerligen väl för våra förhållanden. Sedan marinförvaltningen fördenskull införskaffat uppgifter å kostnaden för dessa torpedbåtförstörare och deraf funnit, att ett fartyg af detta slag, som vore i stånd att göra 31 knops fart och som syntes böra beställas utomlands, förutom bestyckning och utredning af torpeder samt ammunition m. m., betingade ett pris af 1,002,650 kronor, hvartill borde läggas dels 45,000 kronor för bestyckningen, som borde utgöras af 6 st. 57 mm. snabbskjutande kanoner, dels ock 152,350 kronor för 2 st. torpedtuber och 2 utredningar torpeder och artilleriammunition samt för inventarier, besigtningsresor och hemtransport, eller sammanlagdt 1,200,000 kronor, hade marinförvaltningen ansett, att hos Riksdagen borde äskas medel till anskaffande af en torpedbåtförstörare.

Med hänsyn till den stora vigten deraf, att den svenska flottan erhölle ett snabbgående, lättare fartyg för spaningstjenst och oskad-

liggörande af fiendtliga torpedbåtar, och då den af marinförvaltningen omförmälda fartygstypen förträffligt egnade sig för detta ändamål, syntes det departementschefen visserligen önskvärdt, att medel för anskaffande af ett dylikt fartyg kunde så snart som möjligt beredas; men på det att jemväl andra behof måtte kunna genom anslag för år 1901 behörigen tillgodoses, vore det nödvändigt att till ett kommande år uppskjuta äskandet af anslag för ifrågavarande ändamål.

Beträffande flottans tillgång på *torpedbåtar*, hvilkas antal enligt den byggnadsplan, som framlagts af 1892 års komité för afgifvande af förslag angående förändringar i afseende på sjökrigsmaterielen m. m., borde vid utgången af år 1901 uppgå till 24 af 1:a och 16,5 af 2:a klass, hade marinförvaltningen anfört, att om vidare anskaffning ej egde rum utöfver det antal, hvartill medel nu vore beviljade, skulle vid sistnämnda tidpunkt flottan komma att förfoga öfver blott 15 st. 1:a och 11 st. 2:a kl. torpedbåtar. För att påskynda kompletteringen af hvad som ännu bruste i fråga om denna vigtiga del af vår sjökrigsmateriel, hade marinförvaltningen derför ansett nödvändigt att af nästa Riksdag för nybyggnad af 2 st. 1:a kl. och 2 st. 2:a kl. torpedbåtar med två utredningar för hvardera af ammunition och torpeder, hvarför kostnaden beräknats utgöra

för 2 st. 1:a kl. torpedbåtar	à kr. 263,000: —	kr. 526,000: —
» 2 » 2:a » »	à » 175,000: —	» 350,000: —,
äska ett extra ordinarie anslag af		kr. 876,000: —,

deraf för år 1901 borde anvisas hälften med kronor 438,000: —.

Ehuru det äfven enligt departementschefens åsigt skulle vara önskvärdt, att anslag till byggande af torpedbåtar kunde för år 1901 beviljas, funne departementschefen sig dock af hänsyn till andra anslagsbehof icke kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att till 1900 års Riksdag aflåta proposition om anslag till anskaffande af nya torpedbåtar. Ett uppskof härmed syntes så mycket mindre kunna medföra någon olägenhet, som flottans båda varf, der torpedbåtar, enligt hvad erfarenheten visat, med största fördel för kronan kunde byggas, icke före 1901 års utgång skulle kunna sätta en ny torpedbåt på stapeln, upptagna som de vore af byggandet af de fyra torpedbåtar, till hvilkas anskaffning 1899 års Riksdag anvisat medel.

Slutligen hade marinförvaltningen under rubriken »nyanskaffning af krigsfartygsmateriel» erinrat derom, att genom kongl. bref den 5 juli 1895 anbefalts byggande af en 1:a kl. torpedbåt, *Komet*, dervid föreskrifvits, att för ändamålet skulle användas af allmänna försvars-

föreningen öfverlemnade medel samt att hvad derutöfver erfordrades skulle af marinförvaltningen utbetalas af omhänderhafvande medel och framdeles till ersättande anmälas. Kostnaden för denna torpedbåt hade, enligt hvad marinförvaltningen upplyste, utgjort 243,424 kronor 30 öre, hvilket belopp med 103,424 kronor 30 öre öfverstege det af allmänna försvarsföreningen inlevererade beloppet 140,000 kronor och med 12,618 kronor 30 öre den i förenämnda kongl. bref beräknade kostnaden 230,806 kronor. Sistnämnda öfverskjutande utgift vore hufvudsakligen att tillskrifva de särdeles dryga utgifterna för besigtning af båten och dess öfverförande till Sverige, hvilka uppgått till sammanlagdt 12,295 kronor 60 öre. På grund häraf hade marinförvaltningen ansett medel till betäckande af nyssnämnda, af omhänderhafvande medel förskjutna belopp 103,424 kronor 30 öre nu böra äskas.

Den af marinförvaltningen föreslagna åtgärden syntes emellertid departementschefen icke böra vidtagas, förr än en för närvarande pågående rättegång mellan Kongl. Maj:t och kronan, å ena, och sterbhusdelegarne efter aflidne gymnastikföreståndaren Carl Martin Edholm, å andra sidan, angående ett af den sistnämnde i lifstiden upprättadt testamente, blifvit genom lagakraftegande dom afgjord. Genom nämnda testamente hade nemligen bemälde Edholm förordnat, att en del af hans qvarlåtenskap skulle tillfalla Sveriges sjöförsvar, och derest den af hans sterbhusdelegare väckta klandertalan å testamentet blefve ogillad, skulle för Sveriges sjöförsvar erhållas ett belopp, hvarmed antagligen en icke obetydlig del af ifrågavarande kostnad kunde betäckas. Med afseende härå kunde departementschefen icke tillstyrka, att någon åtgärd i anledning af marinförvaltningens sistberörda framställning nu vidtoges.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må af det anslag å 13,200,000 kronor, som af 1899 års Riksdag beviljades till anskaffning af ny krigsfartygsmateriel, anvisa på extra stat för år 1901 återstående 7,823,500 kronor.

Försättande i fullt tidsenligt skick af 1:a kl. pansarbåtarna Svea, Göta och Thule.

10:o. Under punkten 11 af denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att af det till försättande i fullt tidsenligt skick af 1:a kl. pansarbåtarna Svea, Göta och Thule beviljade anslag å

Angående anslag för detta ändamål. [11.]

4,920,000 kronor anvisa på extra stat för år 1901 återstående 2,420,000 kronor.

Departementschefen har beträffande denna framställning, med erinran hurusom till försättande i fullt tidsenligt skick af 1:a kl. pansarbåtarna Svea, Göta och Thule 1899 års Riksdag beviljat ett anslag af 4,920,000 kronor och deraf på extra stat för innevarande år anvisat 2,500,000 kronor, anfört, att för ändringsarbetenas oafbrutna bedrifvande borde, på sätt marinförvaltningen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 sistlidne september anfört, återstoden 2,420,000 kronor för år 1901 anvisas.

De särskildt utsedda personer, hvilka afgifvit det förslag till ändring af ifrågavarande pansarbåtar, som lagts till grund för Kongl. Maj:ts framställning i ämnet till 1899 års Riksdag, hade, enligt hvad departementschefen vidare erinrat, förordat, bland annat, att å en hvar af de tre pansarbåtarna skulle borttagas 2 st. 25 cm. kanoner med lavettage samt rörliga torn för att öfverlemnas till fasta försvaret. Marinförvaltningen hade emellertid ansett, att den ena af dessa 25 cm. kanoner borde bibehållas å hvartdera fartyget, och i enlighet härmed hade beräkningarna för de föreslagna anordningarnas genomförande uppgjorts. Sedermera hade det dock lyckats träffa sådana anordningar, att såväl samtliga ifrågavarande sex 25 cm. kanoner med tillhörande torn, lavettage m. m. som ock de 8 st. 15 cm. kanoner med lavettage, hvilka vore afsedda att borttagas från Göta och Thule, funne särdeles god användning för Karlskrona fästning i stället för de 15 cm. och 24 cm. kanoner, hvilka eljest skolat för denna fästning nyanskaffas. Härigenom kunde det ursprungligen framstälda förslaget att bestycka en hvar af nämnda tre pansarbåtar med en 21 cm. kanon, hvilken vore mera snabbskjutande än 25 cm. kanonen, genomföras samt sådan minskning åstadkommas i kostnaderna för bestyckningen af Karlskrona fästning, att utsigt förefunnes, att det af dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i hans anförande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1899 derför beräknade belopp skulle blifva tillräckligt, ehuru materialpris och arbetslöner sedermera betydligt stigit.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må af det till försättande i fullt tidsenligt skick af 1:a kl. pansarbåtarne Svea, Göta och Thule beviljade anslag å 4,920,000 kronor anvisa på extra stat för år 1901 återstående 2,420,000 kronor.

Ändring af 2:a kl. pansarbåtarna Thordön och Tirfing.

11:o. Kongl. Maj:t har under punkten 12 föreslagit Riksdagen att till ändring af 2:a kl. pansarbåtarna Thordön och Tirfing bevilja ett anslag af 660,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa 100,000 kronor. Angående anslag för detta ändamål. [12.]

I fråga om denna framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 73—75) anfört följande.

Uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 sistlidne september hade marinförvaltningen beträffande 2:a kl. pansarbåtarna Thordön och Tirfing anfört, att dessa fartyg ännu syntes vara synnerligen lämpliga för positionsförsvar och särskildt såsom stöd för försvaret af Karlskrona fästning vid afvisande af anfall från vare sig sjö- eller landsidan, hvarvid i förra fallet deras förnämsta betydelse låge deruti, att de, äfven efter fästningsartilleriets eventuella tystande, kunde påräknas till skydd för minlinierna och mot inträngande torpedbåtar, men äfven deruti, att de kunde försvåra på öarna möjligen landsatta truppers sammandragning och rörelser. Vid afvärjande af anfall mot Karlskrona från landsidan skulle pansarbåtarnas roll likaledes blifva att söka hindra truppers sammandragning och rörelser i kustens omedelbara närhet samt att understödja befästningarna.

För de nu angifna ändamålen borde pansarbåtarna ega ett så talrikt snabbskjutande artilleri som möjligt samt elektriska strålkastare.

Marinförvaltningen, som ansett ifrågavarande pansarbåtars nu antydda uppgifter vara af den vigt, att fartygen borde användas i angifven rigtning, hade låtit uppgöra förslag till deras ändring, omfattande *dels* 24 cm. kanonernas utbytande mot 2 st. 12 cm. snabbskjutande kanoner m/94 samt tornets flyttande något föröfver, *dels* de två 25 mm. fyrpipiga kulsprutornas utbytande mot, å Thordön 8 st. 47 mm. snabbskjutande kanoner m/95 och å Tirfing 8 st. 57 mm. snabbskjutande kanoner, så uppställda, att en jemn eld åt alla sidor kunde erhållas, *dels* uppställande af strålkastare å hvarje fartyg, *dels ock* i öfrigt de af uppgjorda ritningar framgående förändringar, som kräfdes för ammunitionstillförselns tillfredsställande anordnande, ökadt däcksskydd m. m.

De föreslagna strålkastarna erhölles från pansarbåtarna Svea och Göta, sedan dessa undergått den förändring, som för dessas försättande i fullt tidsenligt skick komme att företagas. De för Thordöns och

Tirfings förändring erforderliga 12 cm. snabbskjutande kanonerna m 94 erhölles från pansarbåten Sveas bestyckning. De till uppställning å Thordön föreslagna 47 mm. snabbskjutande kanonerna m 95 syntes lämpligast böra tagas från torpedbåtarna Komet, Blixt, Meteor och Stjerna och å dessa båtar ersättas med 37 mm. snabbskjutande kanoner m 98, hvarigenom torpedbåtarnas bestyckning blefve mera enhetlig, än nu vore fallet. De för Tirfings bestyckning föreslagna 57 mm. snabbskjutande kanonerna vore afsedda att nyanskaffas.

Den beräknade kostnaden för nu föreslagna ändring uppginge till 200,000 kronor per pansarbåt eller för båda fartygen till sammanlagdt 400,000 kronor. Härtill komme artillerikostnaden jemte kostnaden för två ammunitionsutredningar, beräknadt till sammanlagdt 260,000 kronor. Till ändring af två 2:a kl. pansarbåtar skulle alltså erfordras in alles 660,000 kronor, deraf för år 1901 hälften borde anvisas.

I sitt nuvarande skick vore, enligt departementschefens åsigt, ifrågavarande, åren 1866 och 1867 fullbordade fartyg utan egentligt stridsvärde, och det måste betecknas såsom misshushållning att längre påkosta dem något underhåll, om de ej moderniserades. Beslut måste derför så snart som möjligt fattas, huruvida de borde ändras eller såsom stridsfartyg utrangeras.

Otvifvelaktigt skulle dessa fartyg, så ombestyckade som marinförvaltningen föreslagit, kunna göra särdeles god tjenst under sådana förhållanden, då högre fart ej erfordrades, d. v. s. vid flankering af minpositioner såväl i Karlskrona som i Stockholms och Göteborgs skärgårdar och vid försvar af Karlskrona. Med sitt i förhållande till fartygens storlek talrika och effektiva snabbskjutande artilleri skulle de blifva ett slags flytande batterier, som utan svårighet kunde förflyttas till hvilken punkt på kusten som helst.

De stora belopp, som måste begäras på extra stat för år 1901 till fullföljande af redan beslutade arbeten, nödgade emellertid till en sträng begränsning i fråga om anslag till nya arbeten. Beträffande det nu föreliggande förslaget vore det af största vigt att så snart som möjligt få afgjordt, huruvida medel för ändring af ifrågavarande fartyg kunde påräknas. Ett godkännande i princip af det framlagda förslaget genom beviljande af anslag för ändamålet vore derför mest önskvärdt, under det att den del af anslaget, som borde anvisas för år 1901, kunde inskränkas till hvad som erfordrades för att genast kunna företaga nödiga arbeten till förekommande af skrofvens och maskineriernas ytterligare

försämrande. Härför syntes ett belopp af 50,000 kronor för hvartdera fartyget vara tillräckligt.

Utskottet har af den i ärendet lemnade utredning samt af de upplysningar, som i öfrigt kommit utskottet till del, inhemtat, att, ehuru 33 à 34 år förflutit, sedan ifrågavarande pansarbåtar byggdes, de likväl icke befinna sig i sämre skick, än att de efter nu föreslagna reparationer och förbättringar å nyo kunna blifva fullt sjödugliga och ega bestånd i 25 à 30 år härefter. Då dertill kommer, att dessa båtar, hvilka nu äro utan egentligt stridsvärde, för jemförelsevis mindre betydande kostnader kunna förändras till att utgöra en vigtig och välbehöflig förstärkning i vårt kustförsvar, framför allt å sådana punkter, som icke äro skyddade af fasta befästningar, i det att de blifva ganska kraftigt bestyckade rörliga batterier, som kunna allt efter operationernas gång förflyttas till hotade ställen, har utskottet funnit det vara med god hushållning och klok omtanke om försvaret förenligt, att Riksdagen beviljar det af Kongl. Maj:t nu äskade anslaget.

Med anledning häraf hemställer utskottet,

att Riksdagen må till ändring af 2:a kl. pansarbåtarne Thordön och Tirfing bevilja ett anslag af 660,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa 100,000 kronor.

Artilleri- och torpedmateriel för fartygen m. m.

Angående anslag till artilleri- och torpedmateriel för fartygen m. m. [13, 14, 15.]

12:o. Kongl. Maj:t har under punkterna 13, 14 och 15 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen,

a) att till ammunition för stridsfartygen anvisa på extra stat för år 1901 återstoden af det utaf 1899 års Riksdag derför beviljade anslag med 315,000 kronor,

b) att till anskaffning af torpeder anvisa på extra stat för år 1901 återstoden af det utaf 1899 års Riksdag derför beviljade anslag med 91,900 kronor, äfvensom till försöksskjutning med torpeder bevilja 5,000 kronor, och således för anskaffning af torpeder m. m. å extra stat för år 1901 uppföra sammanlagdt 96,900 kronor; samt

c) att på extra stat för år 1901 bevilja till skjutförsök 15,000 kronor.

Departementschefen har beträffande denna fråga erinrat, hurusom sistlidna års Riksdag beviljat anslag till ammunition för stridsfartygen

å 630,500 kronor och till anskaffning af torpeder m. m. å 241,400 kronor samt anvisat för år 1900 af det förra beloppet 315,500 kronor och af det senare 149,500 kronor. Återstoden af de sålunda beviljade anslagen borde enligt hans åsigt anvisas för år 1901.

Till skjutförsök och inskjutning af kanoner hade under en följd af år å extra stat anvisats 10,000 kronor årligen. Denna fortfarande behöfliga anvisning hade marinförvaltningen ansett böra för år 1901, i anseende till de omfattande skjutförsök, hvilka måste blifva en följd af anskaffningen af delvis ny materiel, höjas till 15,000 kronor. I denna marinförvaltningens åsigt instämde departementschefen så mycket hellre, som försöken skulle företagas icke blott med pjeser af ny konstruktion och afsedda för röksvagt krut, utan ock med häftigare sprängämnen än de hittills uti ihåliga projektiler använda.

För anställande jemväl under år 1901 af de till torpedvapnets vidmagthållande och utveckling erforderliga försöksskjutningar hade marinförvaltningen ansett böra, i likhet med hvad som skett vid senaste Riksdag, äskas 5,000 kronor.

Utskottet, som icke haft något att mot Kongl. Maj:ts förevarande framställningar erinra, hemställer,

a) att Riksdagen må till ammunition för stridsfartygen anvisa på extra stat för år 1901 återstoden af det utaf 1899 års Riksdag derför beviljade anslag med 315,000 kronor;

b) att Riksdagen må till anskaffning af torpeder anvisa på extra stat för år 1901 återstoden af det utaf 1899 års Riksdag derför beviljade anslag med 91,900 kronor, äfvensom till försöksskjutning med torpeder bevilja 5,000 kronor, och således för anskaffning af torpeder m. m. å extra stat för år 1901 uppföra sammanlagdt 96,900 kronor; samt

c) att Riksdagen må på extra stat för år 1901 bevilja till skjutförsök 15,000 kronor.

Bestyckning af befästningarna vid Karlskrona och batterierna vid Fårösund.

Angående anslag till detta ändamål. [16.]

13:o. Under punkten 16 af femte hufvudtiteln har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till bestyckning af befästningarna vid Karls-

krona och batterierna vid Fårösund bevilja ett anslag af 1,146,900 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa 852,500 kronor.

I denna fråga har departementschefen erinrat, hurusom, sedan 1898 års Riksdag på extra stat för år 1899 under fjerde hufvudtiteln uppfört ett anslag af 3,000,000 kronor för att efter Riksdagens medgifvande användas till stärkande af landets nuvarande fasta försvar, dock med rätt för Kongl. Maj:t att af nämnda belopp under år 1899 använda högst 1,500,000 kronor för anskaffande af artilleri- och pansarmateriel till redan befintliga fästningar, Kongl. Maj:t den 9 december 1898 beslutit, att af sistnämnda belopp finge för sjöförsvarets räkning användas 607,500 kronor.

I enlighet med Kongl. Maj:ts till 1899 års Riksdag gjorda framställningar hade sistnämnda Riksdag medgifvit Kongl. Maj:t rätt att under samma år använda den då ej disponerade återstoden, 1,500,000 kronor, af nyssnämnda vid 1898 års riksdag beviljade anslag, hvarjemte Riksdagen beviljat dels under fjerde hufvudtiteln på extra stat för år 1900 ett extra anslag af 2,200,000 kronor till stärkande af landets nuvarande fasta försvar, dels ock under femte hufvudtiteln, likaledes på extra stat för innevarande år, 800,000 kronor till bestyckning af befästningarna vid Karlskrona och batterierna vid Fårösund.

Den af 1899 års Riksdag till Kongl. Maj:ts förfogande stälda återstoden af det år 1898 beviljade anslaget hade af Kongl. Maj:t den 16 juni 1899 fördelats mellan landtförsvaret och sjöförsvaret på sådant sätt, att för sjöförsvarets räkning skulle till förstärkningsarbeten och bestyckning å rikets nuvarande fästningar få användas 174,000 kronor. Af det år 1898 beviljade anslaget hade sålunda ett sammanlagdt belopp af 781,500 kronor kommit sjöförsvaret till godo. Lades härtill förutnämnda, af 1899 års Riksdag under femte hufvudtiteln beviljade anslag å 800,000 kronor, så visade sig, att af de 6,000,000 kronor, som för åren 1899 och 1900 beviljats till det fasta försvaret i allmänhet, för sjöförsvarets räkning anvisats tillhopa 1,581,500 kronor.

För den nästföljande tvåårsperioden, omfattande åren 1901 och 1902, hade, på sätt chefen för landtförsvarsdepartementet — enligt hvad i utskottets utlåtande n:o 5 rörande regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, punkt 24:o omförmälts — i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1900 rörande anslagsbehofven under fjerde hufvudtiteln anfört, ansetts jemväl böra äskas anslag till befästningsändamål under såväl fjerde som femte hufvudtiteln till sammanlagdt belopp af 6,000,000 kronor. Häraf skulle, enligt af marin-

förvaltningen gemensamt med chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren gjorda beräkningar, under femte hufvudtiteln erfordras tillhopa 1,146,900 kronor, hvaraf borde anvisas 852,500 kronor för år 1901 och 294,400 kronor för år 1902.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må till bestyckning af befästningarna vid Karlskrona och batterierna vid Fårösund bevilja ett anslag af 1,146,900 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa 852,500 kronor.

Minväsendet.

Angående anslag till minväsendet.

[17.] 14:o. Kongl. Maj:t har i punkten 17 under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja till minväsendet ett anslag af 200,000 kronor.

Beträffande denna framställning har departementschefen, under åberopande af marinförvaltningens skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 sistlidne september, anfört följande.

För fasta minförsvaret vore enligt marinförvaltningens åsigt under år 1901 följande anskaffningar och arbeten erforderliga, hvarför kostnaden uppginge till nedannämnda belopp, nemligen:

telefonledningar och telefoner för bevakning vid samtliga minpositioner	kr.	25,000: —
tändstation vid minpositionen SS.	»	16,000: —
ångslup till handminpositionen CÖ.	»	16,000: —
ändring af flytminorna n:o 3 samt bomullskrut till dessa minor	»	5,000: —
ångslup till handminefartyget Gunhild	»	6,000: —
» » minpositionen FN.	»	16,000: —
» » » WR.	»	16,000: —
	kr.	100,000: —

Då sjöförsvarets tillgång på nyare handminor utgjorde 340 och behof 560 samt kostnaden för hvarje handmina belöpte sig till 500 kronor, så erfordrades för anskaffning af i jemnadt tal 200 nya handminor ett belopp af 100,000 kronor.

Mot den af marinförvaltningen sålunda gjorda beräkning af anslagsbehofvet för ifrågavarande ändamål hade departementschefen icke något att erinra.

Kongl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet funnit sig böra biträda, med den ändring allenast, att anskaffningen af det erforderliga antalet handminor — 200 stycken —, hvilket svårligen lärer kunna i sin helhet under ett år å flottans verkstäder tillverkas, lämpligen synes böra fördelas på en tidrymd af två år.

Utskottet hemställer derför,

> att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att till minväsendet beviljas ett anslag af 200,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisas 150,000 kr.

Pumpverk för den nya dockan i Karlskrona.

15:o. Kongl. Maj:t har under punkten 18 af femte hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att till anläggning af ett pumpverk för den nya dockan i Karlskrona bevilja på extra stat för år 1901 ett anslag af 85,000 kronor. Angående anslag till detta ändamål. [18.]

Enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet meddelat, har marinförvaltningen i embetsskrifvelse den 17 oktober 1899 i denna fråga anfört följande.

Vid uppgörande af ursprungliga förslaget till den nu under byggnad varande skeppdockan å flottans varf i Karlskrona, för hvars utförande medel beviljats af 1897 års Riksdag, hade beräknats, att det äldre pumpmaskineri, som nu användes för länspumpning af den äng, uti hvilken fem vid varfvet befintliga skeppsdockor hade sitt aflopp, äfven skulle kunna användas för länspumpning af den nya dockan. Derför hade i kostnadsförslaget öfver dockbyggnaden, hvars slutsumma uppgått till 475,000 kronor, bland andra arbeten upptagits sprängning af en afloppskanal från dockan till förutnämnda pumpverks suggraf och fördjupning af denna, hvilka arbeten sammanlagdt skulle betinga en kostnad af 10,750 kronor.

Emellertid hade den öfver användningen af nämnda pumpmaskineri för sagda ändamål sedermera verkstälda utredning gifvit vid handen

att pumpmaskineriet för att kunna användas för länsning af nya dockan måste sänkas lika mycket som suggrafven fördjupas eller omkring 2,22 meter, emedan sughöjden i annat fall blefve för stor, hvilket arbete komme att betinga afsevärda kostnader, ej upptagna uti ursprungliga kostnadsförslaget; *att* till följd af maskineriets relativt ringa arbetsförmåga en tid af minst 17 timmar komme att åtgå för länsning af dockan, hvilken tid måste anses alltför lång; *att* den olägenhet af långsam länspumpning af docksystemet i sin helhet, som redan nu förefunnes derigenom, att fem å Karlskrona varf befintliga dockor hade endast ett pumpverk, komme att i ännu högre grad göra sig känbar, om samma pumpverk skulle användas äfven för länsning af den nya dockan, i synnerhet som denna, på grund af att hennes botten komme att ligga djupare än de nu befintliga dockornas, icke skulle kunna, såsom fallet vore med dessa, länsas genom att utsläppa vattnet i den grop, som omgåfve suggrafven, utan endast medelst pumpverket direkt; *att* risken för haveri å pumpmaskineriet afsevärdt ökades genom den ökade belastning, för hvilken det utsattes derigenom, att maximilyfthöjden blefve 2,22 meter större än den, för hvilken maskineriet vore beräknadt; samt *att* inträffande skada å pumpverket skulle sätta såväl de fem befintliga som ock den nya dockan ur tjenstbart skick, något, som äfven skulle inträffa under den tid, som åtginge för pumpverkets ombyggnad och suggrafvens sänkning.

Bland de arbeten, som ålegat leverantören enligt det den 7 juni 1898 upprättade kontraktet om byggnad af ny docka i Karlskrona, hade, jemte andra, förekommit utsprängning af ett uppställningsrum för pumpmaskineri och hvalf genom dockans sida samt anordnande af rörgrafvar för såväl sug- som afloppsledningar; men det i ursprungliga kostnadsförslaget upptagna arbetet att spränga afloppskanal från dockans norra ända till ängen och sänka befintliga suggrafven hade deremot ej blifvit intaget i nämnda kontrakt på grund deraf, att gamla pumpmaskineriet ansetts otillräckligt för länsning af dockan och att derför anskaffning af ett kraftigare sådant varit af behofvet påkallad.

Vid utredning af frågan, huru ett tidsenligt och kraftigt pumpmaskineri borde anordnas, hade det visat sig lämpligast att använda centrifugalpumpar, uppstälda under markens plan i betonmuradt rum, från hvilka nödiga sugrör leddes ned till en samlingsbrunn, nedsprängd så djupt under dockans botten, att svårighet ej uppstode för fullständig länspumpning. Pumpverkets länsningsförmåga borde rätteligen beräknas så, att dockan kunde länspumpas på fyra timmar, men då ett så kraftigt pumpverk, som härför skulle erfordras, komme att kräfva en betydlig

kostnad, hade marinförvaltningen ansett anskaffningen i första hand kunna och böra inskränkas till ett sådant pumpverk, som förmådde tömma den färdiga dockan, rymmande 24,700 kubikmeter, på 8 timmar, och borde utvidgning af pumpverket till angifna större pumpförmåga ske i den mån medel härför kunde beredas utan anvisande af extra anslag.

Det hade tagits i öfvervägande, huruvida pumpverket borde drifvas medelst elektrisk kraftöfverföring från kraftstation å varfvet eller med ångmaskiner, för ändamålet uppstälda i pumpgropen, för hvilka särskilda ångpannor i sådant fall måste anskaffas och uppställas i närheten af de nuvarande dockornas pumphus. Verkstälda utredningar beträffande dessa alternativ hade visat, att kostnaden för anskaffning och uppställning i fullt arbetsfärdigt skick beräknats för ett pumpverk,

drifvet med elektricitet till	kr.	85,000: —
» » horisontel högtrycksångmaskin och försedt med ångpannor till	»	93,640: —
» » ångturbin och försedt med ångpannor till	»	97,000: —

Med hänsyn till den billigare anläggningskostnaden och fördelen af ökad tillgång på disponibel och lätt transportabel kraft, som för varfvet i Karlskrona skulle uppstå genom anordnande och fullständigande af en elektrisk kraftstation, från hvilken äfven belysning öfver varfsområdet kunde erhållas, hade marinförvaltningen ansett förmånligast för kronan, att den nya dockans pumpmaskineri anordnades för elektrisk kraft.

På grund häraf hade marinförvaltningen hemstält, att proposition måtte aflåtas till Riksdagen om anvisande af 85,000 kronor till anläggning af ett med elektricitet drifvet pumpverk för tömmande af den under anläggning varande torrdockan å flottans varf i Karlskrona.

Då af marinförvaltningens anförda skrifvelse framginge, att behofvet af ett särskildt pumpverk för den nya dockan i Karlskrona vore oafvisligt, och då medel för ändamålet icke kunde på annat sätt beredas, tillstyrkte departementschefen berörda framställning.

Beträffande denna framställning har utskottet inhemtat, att uti den angifna anläggningskostnaden, 85,000 kronor, är inräknad jemväl kostnaden för den afsedda elektriska kraftstationen å varfvet i Karlskrona, och att från denna station kraftöfverföring skall kunna ega rum

icke blott till ifrågavarande pumpinrättning vid dockan, utan äfven, då pumpverket ej drifves, till andra anläggningar och vissa verkstäder å varfvet. Likaledes har det meddelats utskottet, att de nu ifrågasatta arbetena skulle komma att utföras med hänsyn till framtida utvidgning af pumpverket för dockans länsande på den önskade tidrymden af fyra timmar, när medel till sådan utvidgning blifva tillgängliga.

Då utskottet sålunda trott sig finna, att den ifrågasatta anläggningen är af stor vigt för varfvet i Karlskrona, hemställer utskottet,

att Riksdagen må till anläggning af ett pumpverk för den nya dockan i Karlskrona bevilja på extra stat för år 1901 ett anslag af 85,000 kronor.

Kolförråd för mobilisering.

Angående anslag till kolförråd för mobilisering.

[19.]

16:o. Uti punkten 19 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att till anläggning af en koldepot, till beredande af ökadt utrymme för kol å flottans varf i Karlskrona samt till uppköp af Waleska kol bevilja på extra stat för år 1901 ett anslag af 628,145 kronor.

Till statsrådsprotokollet (sid. 81—90) har i detta ärende departementschefen till en början framhållit, hurusom, sedan sjövapnet numera blifvit för sin drifkraft uteslutande beroende af ångan, det framträdt såsom ett oundgängligt behof att för mobilisering städse hafva ett tillräckligt och lätt tillgängligt förråd af stenkol, hvilket förråd för att kunna fylla sitt ändamål måste vara fördeladt på flera orter.

Chefen för flottans stab hade, enligt hvad departementschefen vidare anfört, uti embetsskrifvelse den 20 december 1898 lemnat en omfattande utredning till besvarande af frågorna, i hvad mån svenska flottans behof i nyssnämnda afseende kunde anses vara tillgodosedt och hvad som behöfde göras för att på ett tillfredsställande sätt fylla detta behof.

I afseende på storleken af de qvantiteter stenkol, som vid olika tider af året kunde finnas att tillgå inom landet, hade den gjorda utredningen gifvit vid handen, att af den kolsort, hvaraf flottan hade det största behofvet, i ogynsammaste fall blott funnes 18,000 tons (oberäknadt jernvägarnas kolförråd), hvilken qvantitet — äfven om den skulle kunna i sin helhet disponeras för flottans räkning — likväl vore alldeles otill-

räcklig; och hade chefen för flottans stab vidare i berörda skrifvelse anfört bland annat följande.

Sannolikheten för att vid inträffande krigsutbrott ostördt få importera hela eller större delen af flottans stenkolsbehof syntes ytterst ringa, särskildt med hänsyn dertill, att stenkol numera allmänt betraktades såsom krigskontraband. Äfven vid uppehållandet af vårt lands neutralitet kunde otvifvelaktigt stora svårigheter uppstå att erhålla stenkol, i det att, för den händelse England tillhörde de krigförande magterna, stor sannolikhet förefunnes för att detta land, hvarifrån flottan i allmänhet erhölle sina stenkol, komme att helt och hållet stoppa sin kolexport.

För att icke flottan under krigstid skulle lida brist på kol, vore det sålunda nödvändigt att redan under fredstid upprätta kolförråd, afsedda att tillgripas under krig. Äfven för de fredliga öfningarna skulle tillvaron af dylika förråd vara af stor nytta, då man vid kolning af en sjöstyrka dels vore oberoende af de tillfälliga stegringar å kolmarknaden, som strejker eller dylikt framkallade, dels kunde på utsatt tid vida säkrare erhålla reqvirerad kolqvantitet, än hvad vid flerfaldiga tillfällen visat sig vara fallet, då kolning skett genom enskilda leverantörer, hvarvid åtskilliga timmar af den dyrbara öfningstiden ofta måst spillas under afvaktan på de försenade kolpråmarna.

Fördelen af att flottans myndigheter sjelfva ombesörjde fartygens kolning under eskaderöfningarna hade äfven framhållits af högste befälhafvaren för 1898 års kusteskader, hvarjemte afdelningschefen för Stockholmsafdelningen påpekat vigten deraf, att förråd af stenkol funnes såväl i Stockholms skärgård som å öfriga platser längs kusten.

I de flesta europeiska stater funnes kolförråd och koldepoter för flottans räkning, hvilka särdeles i de länder, som icke disponerade öfver egna stenkolsgrufvor, antoge betydande proportioner. Sålunda funnes på Italiens kust ett tiotal koldepoter och tillflyktsorter för torpedbåtar, och uppginge kolförrådet endast i Spezzia till omkring 100,000 tons. I Norge, der man ämnade upprätta icke mindre än 11 koldepoter, hade vid den tidpunkt, då förevarande yttrande afgifvits, varit till byggande af kolskjul och inköp af kol anslaget 293,000 kronor, hvilken summa, i den mån kolskjulen hunne byggas och fartygsmaterielen utvecklas, utan tvifvel komme att följas af nya och betydligare anslag.

Ehuru icke hittills några kraftigare åtgärder blifvit vidtagna för att tillgodose svenska flottans behof af bränsle under krigstid, hade frågan icke desto mindre varit föremål för uppmärksamhet. Redan 1862 års komiterade för uppgörande af förslag till ett tidsenligt ord-

nande af rikets sjöförsvar hade påpekat vigten af att flottan egde tillräckliga förråd af de för ångfartygen erforderliga stenkolen, samt att dessa vore af utmärkt beskaffenhet såväl för att vara fullt ändamålsenliga vid begagnandet som för att utan olägenhet kunna en längre tid i förråden förvaras.

Det förråd, som i fredstid borde uppläggas för flottans räkning, vore till sin storlek hufvudsakligen beroende på

den dagliga kolåtgången under krig,

den tid, för hvilken tillgång på kol ansåges böra finnas efter slutad mobilisering, samt

den qvantitet kol, som antoges kunna anskaffas vid mobilisering.

Erfarenheten från senare tiders krig syntes hafva gifvit vid handen, att alla fartyg, som tillhörde en opererande flotta, måste vara påeldade under hela den tid operationerna påginge. Så uppgåfves, att under kriget mellan Kina och Japan 1894—95, hvilket varade i 9 månader, afsläckning endast en gång egt rum å den japanska operationsflottan. I den franska eskader, som 1883—85 opererade mot Kina, hade, enligt uppgift, funnits fartyg, hvilka varit utan afbrott påeldade i 6 månader. Likaså hade det i den franska operationsflottan under 1870—71 års krig funnits fartyg, som ej hade afsläckt från det de lemnade Cherbourg till dess de efter operationernas slut återkommo dit.

Vid beräknandet af den qvantitet stenkol, som kunde antagas komma att åtgå under krig, syntes man sålunda böra taga såsom utgångspunkt, att samtliga fartyg måste hållas påeldade under hela den tid, kriget påginge. Att ett eller annat fartyg understundom måste släcka af för skötsel af pannorna, hade ju ingen inverkan på den i hvarje fall approximativa beräkning, som här vore för handen. Till den qvantitet kol, som kräfdes för att hålla fartygen beredda att när som helst träda i verksamhet, måste emellertid läggas hvad som kunde antagas åtgå under gång. Denna qvantitet vore beroende af två faktorer, nemligen den *tid*, under hvilken fartygen komme att vara i gång, samt den dervid använda *farten*. Att i afseende på den tid, under hvilken fartygen borde antagas vara under gång, stödja sig på erfarenheten från våra krigsöfningar hade ansetts skola gifva ett allt för högt resultat, i betraktande af att nämnda öfningar vore ordnade med hänsyn till att operationerna skulle taga sin början snarast möjligt efter krigstillståndets inträde, under det deremot i verkligt krig endast vissa delar af flottan — företrädesvis dess rekognoserings- och bevakningsfartyg — kunde behöfva omedelbart träda i verksamhet, och öfriga fartygs in-

gripande blefve beroende på ingångna underrättelser, fiendens förehafvanden m. m.

Chefen för flottans stab hade lagt följande tider och farter till grund för beräkningen af kolåtgången under krigstid å flottans stridsfartyg och för krigsbruk afsedda handelsfartyg, nemligen:

för *pansarbåtar:* 4 timmars gång per dygn med högsta fart utan användande af forceradt drag;

för *torpedkryssare*, *kanonbåtar*, *rekognoserings-* och *avisofartyg*: 12 timmars gång per dygn med högsta fart utan användande af forceradt drag, farten dock ej öfverstigande 16 knop;

för *torpedbåtar:* 15 timmars gång per dygn med högsta fart med naturligt drag och dessutom en timmes gång per dygn med högsta möjliga fart; samt

för s. k. *trängfartyg:* 12 timmars gång per dygn med måttlig fart.

Af den på dessa grunder gjorda beräkningen hade framgått, att den dagliga kolåtgången under krig borde anslås till 675 tons af *rökfria* (Waleska, antracit- och andra dylika) kol samt 250 tons af *rökgifvande* (ostkust-) kol. Beträffande de kolsorter, hvaraf ett för kriget afsedt förråd borde bestå, hade ansetts, att flottans fartyg borde använda Waleska eller i brist derpå andra rökfria kol, under det att de för krigsbruk afsedda handelsfartygen ansetts kunna använda Newcastlekol eller andra rökgifvande kol. Ehuru det vore fördelaktigare såväl ur ekonomisk synpunkt som med hänsyn till lättheten vid anskaffningen att i vidsträcktare grad använda ostkustkol, hade chefen för flottans stab likväl föreslagit de Waleska kolen till användning å flottans fartyg framför allt på grund af deras egenskap att icke gifva tjock och röjande rök, men dessutom icke blott på grund af deras större bränslevärde i förhållande till volymen, utan ock med hänsyn till den omständigheten, att man vid forcerad eldning aldrig skulle kunna uppnå samma höga fart med något slag af ostkustkol som med goda Waleska kol.

Vanskligt vore att beräkna, huru länge ett krig kunde komma att vara, och att på grund deraf bestämma den tid, för hvilken det under fredstid och vid mobilisering anskaffade kolförrådet borde afses att räcka. Chefen för generalstaben hade uttalat den åsigt, att man städse borde vara beredd på ett krig af minst ett års varaktighet. Chefen för flottans stab ansåge likväl af flera skäl — ekonomiska hänsyn och möjligheten att trots kriget lyckas, om ock blott sporadiskt, införa kol till svenska eller norska hamnar — det vara till fyllest, om det sammanlagda förråd, som under fredstid och vid mobilisering anskaffades, afsåges att räcka för hela flottan under *sex månader*.

Såsom förut blifvit anfördt, hade utredning verkstälts för att utröna storleken af de qvantiteter stenkol, som vid olika tider af året funnes i förråd inom landet. För verkställande af denna utredning, hvilken omfattat åren 1896 och 1897, hade uppgifter erhållits från jernvägsstyrelsen beträffande statens jernvägar samt genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande från de enskilda jernvägarna och från omkring 1,200 kolhandlare, industriidkare och industriella anläggningar, hvarjemte från generaltullstyrelsen erhållits uppgifter rörande importen af stenkol. På grund af de upplysningar, som härvid vunnits, hade chefen för flottans stab ansett det icke vara af behofvet påkalladt att i fredstid upplägga några förråd af rökgifvande kol.

Åtgärder hade af chefen för flottans stab blifvit föreslagna för utrönande af möjligheten att använda svenska kol till eldning ombord å flottans fartyg; men han hade ansett i hvarje fall användandet af sådana kol å dessa fartyg endast som en nödfallsåtgärd, då nemligen desamma utan tvifvel komme att gifva fartygen en betydligt mindre aktionsradie än den, som kunde påräknas vid användande af engelska kol, och derjemte sannolikt vore att hänföra till rökgifvande kol.

Då, med tillämpning af förut angifna grunder åtgången af Waleska kol under ett 6 månaders krig borde beräknas till 121,500 tons eller i rundt tal 125,000 tons, men vid tiden för sjöfartens öppnande ej kunde påräknas till flottans disposition större tillgång af sådana kol än 15,000 tons, borde sålunda af denna kolsort under fredstid uppläggas ett förråd af 110,000 tons. Med hänsyn till den årliga åtgången af Waleska kol under de fredliga öfningarna syntes likväl den tid, under hvilken ett så betydligt förråd komme att omsättas, blifva allt för lång. Väl ansåges stenkol kunna förvaras snart sagdt huru länge som helst, men intill dess säker erfarenhet vunnits i detta afseende, borde det kolförråd, som i fredstid upplades, ej tilltagas större, än att det omsattes på en tid af omkring 10 år. Med hänsyn till den ökning af fredsöfningarnas omfång, som betingades af ökad flytande materiel, syntes man vara berättigad antaga, att den årliga konsumtionen af Waleska kol snart nog komme att uppgå till 8,000 à 8,500 tons. Lades sistnämnda siffror till grund, så skulle man på 10 år omsätta ett förråd af 85,000 tons, motsvarande förbrukningen i krigstid under 4 månader och dertill något i reserv (4,000 tons). Lades härtill de 15,000 tons, som antoges kunna vid mobilisering anskaffas inom landet, återstode likväl 25,000 tons af den qvantitet, som motsvarade förbrukningen under 6 månader, sedan flottan blifvit mobiliserad. Vid under hand gjord förfrågan hade jernvägsstyrelsen förklarat sig ega möjlighet att

för flottans räkning hålla i förråd och omsätta omkring 25,000 tons Waleska kol.

Chefen för flottans stab hade härefter öfvergått till frågan om fördelning och förvaring af det för krig afsedda kolförråd, som redan i fredstid borde anskaffas för flottans räkning. Han erinrade dervid, att den del af kolförrådet, hvilken afsåges för stationerna samt deras fasta minförsvar och rörliga lokalförsvar, uppenbarligen borde förläggas inom stationerna eller i dessas närhet, men att det för kustflottan utan tvifvel vore fördelaktigast att hafva ett flertal kolstationer långs kusten. Nödvändigheten att inskränka kostnaden, äfvensom svårigheten att finna platser, som ej vore alltför blottställda för fientligt angrepp, föranledde emellertid till inskränkning i koldepoternas antal. I detta afseende har chefen för flottans stab föreslagit en centraldepot och fem andra depoter samt beträffande detta förslag lemnat närmare utredning och motivering, för hvilka det dock icke syntes lämpligt att nu redogöra.

Med anledning af chefens för flottan stab nu omförmälda skrifvelse hade departementschefen anmodat marinförvaltningen *dels* att i samråd med chefen för flottans stab låta rekognosera trakten kring två af de orter, till hvilka stabschefen föreslagit, att koldepoter måtte förläggas, för att utfinna lämpliga platser för koldepoters upprättande derstädes och samtidigt söka träffa förberedande aftal angående inköp eller förhyrande af för ändamålet lämplig mark; *dels* att uppgöra kostnadsförslag för inköp eller förhyrning af erforderlig mark samt för uppförande af nödiga skjul och vidtagande af öfriga anordningar ej blott för nyss antydda två koldepoter, utan äfven för en centraldepot och till äfventyrs behöflig förstärkning af kolförråden vid flottans station i Karlskrona och Stockholm; *dels* att söka träffa förberedande aftal med jernvägsstyrelsen rörande den kolqvantitet, hvilken vid mobilisering skulle kunna erhållas från statens jernvägars förråd, dess upplagsplatser samt öfriga för sakens befrämjande till äfventyrs nödiga anordningar; *dels* slutligen att vidtaga förberedande åtgärder för att vid mobilisering tillförsäkra flottan såväl den qvantitet stenkol, hvilken ansåges erforderlig utöfver det i fredstid upplagda och från statens jernvägar påräknade förrådet som ock nödigt antal transportfartyg och pråmar.

På grund häraf hade chefen för flottans stab och marinförvaltningen i gemensam embetsskrifvelse den 9 nästlidne december meddelat resultatet af den omförmälda rekognoseringen och i sammanhang dermed vidtagna åtgärder. Derjemte hade marinförvaltningen i embetsskrifvelse samma dag redogjort för hvad i öfrigt blifvit med anledning af berörda skrifvelse åtgjordt samt afgifvit förslag i ämnet.

Marinförvaltningen hade i sistberörda skrifvelse anfört hufvudsakligen följande.

Å den ena af de orter, som rekognoserats, syntes en koldepot nu böra anläggas, och hade kostnaden derför efter den plan, som af chefen för flottans stab och marinförvaltningen förordades, beräknats till 124,700 kronor. Beträffande den andra af de ifrågasatta depoterna hade upplysning ännu icke kunnat vinnas om vilkoren för upplåtande af nödig plats för ett kolförråd med dertill hörande anordningar, i följd hvaraf något kostnadsförslag derför icke kunnat uppgöras; och hade marinförvaltningen med afseende härå ansett sig böra föreslå, att frågan om denna depots bringande till utförande måtte få hvila, intill dess fullständiga kostnadsberäkningar kunnat verkställas.

Hvad anginge den föreslagna centraldepoten, hvilken enligt marinförvaltningens förmenande jemväl borde inrymma den för Stockholms station, utöfver nu befintliga förråd, behöfliga kolqvantitet, hade åtskilliga undersökningar och kostnadsberäkningar verkstälts, dervid dock visat sig, att för närvarande svårigheter förefunnes att utan ganska afsevärda kostnader förvärfva eller förhyra ett för en kolcentraldepot tjenligt område. Af denna anledning och då förslaget om anläggning af en dylik depot lämpligen syntes böra afgöras i samband med frågan om förflyttning af flottans härvarande station, hvilken frågas utredning blifvit uppdragen åt en den 10 februari 1899 af Kongl. Maj:t tillsatt komité, hade marinförvaltningen hemstält, att med förslagets vidare behandling för närvarande måtte få anstå.

Vidkommande förstärkning af kolförrådet vid flottans station i Karlskrona hade marinförvaltningen med stöd af chefens för flottan stab härutinnan gjorda utredning ansett nämnda stations förråd af Waleska (rökfria) kol snarast böra uppbringas till 22,000 tons. Uti infordradt förslag till anordningar för uppläggning af kol hade varfschefen i Karlskrona meddelat, att å dervarande station i kolskjul och täckta förvaringsrum för närvarande funnes utrymme för 11,510 tons, hvarifrån dock, då det vid nya dockornas yttre svajningsrum befintliga kolskjulet, hvilket rymde 1,450 tons, måste rifvas med hänsyn till erforderliga anordningar för den under byggnad varande nya torrdockan, finge dragas 1,450 tons, hvadan utrymme kunde beräknas för allenast 10,060 tons, och ytterligare utrymme sålunda skulle behöfva beredas för 11,940 tons.

Vid pröfning af varfschefens förslag till upplagsplatser för den behöfliga kolqvantiteten hade marinförvaltningen af flera skäl funnit det för närvarande icke vara lämpligt att förlägga ett kolupplag å

vestra delen af varfvet, hvaremot embetsverket icke haft något att erinra mot öfriga af varfschefen föreslagna platser och anordningar, hvadan embetsverket alltså förordat, att

inventariekammaren n:o 3 måtte ändras till inrymmande af	2,420	tons
och Vasaskjulet » » » » »	3,430	»
samt att å Söderstjerna måtte uppföras kolskjulet n:o 6, inrymmande	3,840	»
och kolskjulet n:o 7, inrymmande	2,310	»
summa	12,000	tons.

Beträffande de af varfschefen uppgjorda kostnadsförslagen för de ifrågasatta kolskjulen hade marinförvaltningen väl, i likhet med varfschefen, ansett, att last- och lossningsbrygga äfvensom spårväg till sådan brygga vid Vasaskjulet, hvilka anläggningar sammanlagdt beräknats skola kosta 27,640 kronor, för närvarande skulle kunna undvaras, men deremot, funnit, att spåranordningar vid kolskjulen n:is 6 och 7, såsom i hög grad underlättande en hastig kolning, redan nu borde komma till utförande.

Under förutsättning, att kolskjulen skulle i enlighet härmed anordnas, hade kostnaderna ansetts böra beräknas för

förändring af inventariekammaren n:o 3 till	kr.	6,900: —
» » Vasaskjulet »	»	17,670: —
uppförande af nya kolskjulet n:o 6 »	»	31,050: —
» » » » n:o 7 »	»	27,825: —
summa	kronor	83,445: —.

Om den af marinförvaltningen förordade koldepoten, hvilken vore afsedd att inrymma 5,500 tons Waleska kol, skulle anläggas och i Karlskrona anordningar, på sätt nyss föreslagits, skulle vidtagas för inrymmande af 12,000 tons dylika kol, borde medel jemväl anvisas för anskaffande af 17,500 tons Waleska kol, hvarför anskaffningskostnaden, med hänsyn till nu stigande pris, icke syntes kunna beräknas lägre än efter 24 kronor per ton, eller till 420,000 kronor.

Beträffande den kolqvantitet, som enligt chefens för flottans stab yttrande beräknats skola kunna erhållas från statens jernvägars förråd, hade jernvägsstyrelsen, på en af marinförvaltningen i ärendet gjord framställning, i skrifvelse den 18 september 1899 förklarat sig vara beredd att, på vederbörlig befallning, för trafikmedel uppköpa under loppet af år 1900 25,000 tons Waleska kol utöfver den mängd dylika

kol, som för jernvägsdriften erfordrades, samt att sörja för att denna kolmängd, sedan den hunnit anskaffas och uppläggas, ständigt oförminskad funnes till marinförvaltningens förfogande, allt under det jernvägsstyrelsen tillsåge, att kolen vederbörligen omsattes, hvarjemte jernvägsstyrelsen för sin del föreslagit platser, hvarest kolen borde uppläggas.

I fråga om åtgärder för att vid mobilisering tillförsäkra flottan den qvantitet stenkol, hvilken ansåges erforderlig utöfver det i fredstid upplagda och det från statens jernvägar påräknade förrådet, hade marinförvaltningen i skrifvelse den 24 sistlidne oktober hos de personer och bolag i landet, 25 till antalet, som i större skala drefve handel med stenkol, gjort förfrågan, om och på hvilka vilkor de kunde vilja hålla förråd af rökfria kol för flottans räkning. Af de sålunda tillfrågade hade 10 afgifvit nekande eller undvikande svar, en hade förklarat sig villig att mot en årlig ersättning af 1,500 kronor hålla 1,000 tons Waleska kol, och från de återstående 14 tillfrågade hade svar ej ingått.

Sedermera hade marinförvaltningen hos jernvägsstyrelsen gjort framställning, huruvida styrelsen kunde ställa till flottans förfogande, utöfver ofvanberörda 25,000 tons Waleska kol, ytterligare 15,000 tons dylika för flottan behöfliga kol. Till svar härå hade jernvägsstyrelsen i skrifvelse den 8 nästlidne december förklarat sig vara i tillfälle att, på vederbörlig befallning, inköpa och för flottans räkning hålla i förråd 15,000 tons Waleska kol, under vilkor att flottan såsom ersättning för de ökade kostnader, som härigenom åsamkades statens jernvägar, årligen till jernvägsstyrelsen utbetalade 5,000 kronor.

I betraktande af dels svårigheten för flottan att omsätta större förråd af kol, dels de kostnader, som förvaringsskjul för 15,000 tons skulle kräfva, dels ock den omständigheten, att de enskilda koletablissementen i landet icke syntes vara i stånd att för flottans räkning hålla förråd af rökfria kol, alldenstund, på sätt nyss nämnts, blott en person förklarat sig villig — och detta mot dryg ersättning — hålla ett obetydligt förråd deraf, hade marinförvaltningen funnit, att det af jernvägsstyrelsen sålunda gjorda erbjudandet måste anses vara för flottan synnerligen förmånligt.

Vidkommande flottans behof af ostkustkol, afsedda att anskaffas vid mobilisering, hvilket behof af chefen för flottans stab beräknats till 45,000 tons, hade, på förfrågningar, som marinförvaltningen låtit under hand göra hos några af de större koletablissementen i hufvudstaden, dessa förklarat sig villiga att medelst kontrakt förbinda sig att vid mobiliseringstillfälle ställa halfva sitt innehafvande kolförråd till flottans

disposition, dervid de dock tillika meddelat, att förrådens storlek vid olika årstider väsentligen förändrades och, särskildt innan sjöfarten på våren begynt, ofta reducerades till en obetydlighet.

Då flottans behof af ostkustkol vid mobilisering sålunda icke kunde genom nyssnämnda åtgärd få anses tillgodosedt, syntes såsom utväg härför böra begagnas rätten till reqvisitioner för krigsmagtens behof enligt lagen den 24 maj 1895; och hade marinförvaltningen med ledning af uppgifter, som af chefen för flottans stab infordrats från öfverståthållareembetet och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen å tillgång af stenkol på olika orter och tider, låtit utarbeta förslag till reqvisitioner för olika månader.

Hvad slutligen anginge flottans behof af koltransportfartyg och pråmar, afsedda att dels transportera stenkol till de upplagsplatser, som med afseende på sjöstyrkornas operationsområden erfordrades, dels från befintliga upplagsplatser förse flottans fartyg med kol, syntes äfven detta behof i allmänhet icke kunna fyllas annorlunda än genom reqvisitioner enligt nämnda lag.

På grund af det sålunda anförda hade marinförvaltningen hemstält *dels* om vederbörlig befallning till jernvägsstyrelsen att hålla i förråd, för att vid behof tillhandahållas flottan, 40,000 tons Waleska kol, fördelad på sätt jernvägsstyrelsen föreslagit, deraf 15,000 tons mot en årlig ersättning af 5,000 kronor och resten utan ersättning, dels ock om aflåtande af proposition till Riksdagen om uppförande å riksstatens femte hufvudtitel för år 1901 af nedannämnda extra anslag, nemligen:

för anläggande af en koldepot på föreslagen plats	kr. 124,700: —
» förändring och inredande till kolskjul af inventariekammaren n:o 3 och Vasaskjulet i Karlskrona	» 24,570: —
» uppförande å Söderstjerna derstädes af två nya kolskjul jemte spåranordningar	» 58,875: —
samt för uppköp af 17,500 tons Waleska kol.....	» 420,000: —
summa	kr. 628,145: —.

Det belopp, 5,000 kronor, som statens jernvägar skulle få i ersättning för hållandet af förråd af 15,000 tons, hade marinförvaltningen ansett lämpligen kunna utgå af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll; hvarjemte marinförvaltningen erinrat, att ett särskildt arfvode af 600 kronor borde beräknas för den, som skulle utöfva närmaste tillsynen öfver den föreslagna koldepoten.

Departementschefen har för egen del förklarat, att han fullständigt delade de af marinförvaltningen i förevarande ämne uttalade åsigter.

Marinförvaltningens förslag om befallning till jernvägsstyrelsen att för flottans räkning hålla ett förråd af 40,000 tons Waleska kol syntes böra särskildt få göras till föremål för Kongl Maj:ts pröfning. I sammanhang med framställningen i fråga om höjning af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll hade, såsom departementschefen vidare erinrat, bland de utgifter, som nödvändiggjorde den föreslagna höjningen, jemväl upptagits 5,000 kronor till ersättning åt jernvägsstyrelsen för hållande i förråd af 15,000 tons kol samt 600 kronor till arfvode åt en tillsyningsman vid koldepot.

Då utskottet finner det af den lemnade utredningen vara styrkt, att kolförråd bör anskaffas för att tillgodose flottans behof vid mobilisering samt då utskottet emot de för detta ändamåls ernående ifrågasatta anordningar och det nu äskade anslagsbeloppet icke funnit något att erinra, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, till anläggning af en koldepot, till beredande af ökadt utrymme för kol å flottans varf i Karlskrona samt till uppköp af Waleska kol på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 628,145 kronor.

Minförsvar vid Göteborg.

Angående anslag till minförsvar vid Göteborg.

[20.]

17:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för anordnande af minförsvar vid inloppet till Göteborg bevilja på extra stat för år 1901 ett anslag af 730,000 kronor.

Af statsrådsprotokollet inhemtas, hurusom med embetsskrifvelse den 27 november 1899 chefen för fasta minförsvaret inkommit med mineringsplan för spärrande af inloppet till Göteborg, uppgjord på grund af den utaf Kongl. Maj:t fastställda situationsplanen öfver nämnda inloppäfvensom med dertill hörande kostnadsförslag. Det sistnämnda slutade å en summa af 730,000 kronor.

Marinförvaltningen hade den 5 sistlidne december i detta ärende afgifvit infordradt yttrande, deruti marinförvaltningen förklarat sig icke hafva något att erinra vid berörda mineringsplan och kostnadsförslag.

På det att ifrågavarande minförsvar måtte hinna blifva ordnadt till den tidpunkt, då det minflankeringsbatteri å samma ort, hvilket skulle utföras för medel, beviljade under rikstatens fjerde hufvudtitel, beräknades vara färdigställdt, eller under år 1901, ansåge departementschefen, att hela det för ändamålet erforderliga beloppet nu borde äskas. I sammanhang härmed ville han erinra derom, att kostnaderna för minförsvar vid Göteborg icke funnes upptagna uti de af komitén för utredning rörande landets fasta försvar i dess betänkande framlagda kostnadsberäkningar.

Af de i statsrådsprotokollet anförda skäl och då ifrågavarande minspärrning oskiljaktigt sammanhänger med de försvarsanordningar vid Göteborg, hvartill medel blifvit vid 1899 och innevarande års riksdagar anvisade å fjerde hufvudtiteln, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, för anordnande af minförsvar vid inloppet till Göteborg, bevilja på extra stat för år 1901 ett anslag af 730,000 kronor.

Tillfällig löneförbättring åt underbefäl vid Karlskrona artillerikår.

Angående anslag till tillfällig löneförbättring åt underbefäl vid Karlskrona artillerikår. [21.]

18:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att

ej mindre för tillfällig löneförbättring åt underbefäl vid Karlskrona artillerikår å extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 6,200 kronor

än äfven medgifva, att från sistnämnda anslag finge under år 1901 till nedannämnda befattningshafvare vid sagda artillerikår utbetalas tillfälliga löneförbättringar med följande belopp och under samma vilkor som aflöningen under de aflöningstitlar, hvartill de, enligt hvad nedan sades, skulle utgöra tillägg, nemligen:

till dagaflöningen under tjenstgöring för styckjunkare 50 öre och för sergeanter 20 öre samt

till månadsarfvodena för 1:e konstaplar, 2:e konstaplar och 1:a kl. artillerister 3 kronor.

Af statsrådsprotokollet inhemtas i detta ärende följande.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit 1899 års Riksdag dels att medgifva, att vid Karlskrona artillerikår dagaflöningen under tjenstgöring måtte höjas för styckjunkare från 1 krona till 1 krona 50 öre

och för sergeant från 1 krona till 1 krona 20 öre, samt månadsarfvodet för 1:e konstapel från 15 kronor till 18 kronor, för 2:e konstapel från 10 kronor till 13 kronor och för 1:a kl. artillerist från 5 kronor till 8 kronor, äfvensom att staten för Karlskrona artillerikår måtte i öfverensstämmelse härmed ändras, dels ock att i riksstaten för innevarande år höja reservationsanslaget till Karlskrona artillerikår med 6,200 kronor, hade Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1899 anmält, att Riksdagen dels på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts framställning om höjd dagaflöning och höjda månadsarfvoden åt underbefälet vid Karlskrona artillerikår, att Riksdagen medgifvit, att under år 1900 finge till nedannämnda befattningsinnehafvare vid nämnda artillerikår utbetalas tillfälliga löneförbättringar med följande belopp och under samma vilkor som aflöningen under de aflöningstitlar, hvartill de, enligt hvad nedan sades, skulle utgöra tillägg, nemligen till dagaflöningen under tjenstgöring för styckjunkare 50 öre och för sergeanter 20 öre samt till månadsarfvodena för 1:e konstaplar, 2:e konstaplar och 1:a kl. artillerister 3 kronor, dels uppfört reservationsanslaget till Karlskrona artillerikår uti riksstaten för innevarande år med oförändradt belopp, dels ock till extra löneförbättring åt underbefäl vid Karlskrona artillerikår enligt de här ofvan stadgade grunder å extra stat för år 1900 beviljat ett anslag af 6,200 kronor.

Marinförvaltningen hade i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 september 1899 hemstält, att, då sistnämnda belopp syntes blifva lika behöfligt för år 1901 och allt framgent som för år 1900, Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen äska en förhöjning i ordinarie anslaget till Karlskrona artillerikår med 6,200 kronor.

Under hänvisning till hvad statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari 1900 under punkten [18] yttrat angående tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flera, hemstälde departementschefen om aflåtande af nu förevarande framställning till Riksdagen.

På grund af hvad sålunda förekommit, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, ej mindre för tillfällig löneförbättring åt underbefäl vid Karlskrona artillerikår å extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 6,200 kronor, än äfven medgifva, att från nämnda anslag må under år 1901 till nedannämnda befattningshafvare vid sagda artillerikår utbetalas tillfälliga löneförbättringar

med följande belopp och under samma vilkor som aflöningen under de aflöningstitlar, hvartill de, enligt hvad nedan sägs, skola utgöra tillägg, nemligen:

till dagaflöningen under tjenstgöring för styckjunkare 50 öre och för sergeanter 20 öre samt

till månadsarfvodena för 1:e konstaplar, 2:e konstaplar och 1:a kl. artillerister 3 kronor.

Sjökrigsskolan.

19:o. Under förordande af bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hemställer utskottet, Angående sjökrigsskolan. [22.]

att till löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan må, utöfver de 1,300 kronor, som enligt 1888 års Riksdags medgifvande få användas af kadetternas terminsafgifter, anvisas för år 1901 ett extra anslag af 1,860 kronor med det dervid för löneförbättringens erhållande fästade vilkor, att den, som vill deraf komma i åtnjutande, icke må, jemte sin lärarebefattning vid sjökrigsskolan, utöfva lärareverksamhet vid någon privat undervisningsanstalt för inträde i nämnda skola.

Dyrtidstillägg åt vissa statens tjenstemän och betjente.

20:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel i punkten 23 föreslagit Riksdagen att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 8 januari 1900 angifna grunder, af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjenstemän och betjente i sjöförsvarsdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli samt till sjöförsvarsdepartementet hörande embetsverk, kårer och stater å extra stat för år 1901 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp af 198,000 kronor. Angående anslag till dyrtidstillägg åt vissa statens tjenstemän och betjente. [23.]

Beträffande denna framställning har utskottet afgifvit särskildt utlåtande (n:o 11), i anledning hvaraf Riksdagen redan fattat beslut i ärendet; hvilket utskottet här endast skolat

anteckna.

Dyrtidstillägg åt tjenstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

Angående dyrtidstillägg åt tjenstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

[24.]

21:o. Uti punkten 24 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, att dyrtidstillägg, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 8 januari 1900 beträffande dyrtidstillägg för vissa statens tjenstemän och betjente angifna grunder, finge för år 1900 utgå till tjenstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

Jemväl denna framställning har varit föremål för utskottets behandling och Riksdagens beslut, hvilket utskottet härmed endast skolat

anteckna.

Angående en inom Första Kammaren väckt motion.

22:o. Uti en inom Riksdagens Första Kammare väckt, till utskottet hänvisad motion (n:o 9) har herr *Albert Anderson* m. fl. föreslagit, *dels* att Riksdagen måtte i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret, grundad, hvad manskapet anginge, uteslutande på allmän värnpligt, äfvensom förslag till bestämmelser angående öfvergången från den nuvarande till den nya försvarsorganisationen; samt *dels* att Riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 10,000 kronor.

Beträffande de skäl, som i motionen anförts till stöd för den sålunda gjorda framställningen, tillåter sig utskottet att hänvisa till sjelfva motionen.

Öfver motionen, i hvad den afsett landtförsvaret, har utskottet redan yttrat sig i utlåtandet n:o 5 angående riksstatens fjerde hufvudtitel och dervid på anförda skäl, beträffande hvilka utskottet får hänvisa till sitt berörda utlåtande, funnit sig böra hemställa, att motionen, i hvad den afsåge landtförsvaret, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Då de sålunda åberopade omständigheter hufvudsakligen gälla jemväl i hvad motionen afser sjöförsvaret, får utskottet hemställa,

att herr Alb. Andersons med flere ifrågavarande motion i hvad den afser sjöförsvaret icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 mars 1900.

På statsutskottets vägnar.

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer

vid *punkt 4:o* (angående höjning af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll):

af herrar *P. Pehrson, H. Andersson, C. Persson, N. Boström, O. Larsson, S. O. Nylander, J. A. Sjö, A. Göransson, D. Persson, O. Erickson, P. Olsson* och *O. Anderson,* hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

På grund af hvad sålunda anförts finner utskottet det vara erforderligt, att ifrågavarande anslag nu varder ökadt. Dock håller utskottet före, att denna ökning utan olägenhet må kunna begränsas till något lägre belopp, än det af Kongl. Maj:t såsom behöfligt angifna, eller 425,000 kronor. Att under de senare åren en betydlig del antagligen ganska nödvändiga underhållsarbeten måst eftersättas, lärer vara obestridligt, men då den sålunda uppkomna underhållsbristen torde få anses vara i viss mån tillfällig, lärer en höjning uti nu ifrågavarande ordinarie anslag till äskadt belopp icke vara deraf oundgängligen påkallad. Af den såsom bilaga 25 vid statsrådsprotokollet fogade tablå framgår, att i medeltal under de senaste tolf åren skilnaden mellan de af varfscheferna begärda belopp från detta anslag och de derifrån anvisade utgjort endast 224,475 kronor 38 öre. Visserligen har under de senaste åren af nämnda period skilnaden ökats, men detta synes vara helt naturligt, då de föregående årens anmälda behof icke kunnat fullt tillgodoses, utan måst jemte nyuppkomna behof å nyo anmälas. Utskottet har derför, och då i betraktande tages att, på sätt departementschefen erinrat, vissa från detta anslag hittills anvisade

utgifter framdeles skola bestridas af andra anslag, hvarigenom anslagets för det egentliga underhållet disponibla behållning ökas, ansett anslagshöjningen kunna lämpligen begränsas till 300,000 kronor. Genom en dylik höjning skulle antagligen ej blott den nuvarande underhållsbristen kunna inom en ej allt för lång tid afarbetas, utan jemväl medel blifva tillgängliga för ett tillfredsställande underhåll af såväl den nuvarande materielen som den, hvilken under de närmaste åren ytterligare skall tillkomma och väl till en början icke torde draga särdeles stora underhållskostnader.

Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen må i riksstaten för år 1901 höja anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, nu 1,300,000 kronor, med 300,000 kronor till 1,600,000 kronor;

vid *punkt 11:o* (angående anslag till ändring af 2:a klass pansarbåtarna Thordön och Tirfing):

af herr *C. Persson.*

Det skulle här antecknas, att herrar *S. G. von Friesen* och *I. Månsson* icke i utskottet närvarit vid förestående hufvudtitels behandling.

BILAGOR.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

	1900 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.		
			Friheter.		Ersättningar.				
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	**Sjöförsvars-**
									Departementet och
	17,000	—	——	—	——	—	17,000	—	Departementschefen
	26,800	—	——	—	——	—	26,800	—	Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli
	42,100	—	——	—	——	—	42,100	—	Marinförvaltningen
S:gr	85,900	—	——	—	——	—	85,900	—	
									Flottans
	1,773,452	—	——	—	——	—	1,773,452	—	Aflöning för flottans kårer och stater. Nuvarande *Ökas* med
	293,795	—	——	—	——	—	293,795	—	Karlskrona artillerikår, *reservationsanslag*
	37,000	—	——	—	——	—	37,000	—	Ålderstillägg, *förslagsanslag*
	286,550	—	——	—	——	—	286,550	—	Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna, *Ökas* med
	419,870	—	——	—	——	—	419,870	—	Naturaunderhåll, *förslagsanslag.* Nuvarande belopp *Ökas* med
	2,896,567	—	——	—	——	—	2,896,567	—	

Litt. A.

riksstatens Femte hufvudtitel.

		Förslag till blifvande riksstat:							
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag*.				Summa.	
				Friheter.		Ersättningar.			
departementet.		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
öfverstyrelsen.									
.....		17,000	—	——	—	——	—	17,000	—
samt kommandoexpeditionen.....		26,800	—	——	—	——	—	26,800	—
.....		42,100	—	——	—	——	—	42,100	—
	S:gr	85,900	—	——	—	——	—	85,900	—
personal.									
belopp	1,773,452: —								
.....	747,530: —	2,520,982	—	——	—	——	—	2,520,982	
.....		293,795	—	——	—	——	—	293,795	—
.....		37,000	—	——	—	——	—	37,000	—
reservationsanslag. Nuvarande belopp	286,550: —								
.....	30,960: —	317,510	—	——	—	——	—	317,510	—
.....	419,870: —								—
.....	63,130: —	483,000	—	——	—	——	—	483,000	—
	Tr:pt	3,738,187	—	——	—	——	—	3,738,187	—

	1900 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag*.				Summa.		
			Friheter.		Ersättningar.				
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tr:pt	2,896,567	—	——	—	——	—	2,896,567	—	
	——	—	——	—	26,400	—	26,400	—	Båtsmansindelningen
	114,000	—	——	—	——	—	114,000	—	Ersättning för vakanta rusthållsnummer i Blekinge Anslaget uteslutes ur riksstaten.
	33,300	—	——	—	——	—	33,300	—	Lindring i rustnings- och roteringsbesvären, *för-*
S:gr	2,957,967	—	——	—	26,400	—	2,984,367	—	
									Flottans
	1,300,000	—	——	—	——	—	1,300,000	—	Flottans nybyggnad och underhåll, *reservations-* *Ökas* med
									Diverse
	870,000	—	——	—	——	—	870,000	—	Flottans öfningar, *reservationsanslag*
	11,900	—	——	—	——	—	11,900	—	Repetitionsöfningar för reservofficerare, *reservations-*
	350,000	—	——	—	——	—	350,000	—	Sjöbeväringens vapenöfningar samt beklädnad och
	50,920	—	——	—	——	—	50,920	—	Undervisningsverken:
									Sjökrigshögskolan, *reservationsanslag*
									Sjökrigsskolan
									Skeppsgosseskolan. Nuvarande belopp
									Ökas med
	65,000	—	——	—	——	—	65,000	—	Sjökarteverket, *reservationsanslag*
	12,000	—	——	—	——	—	12,000	—	Ersättning åt officerare och ingeniörer vid flottan
	44,000	—	——	—	——	—	44,000	—	Sjukvård, *reservationsanslag*
	19,175	—	——	—	——	—	19,175	—	Diverse behof
	23,500	—	——	—	——	—	23,500	—	Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag*
	47,019	—	——	—	——	—	47,019	—	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., *förslags-* *Ökas* för jemnande af hufvudtitelns slutsumma
	12,500	—	——	—	——	—	12,500	—	Extra utgifter
S:gr	1,506,014	—	——	—	——	—	1,506,014	—	
Tr:pt	5,849,881	—	——	—	26,400	—	5,876,281	—	

		Förslag till blifvande riksstat:							
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag*.				Summa.	
				Friheter.		Ersättningar.			
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Tr:pt		3,738,187	—	——	—	——	—	3,738,187	—
.....		——	—	——	—	26,400	—	26,400	—
länn och Södra Möre härad af Kalmar län.									
slagsanslag		33,300	—	——	—	——	—	33,300	—
S:gr		3,685,587	—	——	—	26,400	—	3,711,987	—
materiel.									
anslag. Nuvarande belopp	1,300,000: —								
.....	425,000: —	1,725,000	—	——	—	——	—	1,725,000	—
anslag.									
.....		870,000	—	——	—	——	—	870,000	—
anslag		11,900	—	——	—	——	—	11,900	—
ersättning derför, *förslagsanslag*		350,000	—	——	—	——	—	350,000	—
.....	11,100: —								
.....	31,040: —								
..... 8,780: —									
..... 600: —	9,380: —	51,520	—	——	—	——	—	51,520	—
.....		65,000	—	——	—	——	—	65,000	—
under anställning eller kommendering utrikes		12,000	—	——	—	——	—	12,000	—
.....		44,000	—	——	—	——	—	44,000	—
.....		19,175	—	——	—	——	—	19,175	—
.....		23,500	—	——	—	——	—	23,500	—
anslag. Nuvarande belopp	47,019: —								
med	65: —	47,084	—	——	—	——	—	47,084	—
.....		12,500	—	——	—	——	—	12,500	—
S:gr		1,506,679	—	——	—	——	—	1,506,679	—
Tr:pt		7,003,166	—	——	—	26,400	—	7,029,566	—

	1900 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.		
			Friheter.		Ersättningar.				
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tr:pt	5,849,881	—	——	—	26,400	—	5,876,281	—	**Han-**
	1,500,000	—	405	—	4	—	1,500,409	—	Lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstal-
	86,150	—	——	—	——	—	86,150	—	Undervisningsanstalter för sjöfart. Nuvarande be-
									Ökas med .....
	9,000	—	——	—	——	—	9,000	—	Nautisk-meteorologiska byrån .....
	13,000	—	——	—	——	—	13,000	—	Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstal-
									meteorologiska byrån, *förslagsanslag* .....
S:gr	1,608,150	—	405	—	4	—	1,608,559	—	
S:ma	7,458,031	—	405	—	26,404	—	7,484,840	—	

	Förslag till blifvande riksstat:							
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag*.				Summa.	
			Friheter.		Ersättningar.			
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Tr:pt	7,003,166	—	——	—	26,400	—	7,029,566	—
deln.								
terna, *reservationsanslag*	1,500,000	—	405	—	4	—	1,500,409	—
lopp ..... 86,150: —								
..... 14,150: —	100,300	—	——	—	——	—	100,300	—
.....	9,000	—	——	—	——	—	9,000	—
terna för sjöfart och föreståndaren vid nautisk-								
.....	13,000	—	——	—	——	—	13,000	—
Sgr	1,622,300	—	405	—	4	—	1,622,709	—
Summa	8,625,466	—	405	—	26,404	—	8,652,275	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Femte hufvudtitel.

	Kronor.	ö.
Sjöförsvarsdepartementet.		
Till anskaffning af ny krigsfartygsmateriel	7,823,500	—
» försättande i fullt tidsenligt skick af 1:a klass pansarbåtarne Svea, Göta och Thule	2,420,000	—
» ändring af 2:a klass pansarbåtarne Thordön och Tirfing	100,000	—
» ammunition för stridsfartygen	315,000	—
» anskaffning af torpeder m. m.	96,900	—
» skjutförsök	15,000	—
» bestyckning af befästningarna vid Karlskrona och batterierna vid Fårösund	852,500	—
» minväsendet	150,000	—
» anläggning af ett pumpverk för den nya dockan i Karlskrona	85,000	—
» anläggning af en koldepot m. m.	628,145	—
För anordnande af minförsvar vid inloppet till Göteborg	730,000	—
Till tillfällig löneförbättring åt underbefäl vid Karlskrona artillerikår	6,200	—
» löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan	1,860	—
Summa	13,224,105	—

Anm. Öfver af Kongl. Maj:t föreslaget anslag till dyrtidstillägg åt en del tjenstemän och betjente i sjöförsvarsdepartementets afdelning i Kongl. Maj:ts kansli samt till sjöförsvarsdepartementet hörande embetsverk, kårer och stater har utskottet afgifvit särskildt utlåtande.

Bil. n:o 1.

Förslag till

Stat

för flottans officerskår.

Antal.		Fast lön.	
1	Flaggman	8,000	—
2	D:o	16,000	—
1	Kommendör	6,000	—
6	D:o	36,000	—
1	Kommendörkapten af 1:a graden	4,000	—
12	D:o af d:o	48,000	—
1	D:o af 2:a graden	3,500	—
13	D:o af d:o	45,500	—
1	Kapten af 1:a klass	2,800	—
47	D:o af d:o	131,600	—
1	D:o af 2:a klass	1,800	—
22	D:o af d:o	39,600	—
1	Löjtnant	1,200	—
62	D:o	74,400	—
1	Underlöjtnant	600	—
28	D:o	16,800	—
200	Kronor	435,800	—
	Tillkommer:		
	Årligt tillägg till fasta lönen åt innehafvare af chefsbefattningen i marinförvaltningen, chefsbefattningen vid flottans stab eller stationsbefälhafvarebefattning, derest han icke uppbär flaggmans lön, med iakttagande att, om två af nämnda befattningshafvare icke uppbära dylik lön, tillägget skall tilldelas den, som är i sin befattning äldst	2,000	—
	Summa kronor	437,800	—

Anmärkningar:

1:o. Dagaflöning à 6 kronor till flaggman, 5 kronor till kommendör, 4 kronor till kommendörkapten af 1:a och kommendörkapten af 2:a graden, 3 kronor till kapten af 1:a och kapten af 2:a klass och 2 kronor till löjtnant och underlöjtnant eller half dagaflöning efter hvartdera af förestående belopp tillkommer i den ordning, gällande reglemente bestämmer.

2:o. Då befälhafvande amirals- och stationsbefälhafvarembetena i Karlskrona innehafvas af en och samma person, åtnjuter innehafvaren ett särskildt arfvode af 3,000 kronor om året.

Bil. n:o 2.

Förslag till

Stat

för reservofficersaspiranter vid flottan.

Antal.		Kronor.	Summa.
1	Reservofficersaspirant, dagaflöning å 3 kronor eller för år	1,095 —	
	beklädnadsersättning å 20 kronor i månaden eller för år	240 —	1,335 —
19	D:o d:o	— —	25,365
20		Summa kronor	26,700 —

Bil. n:o 3.

Förslag till

Stat

för flottans underofficerskår.

Antal.		Fast lön.	Beklädnadsersättning.	Summa.
1	Flaggunderofficer (styrman, konstapel eller skeppare)	720 —	200 —	920 —
57	D:o	41,040 —	11,400 —	52,440 —
1	D:o (maskinist)	960 —	200 —	1,160 —
34	D:o	32,640 —	6,800 —	39,440 —
1	D:o (rustmästare, torpedmästare eller qvartersman)	720 —	200 —	920 —
4	D:o	2,880 —	800 —	3,680 —
1	Underofficer af 2:a graden (styrman, konstapel eller skeppare)	720 —	200 —	920 —
156	D:o	112,320 —	31,200 —	143,520 —
1	D:o (maskinist).....	720 —	200 —	920 —
71	D:o	51.120 —	14.200 —	65,320 —
1	D:o (rustmästare, torpedmästare eller qvartersman)	720 —	200 —	920 —
9	D:o	6,480 —	1,800 —	8,280 —
337	Summa kronor	251,040 —	67,400 —	318,440 —

Anmärkning: Dagaflöning à 2 kronor till flaggunderofficer (maskinist), 1 krona 50 öre till flaggunderofficer (styrman, konstapel, skeppare, rustmästare, torpedmästare eller qvartersman) och underofficer af 2:a graden (maskinist) samt 1 krona till underofficer af 2:a graden (styrman, konstapel, skeppare, rustmästare, torpedmästare eller qvartersman) tillkommer i den ordning, gällande reglemente bestämmer.

Bil. n:o 4.

Förslag till

Stat

för flottans sjömanskår.

Antal.		Kr.	ö.	Kr.	ö.
1	1:a lönegrad { 12 månaders månadslön, à 30 kr. dagaflöning à 80 öre förslagsvis i 275 dagar }	580	—		
349	D:o d:o	202,420	—		
1	2:a lönegrad { 12 månaders månadslön à 20 kr. dagaflöning à 50 öre förslagsvis i 275 dagar }	377	50		
899	D:o d:o	339,372	50		
1	3:e lönegrad { 12 månaders månadslön à 10 kr. dagaflöning à 40 öre förslagsvis i 275 dagar }	230	—		
499	D:o d:o	114,770	—		
1	3:e lönegrad { 6 månaders månadslön à 10 kr. dagaflöning à 40 öre förslagsvis i 137 dagar. 4:e lönegrad { 6 månaders månadslön à 5 kr. dagaflöning à 30 öre förslagsvis i 138 dagar. }	186	20		
449	D:o d:o	83,603	80		
1	4:e lönegrad { 12 månaders månadslön à 5 kr. dagaflöning à 30 öre förslagsvis i 275 dagar }	142	50		
449	D:o d:o	63,982	50		
2,650		805,665	—		
	Afgår dagaflöning under tjenstgöring på varfvet förslagsvis	30,000	—	775,665	—
	Lega à 50 kronor förslagsvis för 600 man			30,000	—
	Rekryteringskostnader à 40 kronor, deraf högst 30 kronor till värfvaren, förslagsvis för 600 man			24,000	—
	Arfvode för 100 kompanikorpraler à 5 kronor i månaden			6,000	—
	Uppmuntringspenningar förslagsvis			40,000	—
	Inqvarteringsbidrag förslagsvis			116,650	—
			Summa kronor	992,315	—

Anmärkningar:

1:o. Dagaflöning under sjökommendering utgår af annat anslag enligt gällande bestämmelser.

2:o. Skulle det sålunda bestämda antalet i någon af de tre högre lönegraderna icke finnas fulltaligt, må de löner, som i följd deraf sakna innehafvare, till så stor del, som erfordras, användas till aflöning åt manskap i lägre lönegrad samt till bestridande af lega och rekryteringskostnader, om rekryteringen skulle behöfva omfatta flere än det förslagsvis upptagna antalet af 600 man.

3:o. Uppmuntringspenningar utgå under tjenstgöring i land till manskap, som tillhöra 1:a, 2:a eller 3:e uppmuntringsklassen med respektive 15, 10 och 5 öre om dagen, enligt de för dagaflönings åtnjutande gällande grunder.

4:o. Af det manskap, som erhållit vederbörligt tillstånd att bo utom kasernen, ega högst 1,250 man under tjenstgöring i land och den, som är gift eller är enkling med minderårigt barn, äfven under annan tjenstgöring att åtnjuta inqvarteringsbidrag till ett månatligt belopp för underofficerskorpral vid Karlskrona station af 10 kronor och vid Stockholms station af 15 kronor samt för gemenskap vid den förra stationen af 5 kronor och vid den senare af 10 kronor.

Bil. n:o 5.

Förslag till

Stat

för flottans mariningeniörstat.

	Fast lön.	Tjenstgörings-penningar.	Fast arfvode.	Tjenstgörings-penningar.	Summa.	
1 Öfverdirektör	— —	— —	7,000 —	2,000 —	9,000 —	Direktör äfvensom ingeniör, hvilken förordnas att i succession efter till öfverdirektör förordnad direktör förrätta dennes befattning, bekommer efter 5 års tjenstgöring inom denna grad löneförhöjning med 500 kronor.
1 Direktör	4,500 —	1,500 —	— —	— —	6,000 —	
2 D:o	9,000 —	3,000 —	— —	— —	12,000 —	
1 Ingeniör	3,750 —	250 —	— —	— —	4,000 —	Ingeniör af högsta lönegraden, byggmästare samt min- och torpedingeniör äfvensom ingeniör af lägre lönegrad, hvilken förordnas att i succession efter till direktör förordnad ingeniör af högsta lönegraden bestrida dennes befattning, åtnjuter efter 5 års väl vitsordad tjenstgöring inom samma grad en förhöjning af 500 kronor och efter 10 års sådan tjenstgöring ytterligare 500 kronor i innehafvande aflöningsförmåner.
6 D:o	22,500 —	1,500 —	— —	— —	24,000 —	
1 Byggmästare	3,750 —	250 —	— —	— —	4,000 —	
1 D:o	3,750 —	250 —	— —	— —	4,000 —	
1 Miningeniör	3,750 —	250 —	— —	— —	4,000 —	
1 Torpedingeniör	3,750 —	250 —	— —	— —	4,000 —	
1 D:o	3,750 —	250 —	— —	— —	4,000 —	
1 Ingeniör	3,250 —	250 —	— —	— —	3,500 —	Ingeniörer af de två lägre lönegraderna åtnjuta efter 5 års väl vitsordad tjenstgöring förhöjning af 500 kronor i innehafvande aflöningsförmåner.
3 D:o	9,750 —	750 —	— —	— —	10,500 —	
1 Ingeniör	2,250 —	250 —	— —	— —	2,500 —	
1 D:o	2,250 —	250 —	— —	— —	2,500 —	
Transport	— —	— —	— —	— —	94,000 —	

	Fast lön.		Tjenstgöringspenningar.		Fast arfvode.		Tjenstgöringspenningar.		Summa.	
Transport	—	—	—	—	—	—	—	—	94,000	—
1 Extra ingeniör ...	—	—	—	—	2,000	—	—	—	2,000	—
Tillkommer fast arfvode för den direktör, som förordnas till öfverdirektörsassistent	—	—	—	—	500	—	—	—	500	—
Summa kronor	—	—	—	—	—	—	—	—	96,500	—

Anmärkning: Direktörs aflöning minskas med 500 kronor, ingeniörs och byggmästares med 300 kronor, så länge boställe af dem innehafves.

Bil. n:o 6.

Förslag till

Stat

för flottans läkarestat.

Karlskrona station.	Stockholms station.		Kr.	ö.
1	—	Fältläkare	4,000	—
1	—	Regementsläkare	2,800	—
—	1	D:o	2,800	—
4	2	Förste bataljonsläkare å 1,800 kr.	10,800	—
			20,400	—
1	Läkarestipendiat, stipendium		600	—
11	D:o	d:o	6,600	—
1	D:o	d:o	500	—
12	D:o	d:o	6,000	—
		Summa kronor	34,100	—

Anmärkning: Under verklig tjenstgöring erhålla fältläkaren och regementsläkarne samt bataljonsläkarne förutom fast lön äfven dagaflöning, som under tjenstgöring i land utgår med 4 kronor till fältläkaren och regementsläkarne samt med 3 kronor till bataljonsläkarne.

Bil. n:o 7.

Förslag till

Stat

för de militära befattningar vid flottan, hvilkas innehafvare, derest de icke åtnjuta boställe i kronans hus, erhålla inqvarteringsbidrag i penningar.

Antal			Karlskrona station.		Stockholms station.	
Karlskrona station.	Stockholms station.		kr.	ö.	kr.	ö.
	1	Chef för sjöförsvarsdepartementets kommandoexpedition	—	—	1,000	—
	2	Adjutanter i d:o à 500 kronor	—	—	1,000	—
	1	Chef för marinförvaltningen	—	—	1,500	—
	3	Chefer för marinförvaltningens militära afdelningar à 1,000 kronor	—	—	3,000	—
	5	Officerare, tjenstgörande i marinförvaltningen, à 500 kronor	—	—	2,500	—
	1	Chef för flottans stab	—	—	1,500	—
	2	Afdelningschefer i flottans stab à 1,000 kronor	—	—	2,000	—
	8	Officerare, tjenstgörande i flottans stab, à 500 kronor	—	—	4,000	—
	1	Chef för sjökrigshögskolan	—	—	1,000	—
	1	Adjutant hos samma chef	—	—	500	—
	1	Chef för sjökrigsskolan	—	—	1,000	—
	3	Kadettofficerare à 500 kronor	—	—	1,500	—
	1	Chef för sjökarteverket	—	—	1,000	—
1	1	Stationsbefälhafvare	1,000	—	1,200	—
1	1	Varfschef	1,000	—	1,200	—
1	1	Chef för underofficers- och sjömanskårerna	600	—	1,000	—
1	1	Chef för exercis- och underbefälsskolorna	600	—	1,000	—
1	—	Ordförande i förvaltningsdirektionen	600	—	—	—
1	1	Ledamot i undervisningskommissionen (tillika tjenstgörande såsom beväringsbefälhafvare)	600	—	1,000	—
1	—	Chef för skeppsgossekåren	600	—	—	—
4	4	Varfsdepartementschefer à 600 kronor i Karlskrona och 1,000 kronor i Stockholm	2,400	—	4,000	—
		Transport	7,400	—	30,900	—

Antal			Karlskrona station.		Stockholms station.	
Karlskrona station.	Stockholms station.		kr.	ö.	kr.	ö.
		Transport	7,400	—	30,900	—
2	2	Adjutanter hos stationsbefälhafvaren, 1 à 600 kronor och 1 à 400 kronor i Karlskrona och 1 à 1,000 och 1 à 500 kronor i Stockholm	1,000	—	1,500	—
1	1	Äldste instruktionsofficer vid exercisskolan	400	—	500	—
7	5	Kompanichefer vid sjömanskåren à 400 kronor i Karlskrona och 500 kronor i Stockholm	2,800	—	2,500	—
2	—	Kompanichefer vid skeppsgossekåren	800	—	—	—
4	2	Informationsofficerare vid underbefäls- och minskolorna à 400 kronor i Karlskrona och 500 kronor i Stockholm	1,600	—	1,000	—
1	1	Äldste artillerioffícer (tjenstgörande vid artilleridepartementet)	400	—	500	—
1	—	Äldste ekipageofficer (tjenstgörande vid ekipagedepartementet)	400	—	—	—
1	1	Föreståndare för sjöinstrument- och sjökarteförrådet	400	—	500	—
1	1	Minofficer (tjenstgörande vid mindepartementet och vid Karlskrona station, tillika chef för minörkompaniet)	400	—	500	—
1	1	Adjutant hos chefen för underofficers- och sjömanskårerna	400	—	500	—
		Summa kronor	16,000	—	38,400	—
		Afgår för begagnade bostadslägenheter, förslagsvis	3,600	—	10,400	—
		Inqvarteringsbidrag i penningar	12,400	—	28,000	—
			40,400			

Anmärkningar:

1:o. Officer, hvilken är till tjenstgöring i öfverstyrelsen eller å flottans station eller till genomgående af kurs vid sjökrigshögskolan kommenderad och icke åtnjuter fri bostad i kronans hus eller onligt ofvanstående stat är berättigad till ersättning derför i penningar, må uppbära inqvarteringsbidrag med ett efter år räknadt belopp af 300 kronor vid Karlskrona och 400 kronor vid Stockholms station. Chef för båtsmanskompani tillkommer, under enahanda vilkor, inqvarteringsbidrag med ett efter år räknadt belopp af 400 kronor, om han är bosatt i Stockholm, men eljest af 300 kronor.

2:o. Underofficer må under tjenstgöring i öfverstyrelsen eller å flottans station samt om han är gift eller är enkling med minderårigt barn jemväl under annan tjenstgöring, så vidt han icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, uppbära inqvarteringsbidrag med ett efter år räknadt belopp af:

Flaggunderofficer vid Karlskrona station	kronor	240.
D:o vid Stockholms station	»	300.
Underofficer af 2:a graden vid Karlskrona station	»	180.
D:o vid Stockholms station	»	240.

Bil. n:o 8.

Förslag till

Stat

å dagaflöning till officerare, underofficerare och läkare vid flottan från anslaget till aflöning af flottans kårer och stater.

	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Officerskåren.						
3 Flaggmän ..... dagaflöning å 6 kr. i 365 dagar	6,570	—				
7 Kommendörer ..... » » 5 » » »	12,775	—				
27 Kommendörkaptener ..... » » 4 » » »	39,420	—				
71 Kaptener ..... » » 3 » » »	77,745	—				
92 Löjtnanter och underlöjtnanter ..... » » 2 » » »	67,160	—	203,670	—		
Afgår förslagsvis:						
Dagaflöning under sjökommendering	34,170	—				
» » tjenstgöring å varfvet	20,000	—				
» » » i sjökrigsskolan.....	2,400	—				
» » » i sjökarteverket.....	1,900	—	58,470	—	145,200	—
Underofficerskåren.						
58 Flaggunderofficerare (styrman, konstapel eller skeppare) dagaflöning å 1 kr. 50 öre i 365 dagar.....	31,755	—				
157 Underofficerare af 2:a graden (styrman, konstapel eller skeppare) dagaflöning å 1 krona i 365 dagar	57,305		89,060	—		
Afgår förslagsvis:						
Dagaflöning under sjökommendering.....	14,640	—				
» » tjenstgöring å varfvet.....	8,000	—	22,640	—	66,420	—
Läkarestaten.						
Dagaflöning, förslagsvis	—	—	—	—	10,950	—
Summa kronor	—	—	—	—	222,570	—

Anmärkning: Dagaflöning i land till underofficerare vid maskinist-, rustmästare-, torpedmästare- och qvartersmansstaterna utgår af varfvets medel.

Bil. n:o 9.

Förslag till

Stat

för skeppsgosseskolan.

	Lön.		Arfvoden m. m.		Karlskrona station.		Stockholms station.		Summa.	
1 Rektor	3,000	—	—	—	3,000	—	—	—	3,000	—
1 Skollärare	1,200	—	—	—	1,200	—	—	—	1,200	—
2 D:o	2,400	—	—	—	2,400	—	—	—	2,400	—
7 Monitörer à 5 kronor hvardera i månaden (under 8 månader)	—	—	280	—	280	—	—	—	280	—
För inöfvande af hornblåsare och trumslagare	—	—	—	—	1,250	—	1,250	—	2,500	—
Summa kronor	—	—	—	—	—	—	—	—	9,380	—

Anmärkning: Rektor erhåller lönetillökning med 500 kronor efter 5 års och med ytterligare 500 kronor efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring; och för skollärarne höjes lönen efter 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring, hvarje gång med 200 kronor.

Bil. n:o 10.

Förslag till
Stat
för navigationsskolorna i riket.

	Fast lön.	Tjenstgöringspenningar.	Arfvoden med flera anslag.	Summa.
1 Inspektör	—	—	1,500	1,500
För undervisning i matematik och astronomi för kompetens till föreståndare för navigationsskola	—	—	800	800
För undervisning i deviationslära m. m. för dito dito	—	—	500	500
4 Föreståndare	1.800	1,500	—	13,200
6 D:o	1,800	1.000	—	16,800
7 Lärare vid navigationsafdelningen	1,000	800	—	12,600
9 D:o vid dito	1,000	500	—	13,500
3 Extra lärare i ångmaskinlära vid dito	—	—	700	2,100
7 D:o i dito vid dito	—	—	500	3,500
10 D:o i författningskunskap m. m.	—	—	400	4,000
4 D:o i matematik vid maskinistafdelning	—	—	1,800	7,200
4 D:o i ångmaskinlära vid dito	—	—	1,800	7,200
4 D:o i elektricitetslära vid dito	—	—	600	2,400
10 D:o i förbandslära	—	—	200	2,000
Till extra lärarekrafter vid behof, enligt marinförvaltningens bestämmande	—	—	5,500	5,500
Till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande äfvensom till reparationer, ved, ljus m. m.	—	—	4,600	4,600
Till Kongl. Maj:ts disposition	—	—	2 900	2,900
Summa kronor	—	—	—	100,300

Anmärkningar:

1:o. För föreståndare och lärare i navigationsafdelningen kan lönen efter 5 år höjas med 500 kronor för föreståndaren och med 250 kronor för läraren samt efter 10 år ytterligare höjas med 500 kronor för den förre och 250 kronor för den senare.

Tiden för tillträde af ålderstillägg räknas från och med kalenderåret näst efter det, under hvilket den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd.

2:o. Beträffande lärares rätt till åtnjutande af de i staten uppförda löneförmåner gälla enahanda vilkor, som i sådant afseende finnas föreskrifna för föreståndare.

3:o. Utöfver det dem tillkommande arfvode enligt stat skola de, som vid 1891 års ingång voro extra lärare i ångmaskinlära i navigationsafdelningen vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Visby och Karlshamn, så länge de i denna lärarebefattning qvarstå, hvardera åtnjuta fyllnad i nu utgående arfvodesbelopp med 300 kronor om året af anslaget till extra lärarekrafter.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktryckeri, 1900.